

MASTEROPPGAVE

Emnekode: HI330LS

Navn: Christina Marie Simonsen

Kandidatnummer : 1

«En avis må vi ha» – En studie av
Nordlandsposten under okkupasjonen
1940-1945 med utgangspunkt i teori om
institusjonelle logikker

Dato: 1.06.2021

Totalt antall sider: 125

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Kapittel 1 – Introduksjon	4
1.1. Bakgrunnen for masteroppgaven	4
1.2. Avgrensings av oppgaven og forskningsspørsmål	5
1.3. Masteroppgavens struktur.....	6
Kapittel 2 – Litteraturgjennomgang og teoretisk bakgrunn	8
2.1. Motstandsbevegelsen dominerer som tema i okkupasjonshistorien	8
2.2. Revisjonismen og Skodvin-skolen	8
2.3. Hva er propaganda?	9
2.4. Propaganda i fascismen	11
2.5. Pressen før okkupasjonen	13
2.5.1. Fascismens framvekst i Norge	13
2.5.2. NS med egen kulturpolitikk	14
2.5.3. NS – Et reklameparti, inspirert av det norrøne og den nasjonalsosialistiske bevegelse i Tyskland	15
2.5.4. Plakater	16
2.6. Andre verdenskrig blir et faktum.....	17
2.7. Pressen i Norge under okkupasjonen.....	18
2.8. Motstand i pressen	20
2.9. Før 9. april 1940	21
2.9.1. Situasjonen i Nordlandsposten.....	22
2.10. Oppsummering av litteraturkapittel.....	23
2.11. Institusjonelle logikker som det teoretiske perspektivet.....	24
2.11.1. Institusjonelle logikker og dens opprinnelse.....	24
2.11.2. Sentrale forutsetninger for institusjonelle logikker.....	26
2.11.3. Eksempler på studier som bruker institusjonelle logikker	30
2.11.4. Institusjonelle logikker i kvalitativ forskning	31
Kapittel 3 - Metode	34
3.1. Kan teori om institusjonelle logikker bidra til bedre kvalitativ forskning i historiefaget?	34
3.2. Filosofisk grunnlag	35
3.3. Forskingsdesign: casestudie, dokumentstudier og diskursanalyse	36
3.4. Kontekst.....	38

3.4.1. Avisen som organisasjonskontekst	38
3.5. Pragmatiske vurderinger.....	39
3.6. Etiske betraktninger.....	40
3.7. Datainnsamling: utvalg.....	41
3.8. Datanalyse: kontekst og hermeneutikk.....	42
3.9. Oppsummering av metodekapittel.....	43
Kapittel 4 - Funn	45
4.1. Framgangsmåte – fra funn til analyse.....	45
4.2. Np rett før krigen – april 1940.....	45
4.2.1. Kanskje ikke så «nøytral» likevel?	47
4.3. Nordlandsposten i 1941	48
4.3.1. NS-propaganda i 1941	49
4.4.3. Tysk propaganda i Np i 1941	53
4.3.3. Forsøk på å være nøytral: belyser situasjonen i Jugoslavia ulikt.....	54
4.4. Starten av april i perioden 1942–1943.....	57
4.4.1. Plakater og bilder	59
4.4.2. Nøytrale elementer.....	61
4.5. Starten av april 1944 og 1945 – Nordlandsposten er Bodøs eneste avis, men propagandaen i avisen har aldri vært tydeligere	63
4.5.1. Fremstillingen av jødene.....	63
4.5.2. «Hvorfor er jeg medlem av NS?»	64
4.5.3. Nøytral journalistikk?	65
4.5.4 Starten av april 1945	66
4.6. Oppsummering av funn	67
Kapittel 5 – Analyse	68
5.1. Nps journalistikk i en institusjonell kontekst før krigen.....	68
5.2. Nps journalistikk i institusjonell kontekst under krigen	69
5.3. Oppsummering av analysen.....	71
Kapittel 6 – Konklusjon	73
Litteraturlista:	74
Vedlegg:	1

Sammendrag

Masteroppgaven skal gi en studie av Nordlandsposten (Np) under okkupasjonen. Bakgrunnen er at det er mye som tyder på at det foreligger en spenning i Np under okkupasjonen. Hvor Np må «manøvrer mellom selvstendighet og total underkastelse til okkupasjonsmakten (Aas, 2012). Det var trolig ikke enkelt å være Bodøs eneste avis en periode. Det samtidig vanskelig å gi en generell beskrivelse av journalisters og pressens holdninger til okkupasjonsmakten, da mange reagert forskjellig. Hvor var Np midt i dette? Np ble anklaget av NS for å gjøre et skille mellom «NS-stoff» og «Np-stoff», og Np kom i fare for å bli stoppet i 1943 på for og ble anklaget for og ikke følge NS sine «anmodninger». Samtidig satt man igjen med moralske og etiske spørsmål på bakgrunn av Nps handlemåte under krigen. Avisen hadde jo tross alt samarbeidet med NS i fem år? Selv mot slutten av krigen i staten av april førte Np et propagandistisk språk i avisen. Kanskje fulgte Np pressleder Johs, Petersens motto; «En avis må vi ha» litt for konsekvent? Når det er sagt så var det ingen tvil om at Np sto ovenfor noen dilemma under krigen. Jeg bruker derfor teori om institusjonelle logikker, da teorien kan brukes ved forskning på organisasjonsnivå, samtidig som den kan bidra til å forklare spenningen i Np.

Kapittel 1 – Introduksjon

1.1. Bakgrunnen for masteroppgaven

Bodø ble bombet til grunne av den tyske okkupasjonsmakten 27. mai 1940 (Aas, 2012, s. 89; Ottesen, 2010a, s. 373). Mesteparten av byen lå i ruiner, derunder var også avisbygg med arkiv, kartotek og trykkeutstyr hardt rammet av tragedien. Situasjonen så riktignok ikke helt håpløs ut for Nordlandsposten (Np). Eierne og boktrykkeren Johs. Pedersen forutså situasjonen og hadde allerede flyttet en del av trykkeriutstyret og materialet ut av byen. Selv om avispressen var totalskadd, var Np nokså raskt operativ. Utsikten til avisen var likevel usikkert. Np hadde ført en relativt nøytral journalistikk og vært et talerør for antitysk propaganda, okkupasjonen kom nok overaskende på for de fleste i Bodø (Aas, 2012, s. 91; Stugu, 2015):

Tyskerne ønsket å få på plass et mer varig styringssystem over hele landet, samtidig ble de ca. 250 avisene som utkom i Norge i 1940 underlagt nøye innholdskontroll og underkastet store strukturforandringer, dette gjaldt også for Np (Dahl, 25-26 august 2005; Stugu, 2015, s. 120). Utsikten til avisen forverret seg ytterligere etter kapitulasjonen 10. juni. Redaktør Thorgrim Røed måtte takke for seg etter sine utspill mot Nasjonal Samling (NS) våren 1940, mellom 3. og 11. juli stanset Np avisen. Når Np kom ut på trykk igjen 11. juli, hadde Johan M. Ellingsen tatt over redaktør jobben.

Etter nyordningen 25. september (Aas, 2012; Stugu, 2015, s. 121) ble det mer tydelig at Np ikke lenger var en selvstendig avis. Np gjorde imidlertid tiltak for holde seg aktuell både for NS og store deler av borgerne i Bodø, slik at avisen kunne holde seg operativ. Hvordan det gikk til ser man blant annet gjennom uttalelser og rapporter fra mars 1942 til 1945 fra presseleder Syverud, som tydet om at Np hang i en tynn tråd hos okkupantene da Np viss nok gjorde bare minimum for å overholde Syveruds «anbefalinger» (Aas, 2012, s. 98-99). Heller ikke Ellingsen sto trygt i den nye tilværelse. Likevel besto avisa til krigens slutt, men kanskje på hengende håret? Etter at den «nazivennlige» avisen «Nordland» i Bodø gikk inn i en stille død vår i 1943, kan det se ut til at Np var Bodøs eneste avis fram til krigens slutt. Det var trolig ingen enkel sak å være Bodøs eneste avis, og i tillegg være underlagt kontroll av okkupantene.

Det var omsider et faktum at Np samarbeidet med NS i fem år, samtidig som de tjente gode penger på monopolsituasjonen i Bodø som eneste avis (Aas, 2012 s.103). Det kunne derfor stilles spørsmål ved motivasjonen til Np under okkupasjonen, om formålet var å tjene gode penger eller holde Bodøs forøvrigte eneste avis i gang, kommer ikke klart fram. Selv om motivet til Np ikke kom på det rene er det likevel mye som tyder på at Np til ville tilfredsstille alle.

Det er spørsmål som står ubesvarte når det gjelder motivasjonen til Np. Det er i midlertidig en del som peker på at oppsto redaksjonell spenning i Np under okkupasjonen. Slik Steinar Aas skrev det så; «manøvrerte avisen mellom redaksjonell selvstendighet og underkastelse til okkupasjonsmakten» (Aas, 2012, s.). Et spørsmål som reiser seg er hvordan denne spenningen omsider påvirket Nps valg og avisinnhold under okkupasjonen. Vi bør se nærmere på situasjonen til Np og bidra til å ytterligere forklare de innholdsmessige endringene som ble gjort i avisen. For å undersøke videre hevder jeg det ikke er nok med en litteraturstudie, men vi behøver en teori som kan bidra til å forklare denne spenningen i det videre. Med hjelp av teori skal jeg gå tilbake til primærkilder som denne spenningen stammer fra; avisene fra Nordlandsposten og okkupasjonen vil i hovedsak skape grunnlaget for analysen i denne masteroppgaven.

1.2. Avgrensings av oppgaven og forskningsspørsmål

I denne masteroppgaven skal jeg forklare spenningen i Nordlandsposten under okkupasjonen. Jeg ønsker å undersøke pressesituasjonen i Np ytterligere da få studier av Np har blitt gjort fram til nå. Så vidt jeg vet er det kun bidraget boken «Start pressen» derunder kapittel 4 av Steinar Aas (Aas, 2012, s. 106; Karlsen og Lundestad, 2012) som eksplisitt forklarer situasjonen i Np under okkupasjonen. Jeg ønsker å forklare situasjonen ytterligere da det fram til nå er få bidrag til litteraturen som belyser pressesituasjonen i Bodø og Np. Np var i en periode Bodøs eneste avis, dermed ble Np et pragmatisk valg, det er ellers interessant i seg selv at Np holdt seg operativ så lenge, til tross for motstand fra NS da de mente Np ikke etterkom deres krav til presseinnhold (Aas, 2012).

Slik jeg var inne på i forrige avsnitt så står man også igjen med noen uavklarte spørsmål når det gjaldt motivasjonen til Np. Gjennom en ytterligere undersøkelse av situasjonen til avisen vil jeg få mulighet til å forklare disse forholdene nærmere.

For å forklare spenningen i Np anvender jeg institusjonelle logikker som hovedteori i denne masteroppgaven. Institusjonelle logikker kommer til uttrykk gjennom språket og slik bidrar teorien til å forklare hvordan endring skjer (Thornton og Ocasio, 2012, s. 101). Man kan oppdage en ny logikk eller man kan finne en blanding mellom to logikker, som omsider kan bidra til å forklare Nps valg og hvordan Np styrte sin virksomhet. Følgelig beror masteroppgaven på denne hovedproblemstillingen:

Hvordan har dynamikken i den norske pressens institusjonelle orden (profesjon institusjonell orden), før og under andre verdenskrig, påvirket språket som Np brukte for å formidle nyheter og budskapet sitt?

Oppgaven foreslår også å se på okkupasjonen som en dynamisk prosess, og ikke som en parentes i historien (Hagen, 2018). Får jeg går gjennom aviser fra okkupasjonsperioden, ser jeg også på uken rett før 9. april noe som gir meg et tydeligere inntrykk av pressesituasjonen før rett krigen. Noe som er nødvendighet for å forstå konteksten, og som igjen peker på at ulike perioder av historie kommer ikke som en sidevogn til resten av historien (Kvande & Naastad, 2018).

1.3. Masteroppgavens struktur

I første delen av litteraturgjennomgangen vil jeg gi en framstilling av hva propaganda er og hvordan propaganda sees i sammenheng med framveksten av fascismen og nazismen. David Welch og boken «Propaganda» legge vekt på en litt nyere forståelse av fenomenet. Så vil jeg gi en narrativ framstilling av NS og fascismens/nazismens framvekst i Norge, hovedsakelig med vekt på norsk presse og framveksten av en fascistisk kulturpolitikk som konsekvent brukte propaganda som en del av sitt partiprogram (Dahl, 2005; Helseth, 2001; Kildal, 1945). Således skal jeg se på hvilket tiltak, i form av motstand eller undertrykkelse den norske pressen møtte den nye fascistiske ideologien med, som hadde tvunget seg inn i det norske statsstyret og gjort slutt på demokratiet i ved nyordningen i 1940. Motstand mot den fascistiske ideologien fikk konsekvenser som jeg også skal se nærmere på.

Som tidligere nevnt kunne jeg ikke finne annen litteratur enn boken «Start pressen» som eksplisitt omhandler pressesituasjonen i Bodø under andre verdenskrig. Steinar Aas (2012) får fram at Bodø er en medieby og mye av det politiske mangfoldet kommer til uttrykk i Bodøs tre aviser. Etter hvert som okkupantene tar over står Np igjen som Bodøs eneste avis, Jeg får

inntrykk ettersom jeg jobber meg igjennom litteraturen at Aas viser at det foreligger en spenning mellom okkupasentene og Nordlandsposten, denne spenningen tror jeg kan komme til uttrykk ved å se på empirien hva Np skrev i denne perioden. Det er riktig nok en del litteratur som omfavner pressen under andre verdenskrig. Når det gjelder pressen under andre verdenskrig bruker bl.a. litteratur som er skrevet rett etter krigen, eksempelvis Rune Ottesen (2010) og Hans Fredrik Dahl (2005) har jeg brukt en del. Guri Hjeltnes er også ganske aktuell, men har ikke brukt henne like mye.

I det videre går jeg gjennom institusjonelle logikker som teori. Det vil også handle om å få fram en generell presselogikk, og hva som skjer når den kommer i konflikt med den nye statslogikken eller propagandalogikken. Thornton m.fl. (2012) har gitt det største bidraget til teorien, og vil hovedsakelig være litteraturen jeg støtte meg på. Videre skal jeg påpeke mitt filosofiske grunnlag for masteroppgaven, derav vil jeg tydeliggjøre valg av metode etc. Noe av litteraturen som er brukt er av eldre årgang, og deler av meningen kan forsvinne uten en hermeneutikks tilnærming til litteraturen (Gilje & Grimen, 2009, s. 142). Dette gjelder såldes ikke bare for eldre litteratur, men masteroppgaven blir overordnet preget av historiefaget, noe som igjen påvirker vår eller forskerens *senitivitet* (Tjora, 2016, s. 26)

Funnen kommer til uttrykk underveis som et resultat av datainnsamlingen. I analysen skal jeg forsøke og gi et resonnement som kan bidra til en konklusjon på masteroppgaven.

Kapittel 2 – Litteraturgjennomgang og teoretisk bakgrunn

2.1. Motstandsbevegelsen dominerer som tema i okkupasjonshistorien

Okkupasjonshistorie er alt annet en et tynt bestod emne i faghistorien. Men likevel er det områder som dominere mer enn andre. Det er nevneverdig at det ikke noe annet emne i norsk okkupasjonshistorie som har det har vært skrevet så mye om som motstandsbevegelsen (Moen, 2020; Sørensen, 1989; Sæveraas, 2015). Det var særlig fra 1960 og utover at motstandsbevegelsen økte i popularitet. (Figueiredo, 2014; Maerz, 2010). Det er riktig nok veldig forståelig at motstandsbevegelsen dominerer som tema, dessuten er det også naturlig å vinkle historien inn på motstand uansett hvilken tematikk man forsker på innenfor historie om andre verdenskrig.

2.2. Revisjonismen og Skodvin-skolen

Fra årene 1970 og- 80 begynte enkelte i historiemiljøet å stille spørsmål ved den etablerte historietradisjonen om andre verdenskrig, enkelte mente det var for mye fokus på motstandsbevegelsen (Maerz, 2010). Dette oppgjøret som omsider fant sted er kjent som revisjonismen, og startet fra sentrale hold i Europa; historikere som Ernst Nolte og Andreas Hillgruber ønsket og snu opp-ned ildgrunnen om nazitiden, og de oppfatninger som de mente stigmatiserte Tyskland på en uberettiget måte (Figueiredo, 2014). Jürgen Habermas i Tyskland gitt ut mot de som var på «den gale siden» i 1986. Dette falt ikke i god gjord hos flere revisjonister og utløste omsider det man kaller for den tyske historiestriden (Maerz, 2010).

Hvilken betydning fikk revisjonismen for Norge? I Norge startet man bl.a. med å hevde at det eksiterte en såkalt Skodvin-skole. Skodvin-skolen ble uttrykket for deler av historieprofessor Magne Skodvins innflytelse på historieskrivingen om okkupasjonen. Sørensen (1990) hevdet at historieskrivingen om okkupasjonen domineres forskningsmiljøet rundt Skodvin og Hjemmefrontmuseet. Revisjonistene hevdet at Skodvin og hans sympatisører bidro til en forståelse av at det kun var en side av historien som var den riktig, og at historieskrivingen som fulgte Skodvin var preget av at man var aktør og deltaker på samme tid (Maerz, 2010, s. 176).

Revisjonismen hadde helt klart en betydning for Norge. Fra 1980 og utover dukker det en rekke bøker opp som omhandler de som direkte eller på indirekte vis tapte på andre verdenskrigen. Tyskerbarna og tyskerjentene møtte etterhvert større forståelse i samfunnet, men det var verre å rokke synet på nazistene og de landsviktdømte. I 1981 sendte NRK en fjernsynsserie som framstilte NS-medlemmene som vanlige mennesker, og reaksjonene lot naturligvis ikke vente på seg.

Mearz (2010) ekspliserer at det også oppsto en norsk historiestrid. I Norge har krigens historiske arv overveiende vært av positiv karakter i motsetning til Tyskland, og Norge sto igjen som vinnere ved seierherrenes bord. Den norske revisjonismen har heller ikke den samme apologetiske tendensen som vi finner hos de tyske revisjonistene (Figueiredo, 1995). Derfor kan man spørre seg om det i det hele tatt var et behov for noen norsk historiestrid? Motstandsbevegelsen dominerte fremdeles som tema, og selv tilhørere av Skodvin skolen har sådd tvil om en slik skole. Dessuten er enda motstandsbevegelsen antatt å være det mest utpenslede temaet i norsk okkupasjonshistorie. En norsk historiestrid er ikke forenlig med den tyske, dermed vil jeg hevde at å fremstille revisjonistene i lyset av en norsk historiestrid er noe misvisende. Siden det ikke var behov for en norsk historiestrid kan man da argumentere for at det heller ikke fantes en? (Figueiredo, 1995).

For å oppsummere kan man si er at revisjonismen på 70-80-tallet førte til et generasjonsoppgjør som vi er godt fortjent med i dag, og har banet veien for å forske på en større variasjon av tema (Figueiredo, 1995; Maerz, 2010). Horisonten i empirien ble desto større. Det har neppe vært skrevet mer om enn tema i norsk krigshistorie enn om okkupasjonshistorien, og Sæveraas snakker om at vi har en flodbølge av bøker veltende over oss om andre verdenskrig (Sæveraas, 2015).

John Keegan hevdet 1996 at; «Historien om andre verdenskrig har ennå ikke blitt skrevet» (Sæveraas, 2015). Midt i mylderet av litteratur om norsk okkupasjonshistorie som omfavner norske forlag, må vi minne oss selv på at det fremdeles er sider ved historien er ubesvarte.

2.3. Hva er propaganda?

«Propaganda er et ord som blir mye misbrukt og misforstått. For lekmannen har ordet en bitter ettersmak, i form av noe inngripende eller frastøtende». Disse ordene skal ha blitt sagt av Joseph Goebbels i 1933 umiddelbart etter at hans innsettelse som minster for populæroppløsning og propaganda under Hitlers første regjeringstid (Simonsen, 2018; Welch, 2013, s. 2). Det er antydninger til at begrepet propaganda ikke var like fullt så negativt belastet som det er i dag. Både tyske og norske nazister snakket åpent om propaganda når det gjaldt reklame under 2. verdenskrig. Den norske norske filmrevyen innholdet reportasjer som tematiserte propaganda f.eks. *Kurs for propagandaledere på Jessheim* i juli 1942 og *NS propagandaskole åpnes i Oslo* i februar 1944. Reklamebransjens eget fagblad i Norge het dessuten «Propaganda» i 1941 (Helseth, 2001, s. 29). Det er ikke uvanlig at begreper og symboler endrer mening eller konnotasjon, det har historien flere eksempler på. Svastika som i utgangspunktet var et religiøst symbol, er nå blitt et nazisymbol (Omland & Hatlehol, 2021). De første ti årene etter at de olympiske leker ble arrangert i nyere tid, var det som nå er kjent som Hitlers nazihilsen, en vanlig måte for nasjoner å hilse på utøverne på ved åpningen av OL (Mackenzie, 2003). Noe som er sikkert når det kommer til historie er at det er en tid og et sted for alt (Kvande & Naastad, 2018 s. 201). Noen ganger endrer begreper mening fordi vi starter å bruke fenomener på en annen måte.

Propaganda ville trolig ikke vært anerkjent uten boktrykkerkunsten. Boktrykkerkunsten oppsto først i Kina, men det var den tyske gullsmeden Johan Gutenberg som innførte den i Europa på 1400-tallet. Boktrykkerkunsten gjorde det mulig å masseprodusere bøker, og oppfinnelsen ble derfor et springbrett for bøker, plakater, aviser m.m. (Rannem, m.fl., 2020). Det var lett å se effektivt en boktrykkerkunst hadde for samfunnet, folk ble mer kunnskapsrike, det var bedre for økonomien og flere hadde interesse av å produsere bøker. Vi fikk flere filosofer og kunstneriske sjeler, i hvert fall ble det mer sannsynlig at vi fikk vite om dem. Omsider reiser opplysningstiden seg over Europa, og fokuset på kunnskap og individet har aldri vært større før. Tidlig på 1800-tallet får man hurtigpressen og etter det fikk man settemaskinen i 1880 årene (Merriman, 2010), begge disse maskinene førte til at bøkene kunne trykkes enda fortere, og nå ut til enda flere. Det var ikke før etter første verdenskrig at propaganda ble allment kjent slik det er i dag, og allerede da var massemedium som radio, tv osv. anerkjente medium (Helseth, 2001).

Hvis man skal være enda mer spissfindig på det så kan man si at opprinnelsen av begrepet propaganda stammer fra motreformasjonen. Pave Gregorius XIII samlet en midlertidig kommisjon av kardinaler hvor deres oppgave var å gjenvinne folkegrupper som var «gått tapt» til fordel for protestantismen. En generasjon senere ble denne kommisjonen et permanent organ for misjonsvirksomheten under navnet; «Sarcina Congregatio de propaganda fide» (Jowett & O'Donnel, 1999; Welch, 2013). Antageligvis så har propaganda vært til stede helt siden faraoenes tid, og antageligvis før det igjen (Welch, 2013). Men hva ligger egentlig i begrepet propagandas? Per i dag finnes det en rekke definisjoner på propaganda, de fleste beskriver propaganda som definisjonen nedenfor, som beskriver propaganda som en form for overbevisning og fremstilling av løgn (Jowett & O'Donnel, 1999; Skibrekke, 2015; Welch 2013):

«Bevist systematisk forsøk på å skape overbevisning, hvor man manipulerer forståelsen av virkeligheten, for å oppnå en bestemt holdning hos mottakeren». (Jowett & O'Donnel, 1999, s. 5-6)

Som jeg nå har gitt inntrykk av har propaganda aldri hver en statisk termologi, og begrepets mening har endret seg. I motsetning til tendensen tidligere hevder David Welch at vi må tolke begrepet propaganda i en større sammenheng (Welch, 2013, s. 2). Tidligere var propaganda et verdinøytralt begrep som var forbundet med å overtale og endre adferd (Helseth, 2001). Det aspektet jeg forsøker å fremheve er at noen kan misforstå begrepet propaganda. Noen ganger snakker man propaganda fra amerikanske medier særlig med henblikk på Donald Trumps, det at man forsøker å overbevise noen om meninger man er uenige i, er ikke det samme som løgn og forfalskning eller manipulasjon. Poenget er at man må se begrepet i lyset av sin tid.

2.4. Propaganda i fascismen

Propaganda ble ikke et allment kjent begrep slik det er i dag før første verdenskrig. Etter første verdenskrig fikk Tyskland hovedansvaret for krigen, og mistet store landområder til sine naboland. Tyskland kom også i økonomisk krise hovedsakelig på grunn av enorme bøter som nærmeste ble umulige og overkomme. Adolf Hitler kan betegnes som en typisk pragmatiker som lovet en slags løsning på situasjonen i Tyskland. Hitler ble populær utover

20-tallet, og hans stor «høydepunkter» var delstatskuppet i München og utgivelsen av *Mein Kampf*. Hitler ble rikskansler i 1933, etter dette ble naziregimet etablert. Det er en del som taler for at Hitlers *Mein Kampf* la føringer nazismens ideologiske grunnlag. Nazismens grunntanke var at stekt tuftet storhetstanker om Tyskland som rike og nasjonalismen, hvor Tyskland og den ariske rase skulle være overlegne. Hitler ønsket å samle Tyskland på nytt og erklærte Tyskland for «Det tredje riket» (Merriman, 2010, s. 1020-1032, Simonsen, 2018). Ideologien bak Det tredje riket utviklet seg til å bli en kraftfull og visuell kultur. Adolf Hitler som hadde bakgrunn som kunstner tegnet faner og symboler med sterke farger, Hugo Boss produserte stilriktige uniformer med SS-symboler, Leni Riefensthal laget filmer som tilsynelatende skulle hylle den nazistiske ideologien (Jakobsen og Lund, 2015 s. 48 -49). Nazismen og fascismen er to begrep som kan forenes med hverandre. Slik som Nazismen oppsto også fascismen som en politisk bevegelse ette første verdenskrig. Fascismen har sitt utgangspunkt fra Italia og Benito Mussolini, som kom til makten i 1922. Ifølge Jakobsen og Lund er det naturlig å bruke fascismen som et overbegrep for begge bevegelsene da den er eldst (Jakobsen & Lund, 2015, s. 46).

Vi ser at fascismen epoke sammenfaller med perioden som bidro til at begrepet propaganda fikk en negativ konnotasjon. Reklame og gjennombruddet for moderne massemedier hvor fascismen fikk en mulighet til å vise sin kraftfulle og visuelle kultur, var også noe som kjennetegnet fascismen. Utviklingen av film, høytalere, mikrofonene osv. var riktignok også helt klart en forutsetning for fasismens framvekst (Helseth, 2001; Helseth, 2007). Hva var det som var andeelde med den tyske propagandaen til forskjell fra den som hadde vært før, siden man etter andre verdenskrig startet med å forbinde propaganda med løgn og forfalskning (Welch, 2013). Jamfør Welch må vi på propaganda i lyset av sin egen tid (2013). Man kan skille mellom hvit, grå og svart propaganda. Svart propaganda er det som forbindes med propaganda under fascismens periode. Svart propaganda har til hensikt å benekte sin identitet, og den gjemmer seg bak noen annet enn det opprinnelige budskapet. Svart propaganda er ren løgn og kan forenes med den type propanda som ble sendt ut gjennom de tysk-okkuperte avisene i Norge. Hitler gav i *Mein Kampf* uttrykk for at «the the lie», eller den store løgnen var det beste måte å gjennomføre effektiv propaganda på. Hitler mente at en stor løgn var vanskeligere å gjennomskue enn en svak, hvor de sanne elementene kanskje blir mer synliggjort, tankegangen gikk også ut på at hvis man forteller løgnen nok mange ganger vil man til slutt tro på den. Det kan forklare hvorfor NS foresatte med sin propaganda i Norge helt til krigens slutt, til tross for motstand og misnøye (Welch, 2013, s. 33).

Avisen var ikke et moderne medium, men et massemedium som kunne nå ut til mange mennesker dessuten hadde avisen legitimitet i opinionen, og en kultur med lengre tradisjoner enn f.eks. film. Fordelen med at avisen hadde en mer etablert kultur var at avisen trolig hadde mulighet til å stå sterkere i motstandskampen under andre verdenskrig (Helseth, 2002; Helseth, 2007; Karlsen og Lundestad, 2012).

2.5. Pressen før okkupasjonen

Avisene impliserer nettopp dette. Avisene formidler tidsånden, gjennom språket kan man få inntrykk av folks holdninger, hvordan folk hadde det, politikk m.m., Avisene har sentrale samfunnsoppgaver. I Norge har avisene gjennom 150 år bragt fram nyheter, skap debatt og engasjement. Ikke minst har de stilt kritiske spørsmål, underholdt og provosert (Karlsen & Lundestad, 2011). I starten av 1940 skulle avisene fungere som demokratiets vaktbikkjer, de skulle bidra til å legitimere synspunkter og tilrettelegge for opinionen (Karlsen & Lundestad, 2012; Ottesen, 2010, s. 359). For politikken var det å få politisk gjennomslag i avisa bærende for å holde organisasjonen i gang, siden pressen hadde mye av sin struktur felles med velgerne. Avisen bandt sammen de lokale meningene til et «vi» som ble dannet av en fri opinion. Uten en lokal avis ble det derfor ansett som vanskelig å drive politikk på ett sted. Gjennom folks meninger gav avisen uttrykk for hvilken føring politikken burde følge om den skulle få oppslutning hos opinionen. - avisen gav mer eller mindre uttrykk for felleskapets meninger. Etter 9. april 1940 fikk nazistene stadig større grep over avisene i Norge, og det skulle riktignok etter hvert bli mer utfordrende å finne felleskapets meninger gjennom avisen (Ottesen, 2010, s. 359).

2.5.1. *Fascismens framvekst i Norge*

Den første offisielle antydning av fascistiske tendenser i Norge var opprettelsen av organisasjonen «Fedrelandslaget», som startet sin virksomhet i 1925 i det formål å skape samarbeid mellom de bergelige partier med front mot de revolusjonære og marxistiske. Det skulle vise seg at et samarbeid ble vanskelig da venstre stilte seg helt avvisende, og høyre rimelig skeptisk. Fedrelandslaget kunne midlertid finne tilhengere i Bondepartiet og Det frisinne folkeparti. Arbeiderbevegelsen derimot kjempet iherdig mot Fedrelandslaget, da de hevdet at organisasjonen var det første frøet som kunne spire til en fascistisk framvekst i

Norge. Få år etter Fredelandslaget hadde startet sin virksomhet satte major Vidkun Quisling i 1931 i gang en bevegelse som het «Den nordiske folkereising i Norge». Bevegelsen gikk ut på samfunnssolidaritet, og motstand mot kommunisme og marxisme leder (Dahl, 2009; Kildal, 1945, s. 33- 34). I mai 1933 ble stiftelsen av ett nytt parti kunngjort med lignede innhold; «Nasjonal samling» (NS) ble dannet, og like etter ble det stipulert at Quisling ble partiets leder (Dahl, 25-26 august 2005; Kildal, 1945, s. 34).

Framveksten av fascisme i Norge som de nye partidannelser vitner til førte til at man i 1930-årene fikk nye ideologiske spørsmål kom på agendaen i det offentlige ordskifte og pressen. Utenrikspolitikken skulle da i et eventuelt politisk skifte ikke lenger bare gjelde de geografiske landegrensene, kolonispørsmål og lignede håndgripelige problemer, men også om hvordan staten skulle styres. Skal nasjonen bevare folkestyret og demokratiet eller skal, eller skal man underrette seg diktaturet i en eller annen form? Skal staten gå foran individet? Resultatet i den offentlige debatten var klar, for nordmenn var det stort sett utenkelig at de skulle gjøre inngrep i demokratiet. Det fantes selvfølgelig unntak fra opinionen, ved valget i 1933 fikk NS noe støtte fra avisa Tidenes Tegn som var det Frisinnede folkepartis ledende presseorgan. Meningene til folk gjenspeilet seg ikke bare i pressen, men også tallene på stemmesedlene ved stortingsvalget. NS vant ingen mandater ved stortingsvalget verken i 1933 eller 1936, og i landets kommunestyre rykket bare et beskjedent antall NS-representanter inn. I 1933 hadde partiet altså innflytelse på politikken, og få muligheter til å fremme partiets programkrav (Dahl, 25-26 august 2005; Kildal, 1945, s. 34). Holdningene til den nye fascistiske partidannelse var så og si den samme som før NS ble grunnlagt. Etter stemmetallene å dømme stilte de øvrige borgerlige partiene seg for det meste avvisende til NS. Det eneste store partiet som viste noen form for sympati var Bondepartiet. Arbeiderbevegelsen gav ikke uventet stor motstand til NS og mente at NS delte grunnsynet til den nasjonalsosialistiske bevegelse i Tyskland. Hadde man fulgt med på nyhetsstrømmingene og holdningene hos partiene, så var NS fullt klar over folkets innstilling til demokratiet, og at nordmenn ikke lot seg rokke med det første (Kildal, 1945, s. 35).

2.5.2. NS med egen kulturpolitikk

Når NS ble stiftet i 1933 var de eneste politiske partiet som i 30 årene hadde en offensiv kulturpolitikk i sitt partiprogram. Mens andre politiske partier gikk til valg på spredte og

tilfeldige programposter hva kulturpolitikken angikk, het det i NS-partiprogrammets avsnitt «Skole og åndsliv» følgende (Dahl, 25-26 august 2005):

24. *Fritt åndsliv* med organisert selvstyre under statens tilsyn og kontinuerlig økonomisk støtte.
25. Presse, teater, kringkasting, film og andre kulturformidlere skal *fremme nasjonens interesser*. Samfunnsfiendtlig propaganda og utbredelse av klassehat forbys.
26. Den naturlige sammensmeltingen av de to målfører til *ett norsk skroftsprog* fremmes, men uten tvang (Dahl, 25-26 august 2005).

Hvis man tar hensyn til at NS trolig hentet mye av sin inspirasjon fra det tyske nasjonalsosialistiske partiet, som bl.a arbeiderbevegelsen hevdet, så blir kanskje en satsing filmen og massemediene ganske naturlig. Reklamebransjens metoder gjorde seg samtidig gradvis gjeldene i Norge fra 1930-årene. Ved valgene både i 1933 og 1936 hadde reklamebransjens metoder inntatt det politiske liv i Norge for fullt, og hos både høyre og venstresiden. Høytalerbiler kjørte i veien som formidlet politiske opprop og slagord, valgfiler, og valgplakater ble produsert i store oppslag, både på høyre og venstresiden. Selv om kultur og massemedier var eksplisitt nedfelt i partiprogrammet var NS-satsing på massemedier og reklame på dette tidspunktet således ikke veldig unikt i den forstand (Helseth, 2000, s. 3, Dahl, 2000, s. 8).

2.5.3. NS – Et reklameparti, inspirert av det norrøne og den nasjonalsosialistiske bevegelse i Tyskland

Når det gjaldt NS sin offentlige promotering av sin politikk ble det protestert ivrig mot at partiet skulle ha gått inn for noen form for diktatur. NS sine presseorganer hevdet at partiet ikke ønsket noen form for diktatur; Vestlandets avis skrev, helt motsatt fra opinionsmålingene; «NS vei er den eneste som kan redde oss fra diktatur» (Kildal, s. 36, 1945). Dette gjorde de bl.a. gjennom proklamering og reklame. Mye av årsaken var en offensiv kulturpolitikk og inspirasjon fra den nasjonalsosialistiske bevegelse i Tyskland:

Selv om det politiske liv var preget av reklamebransjens epoke må det midlertidig påpekes at NS likevel lå et skritt foran av hva gjaldt reklame og proklamering av eget parti. NS hadde større kontakt med reklamebransjen enn de andre partiene i 1933. Partiets første

propagandasjef Walter Fyrst var selv i reklamebransjen og disponert for AS Sporveisannonse. Han tok eller i bruk diverse virkemidler for å få partiet synlig i partifloraen, høyttaler og fargeplakater, han hadde også eget slips i partiets farger rødt og gult for NS listebærere, det siste var ikke vanlig og ble sett på ukonvensjonell i 1933. NS skilte seg imidlertid ut positivt for sine ferdigheter innenfor reklamasjon i kampanjer. Fyrst fikk ros i bransjebladet «Propaganda» for å ha stått for bransjebladets beste partimarkering (Dahl, 2000, s. 8). Det at reklamebransjens eget fagblad het Propaganda vil jeg si er et tydelig eksempel på at begrepet propaganda var et verdinøytralt begrepet også i Norge, selv om det var forbundet med å overtale og å endre adferd (Helseth, 2001, s.3). Sommeren 1934 var Fyrst i Tyskland og tok med seg hjem ideer blant annet fra Rikspartidagen i Nürnberg, den samme dagen som er proklamert i Leni Reifensthal's dokumentarfilm «Triumph des Willens».

Flere i NS var også kritiske til innhenting av inspirasjon fra Tyskland, noen hevdet at det kunne fremstå som negativt og at NS derfor kunne bli sett på som etterstreber av Hitlers bevegelse. Derfor implementerte man symboler og betegnelser som kunne knyttes opp mot norsk kultur i partireklamen, interessen for det norrøne ble derfor stor og gjennomsyret NS sine politiske antologier og visjoner. Medlemenes hilsen «Heil og Sæl», som kunne oppfattes som det tyske «Sieg Heil», ble beskrevet som en norrøn skikk, og NS-logoen; solkorset, skulle forestille en tidsriktig variant av det tradisjonell Olavskorset. Fritt-folk redaktøren, Odd Melsom klassifiserte NS som en ekte nasjonalromantisk bevegelse. Den nye propagandasjefen som overtok etter Fyrst i 1935 var minst like opptatt av det norrøne som. Gulbrand Lunde ble partiets propagandasjef i 1935 (Dahl, 2000; Helseth, 2001, s. 2), Lunde var en vitenskapsmann og naturforsker. Det ble også sagt at han var stor tilhenger av moderne reklamepsykologi og mente at en appell mot saklig fornuft bare ville trekke til seg rundt 10-20% av alle velgeren (Dahl, 2000; Jacobsen & Lund, 2015).

2.5.4. Plakater

På plakaten «Norge kaller – nasjonal samling» brer øren ut sine vinger under solkorsets lys (Figur 1). Litt paradoksalt er det imidlertid at akkurat denne reklameplakaten er tegnet av den britiske kunstneren Norman Wilkinson, da den samtidig gjengir en allusjon til Hitlers bevegelse (Dahl, 2000, s. 9).

Figur 1: Norge kaller – nasjonal samling [Plakat],
av Justismuseet, 2017, artscene.no

For å gjøre det klart så var det rent estetisk så var det ikke mye å skille mellom NS-plakater og Arbeiderpartiets plakater

2.6. Andre verdenskrig blir et faktum

Til tross for NS sitt forsøk på å lage noe «eget», ønsket likevel ikke nordmenn å stemme på partiet. Det at NS forsøkte å vise seg uavhengig partiet til Hitler var muligens fakta i 1930, selv om ideologien var den samme, ble det sagt at NS skulle hverken skulle diktatoriske eller bruke samme symbolikk som bevegelsen i Tyskland. Dette skulle etterhvert snu seg, og startet med en avtale mellom Vidkun Quisling og Adolf Hitler i 1939. Avtalen var hemmelig, og gjaldt politisk samarbeid dersom krigen i Europa skulle utvikle seg til at Tyskerne så det nødvendig å bruke Norge som en brikke i et spill mot England (Dahl, 2000, Stugu, 2015).

Andre verdenskrig skulle også få stor betydning for Norge. 9 april 1940 var krigen offisiell også for Norge. Vidkun Quisling kunngjorde kveldene 9. april over radio at han hadde tatt over regjeringmakten. Nordmenns frykt for diktatoriske bildet NS framstilte ble nå en

realitet, demokratiet var under angrep, Flere norske byer var bombet, og forsvaret var tydelig svekket. Det ble stilt spørsmål ved hvordan denne krisen burde håndteres.

Tyskerne var interessert i å få på plass et mer varig styringssystem i landet. I Danmark hadde regjeringen holdt fra etter at landet kapitulerte, men en slik løsning var ikke mulig i Norge. Hva gjaldt Norges situasjon var det mye som tydet på at foregikk en forhandling som besto i enten en mellomløsning med et indirekte styre av villige nordmenn eller direkte kontroll over norsk forflatning der tyske ansatte blir satt inn i nøkkelposisjoner. I slutten av juni sendte Terboven en melding til kongen med en oppfordring om å abdisere. Kongens svart nei, i samråd med regjeringen. Kongen gjorde det klart at han ikke kunne handle i strid med grunnloven, og han kunne heller ikke godta en oppfordring fra et Storting som ikke hadde full handlefrihet (Stugu, 2015).

Det ble i så henseende ingen mellomløsning, og hadde vi da noen annet valg enn å samarbeide. Dette gjaldt også for pressen med byer som var jevnet med jorden, var pressen avhengig av økonomi for å bli bygd opp igjen. Hvis man skulle drive pressen lovlig måtte man følge direktivene fra NS heretter, og dette med en rekke begrensinger (Stugu, 2015. s. 119).

2.7. Pressen i Norge under okkupasjonen

Datoen 9. april 1940 gav det norske avislandskapet en omveltning, og omsider forandret man hverdagen til landets pressefolk og avisutgivere. Etter kapitulasjonen i Norge 10. Juni som medførte stans i krigshandlingene, ble det enda mer klart at Norge var okkupert (Stugu, 2015, s. 119) Okkupantmakten trengte informasjonskapsler, men ønsket selv og kontrollere dem (Ottesen, 2010b, s. 60).

I 25. september 1940 rikskommissær erklærte Josef Terboven ettpartistaten, hvor NS ble Norges eneste lovlige parti og administrasjonsrådet måtte gå av. Til å lede den norske statsadministrasjonen utnevnte Terboven 14 «kommissariske» statsråder, de fleste av dem var NS-medlemmer (Helseth, 2001 s. 2). Unntaksvis var i departementene for finans, forsyning og handel hvor det ble satt inn politiske uavhengige, men tilsynelatende samarbeidsvillige fagfolk. En status som okkupert land innebar at det ikke ble utnevnt egen utenriksminister og forsvarsminister (Stugu, 2015, s. 121).

NS var det første partiet i Norge som opprettet et eget kulturdepartement, og kulturpolitikken ble over det hele tilført betydelige ressurser. Fra 25. september 1940 ble Gulbrand Lunde utnevnt som Kultur- og folkeopplysningsminister (Jacobsen & Lund, 2015, s. 43). Fra 26. September 1940 overtok Pressedirektoratet kontrollen over en rekke bestemmelser og forordninger som berørte norsk presse over hele landet (Helseth, 2001). Tyskerne skaffet seg umiddelbart kontroll over Norsk rikskringkasting og Norsk telegrambyrå (NTB). Ved opprettelsen av Kultur- og folkeopplysningsdepartementet 26. september skulle Pressedirektoratet fungere som en egen avdeling med pressedirektør Anders Beggerud som sjef. NS hadde tidligere fremstilt seg som demokratiske, men det skulle senere vise seg en annen dans, partiet proklamerte med at deres inntog var det beste som hadde skjedd Norge, noe vi i dag kan si med sikkerhet at ikke stemte (Dahl, 2010; Kildal, 1945). Fra 26. september overtok Pressedirektoratet bestemmelser som hadde betydning for Norsk presse (Hjeltnes, 1990). Det ble ansatt såkalte presseleder i de fleste fylker. Siden NS ikke klarte å få tak i nok kvalifisert personale i alle fylker fikk noen presseleder ansvaret for flere fylker. Presselederen skulle først og å drive etter sensur - han skulle også påse at avisenes linje var i overenstemmelse med «den nye tids» oppgaver (Ottesen, 2010b).

Av 650 medlemmer registrert hos Norsk Presseforbund (NP) i 1940 var det kun 298 ansatte i norske aviser som fremdeles jobbet ved utgangen av januar 1943. Ved krigens slutt var det bare 100 ansatte av disse igjen i norsk presse. Hvor mange av disse som sluttet selv eller ble tvunget til å slutte finnes det lite data på. Men det har kommet fram at mange av dem gikk i eksil, for det meste i Stockholm, London og New York. Ifølge en gjennomgang gjort av NP var det om lag 133 journalister i eksil etter krigen (Ottesen, 2010c, s. 59). Det man kan si er at journalistene ikke skilte seg nevneverdig ut fra andre yrkesgruppers holdninger til okkupantene. Enkelte meldte seg inn i NS, andre var passive til situasjonen, noen ble aktiv i motstandsarbeidet, og noen engasjerte seg i illegale aviser eller flygeblad. (Ottesen, 2010b, s. 4). Jeg får med andre ord ikke inntrykk av at det finnes en generaliserende oppfatning av journalistene i Norge

I løpet av krigen ble 110 aviser stanset resolutt etter tysk ordre, flestepartene av avisene som ble stanset var arbeiderpartiaviser, som gjennom hele perioden før krigen uttrykte strekt misnøye mot NS, men en del avisen måtte også stanse driften på grunn av krigshendelser som gjorde det umulig å fortsette. Mange aviser reduserte utgivelsen med to eller tre aviser i uken.

Det var ikke helt uvanlig at avisene forsøkte å «skjule» sin journalistikk, Ulefoss Avis ble opprette julen 1940 som et resultat av Telemark Arbeiderblad ble stoppet, de forsøkte å skjule sitt budskap bak en nasjonal profil. Under krigen satt man igjen med 134 aviser, 53 partiaviser, men ytterligere var fullstendig lojale, men 44 av de minste avisene fikk stå utenfor nyordningen (Dahl. 2005).

2.8. Motstand i pressen

Journalistenes holdninger til okkupantmakten varierte på lik linje med andre yrkesgrupper. Noen gikk aktivt inn i motstandsbevegelsen og engasjerte seg på ulike nivåer i det som ble ansett som illegalt arbeid, mens andre var passive og forsøkte å komme seg gjennom hverdagen etter beste evne. Noen meldte seg inn i NS, det er dog verdt å påpeke at motivene for innmeldelse i NS trolig varierte. Noen gjorde det fordi de ville beholde jobben, noen brukte det som et skalkeskjul for illegalt arbeid, mens andre gjorde det av overbevisning (Ottse, 2010b s. 4).

Nyere forskning hevder at bestyrere og ansatte ved landets kinoer håndterte påtrykk fra norske myndigheter på forskjellige måter. Tre hovedmønstre kan identifiseres: tilpasning, samarbeid og motstand (Hagen, 2018). Jeg hevder at et slikt mønster kan gjelde for avisene. Riktignok er det forskjeller på situasjonen i kinoene og avisen, e. eks var det propagandistiske budskapet ofte bedre pakket inn når det kom til film og kino. Mens i avisene ble det oftere før en mer direkte journalistikk. I Norge hadde kinoen heller ingen filmindustri, og hadde derfor ingen økonomiske aktører som kunne gjøre motstand. Generelt sett så kan man si at film hadde under andre verdenskrig lav kulturell prestisje, slik at det er ingenting som tyder på at kinoen foreløpig utgjorde noen form for nasjonal stolthet (Helseth, 2007, s. 614)

Fra den norske okkupasjonshistorien vet vi en hel del om motstand mot okkupasjonsmaktene i ulike former. Når det gjelder pressen så er både norsk og internasjonal okkupasjonshistorie er full av eksempler på illegale aviser og der det som tyskerne kalte «flugblatt». Flygebladene kunne bestå av et ark med en tekst, de kom gjerne ut i mindre omfang og ble ofte spredt gjennom bestemte ordninger (Aas, 2012).

I det tysk okkuperte sør forsøkte okkupantmakten og hindre pressen i å støtte motstandsbevegelsen (Ottesen, 2010a). I nord var imidlertid situasjonen en annen. Flere

aviser førte et dirkete språk. da okkupanten gav beskjed 9. april om at avisene måtte trykke noe positivt om Vidkun Quisling, da svarte redaktør i Lofotposten John a. Paulsen med å trykke overskriften «Tysk diktatur i Norge» over sju spalter (Hjeltnes, 2020). Nordlands framtid (Nf) i Bodø omsatte Dolores Ibarrius kamprop: *No pasarán*, fra den spanske borgerkrigen om til sitt eget. Situasjonen i Nordland var midlertid et unntak fra hovedregelen Nf beskyldte dessuten Alfred Syverud i avisen Nordland for å være naziredaktør da han trykte proklamasjonen med Quislings portrett dagen etter beskjeden fra tyskerne (Aas, 2012)

Pressesituasjonen i Bodø under okkupasjonen

Bodø ble sterkt rammet av krigen etter bombingene 27 mai. Var rundt 400 av byens hus borte, blant annet var kinoen, kirke og flere skolebygg tatt av bombingene, store deler av sentrum lå i ruiner (Aas, 2020, s. 209). De første dagene før bombene falt over Bodø skrev Parelius blant annet at Bodø var i ferd med å få på plass organiseringen av et vaktvesen, og at Bodøfolket var bekymret for situasjonen i byen (Parelius, 1990).

I april 1940 kom pressen i Bodø til uttrykk gjennom Bodøs tre aviser, Np, Nordland og Nf. Nf og Np var omtrent jevnstore på denne tiden og hadde omtrent like mye oppslutning fra opinionen, begge hadde opplag på rundt 4 500. Situasjonen skulle riktig nok ikke vare så lenge (Bjørnson i Andenæs, 2003, s. 8; Haukland, 2012). Situasjonen i Bodø under okkupasjonen kan videre kategoriseres som noe utenom det vanlige, som heller ikke var helt uvanlig for aviser i Nord-Norge. Kvelden 9. april proklamerte Quisling sitt statskupp over radioen i Bodø, allerede dagen etter var fiendtligheten overfor Quisling og hans sympatisører tydelig blant folk. Redaktør for avisen Nordland, Alfred Syverud ble raskt upopulær etter sin publisering av Quisling- portrett dagen etter.

2.9. Før 9. april 1940

Riktignok så Nf nazister arrestert og internert, mens Np derimot var mer moderat. Nordland var en Bondepartiavis, og som jeg var inne på tidligere var Bondepartiet delvis støttende NS. Nf var en arbeiderpartiavis, Nfs trykkeri m.m. gikk til spille etter bombingene av Bodø, men med stor sannsynlighet ville nok Nf blitt stoppet sammen med de andre 110 avisene, som gikk, under og bl.a. ble en del av NS sitt sentraliseringsprosjekt. Np var mer konservativ enn Nf (Aas, 2012, s. 86).

Før 9. april var Np og Nf nøytralitetens forsvarer, og de begge var et talerør for antitysk propaganda. Ved den tyske invasjonen 9. april ble det helt tydelig lojaliteten til avisene lå. Man fikk et inntrykk av at Bodø-pressen skulle fungere som et redskap til den flyktende, og enn så lenge lovlige regjeringen i landet. Np var ikke bare et talerør for tysk propaganda, men man fikk også inntrykk av at de var svært lojal og lydig ovenfor kongen og den sittende Ap-regjeringen. Når det kom påstander om at Syverud burde fengslet etter sine utspill om NS, svarte redaktør av Np og jurist, Thorgrim Røed, at ingen skulle arresteres uten grunn og henviste til rettssikkerhetsprinsippet (Aas, 2012, s. 86). Nf og Np samarbeidet tett med den flyktende regjering, Bodø kringkasting og NTB fram til bombingene av byen.

2.9.1. Situasjonen i Nordlandsposten

Etter bombene hadde falt over Bodø så var som sagt mesteparten av byen i ruiner, dette gjalt alle avisbygg med kartotek, arkiv og trykkeriutstyr. I lyset av kapitulasjonen ville det bli ekstra krevende å få pressen på beina igjen. Np var midlertid best stilt av de tre avisene Johs. Petersen hadde vært på offensiven og flyttet en del av trykkeutstyret og diverse materiell ut av byen. Nf var mye verre stilt, avisen hadde blitt trygt hos Nordland boktrykkeri og var nå helt borte (Aas, 2012, s. 91). Av Bodø tre avsier var det Nordland som gikk tiden fremover i møte med mest optimisme, den hadde fått støtte fra fagforeningen til å rigge til nytt avisbygg (Aas, 2012, s. 92). Ingen i Bodø ville likevel kjøpe Nordland på grunn av avisens politiske dreining, de gav til og med avisen ut gratis en periode i 1941, men 10% av avisene kom i retur. Til slutt gikk Nordland i økonomisk ruin og en stille død vår 1943 (Aas, 2012, s. 93).

Den tyske strategien baserte seg også på norsk medvirkning, lokale og regionale medlemmer ble viktige medhjelpere. Syverud ble utnevnt som presseleder for Nordland september 1941 (Aas, 2012, s. 90)

Nps framtid var usikker, Thorgrim Røed stilling som redaktør lå dårlig an etter sine utspill mot NS og okkupasjonsmakten våren 1940, og skjønnte trolig at hans tid som redaktør var ved sin ende. I likhet med Nordland hadde også Np tap annonseinntekter, og okkupasjonsmakten ba Np om å etterkomme diverse krav. Avisen ble stanset mellom 3. og 11. juli og når den kom ut igjen var 11. juli var Johan M. Ellingsen, Røed var dessuten blitt 70 år så tiden var trolig inn for å legg inn årene (Aas, 2012).

Ellingsen sto heller ikke trygt under nyordningen. Avisen ble dradd mellom to poler, og dilemmaet besto i hvordan man skulle manøvrere mellom underkastelse til okkupasjonsmakten og redaksjonell selvstendighet i tiden framover. Utdyp og finn annen litteratur. Våren 1941 mente Syverud som nå var blitt presseleder at Np gjorde bare minimum for å etterkomme kravene fra regimet våren 1941. Ellingsen forsøkte blant annet å skape et skille i avisutformingen mellom NS-stoff og egenprodusert materiale. Norsk artikkeltjeneste (NAT) ble benyttet for å sikre NS-kontrollert stoff. Syverud sendte dessuten ut korte brev med etterlysning av «tidsaktuelt stoff», han ønsket at «leserne skulle få litt avveksling», som han selv kalte det. Tyskerne gransket Np kritisk, og Ellingsen burde derfor trå varsomt for og ikke miste sin posisjon. I mars 1942 ble likevel avisen et diskusjonstema mellom flere myndighetsorganer (Aas, 2012, 97-98).

Våren 1941 mente Syverud som nå var presseleder at Np gjorde bare minimum for å etterkomme kravene fra regimet våren 1941. Ellingsen forsøkte blant annet å skape et skille i avisutformingen mellom NS-stoff og egenprodusert materiale. Norsk artikkeltjeneste (NAT) ble benyttet for å sikre NS-kontrollert stoff. Syverud sendte dessuten ut korte brev med etterlysning av «tidsaktuelt stoff», han ønsket at «leserne skulle få litt avveksling», som han selv kalte det (Aas, 2012, s. 98). Tyskerne gransket Np kritisk, og Ellingsen burde derfor trå varsomt for og ikke miste sin posisjon. I mars 1942 ble likevel avisen et diskusjonstema mellom flere myndighetsorganer. Overtredelsen ble til slutt sett på som mindre alvorlig slik at det ikke ble gjort noen drastiske tiltak (Aas, 2012).

Nps handlemåte under krigen skapte rom for å stille moralske og etiske spørsmål. Flere høyreaviser hadde gitt seg under okkupasjonen, de mente det var umoralsk å forsete (Aas, 2012, s. 102). Selv når det var åpenbart at Tyskland skulle tape krige foresatte Np med sin propagandistiske journalistikk?

2.10. Oppsummering av litteraturkapittel

Fra 80-90 har det blitt mer vanlig å skrive om tema som ikke eksplisitt handler om motstandsbevegelsen. Siden denne perioden har litteraturen fått en stor gjennomstrøm av forskning om andre verdenskrig fra alle kanter (Mearz, 2010). På samme måte som fascismen og propaganda satt sine spor i hele Europa, strømmet idelgien inn i Norge allerede før krigen. Moderne massemediene vokste i takt med propaganda og vis a versa (Helseth, 2001). Propagandaen til den nasjonalsosialistiske bevegelse i Tyskland er svart propaganda og er

basert på løgn og forfalskning (Welch, 2013). Np under okkupasjonen ble kontrollert av tyskerne på alle områder, Np måtte publisere stoff fra diverse tyske medier og NAT. Det var nok ikke lett å være avis i det hele tatt under okkupasjonen, hvorfor Np valgte og samarbeide med NS i fem år er uavklart (Aas, 2012). Vi vet heller ikke baktanken med strategien til Np, den er vanskelig å gjenkjenne bak tysk propaganda.

2.11. Institusjonelle logikker som det teoretiske perspektivet

2.11.1. Institusjonelle logikker og dens opprinnelse

Institusjonelle logikker utgjør det teoretiske perspektivet i masteroppgaven min. I henhold til (Thornton m.fl., 2012, s. 11) definerer jeg institusjonelle logikker som:

«Socially constructed, historical patterns of cultural symbols and material practices, including assumptions, values, and beliefs, by which individuals and organizations provide meaning to their daily activity, organize time and space, and reproduce their lives and experiences».

Denne definisjonen kan tolkes på følgende måte: institusjonelle logikker er et makro/samfunnsnivå fenomen som påvirker individer, organisasjoner, hvordan de skaper mening, organiserer sine daglige aktiviteter, og deres egen identitet (Zucker & Schilke, 2019). Denne fremstillingen er likevel bare delvis sann, da en av hovedelementene for denne teorien er en dualitet eller et samspill mellom aktør og struktur («duality of agency and structure»). Dualiteten mellom aktør og struktur innebærer at individers og/eller organisasjoners handlinger og beslutninger kan modifisere, eller i hvert fall påvirke institusjonelle logikker (Friedland & Alford 1991; Thornton m.fl., 2012). Videre i neste seksjon skal jeg diskutere det som anses som hovedelementene om teori om institusjonelle logikker. Men før jeg går videre vil jeg nevne at institusjonelle logikker både kan påvirke og bli påvirket av individers/organisasjoners handling og beslutninger.

Teorien om institusjonelle logikker startet med arbeidet til Friedland og Alford (1991). I deres artikkel fra 1991 forsøkte Friedland og Alford å omdefinere den *nyinstitusjonelle teorien*. Formålet var å lage et nytt grunnlag og et nytt perspektiv innenfor den institusjonelle teorien (Durand & Thornton, 2018). De kom fram til at samfunnet kan beskrives som et interinstitusjonelt system som består av fem institusjonelle fordelinger eller ordener – (1) markedet, (2) den byråkratiske staten, (3) demokrati, (4) familie og (5) kristendom – og at

hver orden understøttes av fem tilsvarende logikker (Thornton & Ocasio, 2008). Deres bidrag til den institusjonelle teorien har inspirert en hel generasjon av organisasjonsforskere, og har videre ført til en rask utvikling av forskningen på institusjonelle logikker i ulike kontekster i løpet av de to siste tiårene (Durand & Thornton, 2018; Thornton m.fl., 2012).

Omfattende forskning på institusjonelle ordener og logikker (både teoretisk og empirisk) har ført til flere modifikasjoner i teoriens natur og antall institusjonelle ordener og logikker (Durand & Thornton, 2018). I utgangspunktet var teorien vestlig-orientert, men etterhvert ble den mer universell («kristendom» ble erstattet med «religion», «demokrati» er ikke lenger oppfattet som institusjonell orden eller logikk, men som en ideologi). I tillegg ble den utvidet med tre nye ordener og tilsvarende logikker: profesjon, bedrift, og samfunn (Thornton m.fl., 2012). I dag kan vi dermed tale om sju institusjonelle ordener med sju tilsvarende logikker: familie, samfunn, religion, stat, marked, profesjon, og bedrift (Vickers m. fl., 2017).

Disse ordenene/logikkene kan oppfattes som idealtyper innenfor teorien om institusjonelle logikker. Idealtyper utgjør et interinstitusjonelt system på samfunnsnivå. De kan også brukes som et verktøy for å tolke en kulturell mening inn rene logisk teoretiske modeller. De utgjør dessuten et nyttig analytisk rammeverk – gjennom disse idealtyper kan forskere «måle» den relative avstanden mellom sine empiriske observasjoner og en ren idealtipe (Thornton m.fl., 2012, s. 46-47). Hensikten med disse typene er dermed å hjelpe forskere med å skille tydelig mellom de sju institusjonelle ordenene/logikkene (Reay & Jones, 2016; Thornton m.fl., 2012).

Hver av de sju institusjonelle ordenene består av det som heter for særegne kulturelle symboler og materielle praksiser. Disse symbolene og praksisene er ofte beskrevet som «grunnleggende kategorier» innenfor teorien institusjonelle logikker («elemental categories») (Thornton m.fl., 2012, s. 47). «Grunnleggende kategorier» spesifiserer prinsipper for hvordan individer og organisasjoner samhandler. De «grunnleggende kategoriene» skal også kunne påvirker individers verdier, oppfatninger, preferanser, atferd, og språket som brukes i organisasjonen (Friedland & Alford, 1991; Thornton m.fl., 2012). Med andre ord, «grunnleggende kategorier» forklarer sannsynligvis hvordan individer (og organisasjoner) kan forstå sin identitet og bevissthet, hvis de er påvirket av én institusjonell orden: dvs., hvem de er, hvilken logikk som bestemmer deres handling, hvordan de motiverer sine handlinger, og hvilke ord/hvilket språk de bruker (Thornton m.fl., 2012, s. 47). Tabell 2.1. illustrerer «grunnleggende kategorier» av de sju institusjonelle ordenene.

Til syvende og sist understreker litteraturen om institusjonelle logikker at i virkeligheten institusjonelle ordener ikke er «en øy for seg selv», altså noe som ikke står alene som et parentes, som kan forstås uavhengig av det som kom før og det som kommer etter (Durand & Thornton, 2018; Vickers m. fl., 2017). Heller tvert imot. Mye tyder på at andre logikker samhandler med den dominante logikken innenfor hver institusjonell orden. En sãnn samhandling danner intrainstitusjonell kompleksitet som kan påvirke individer, organisasjoner, deres atferd, og kognisjon innenfor institusjonelle ordener (Meyer & Höllerer, 2016).

Intrainstitusjonell kompleksitet kan forstås som et tilfelle hvor «organizations face conflicting institutional demands that exist within the same institutional order» (Meyer & Höllerer, 2016, s. 380). En slik forståelse av dynamikken innenfor institusjonelle ordener gir betydelige konsekvenser for min masteroppgave; den antyder at organisasjonspraksiser og arbeidsmotiver i Np kan påvirkes av flere logikker enn den (tilsynelatende) dominante profesjonslogikken (dvs., politisk nøytral-presselogikken).

2.11.2. Sentrale forutsetninger for institusjonelle logikker

Teori om institusjonelle logikker bygger på flere forutsetninger (Durand & Thornton, 2018). I de følgende avsnittene skal jeg kort beskrive de mest sentrale forutsetninger for institusjonelle logikker.

Tabell 2.1. Institusjonelle logikker og deres byggeklosser

Y-Akse: Kategorier	X-Akse: Institusjonelle ordener						
	Familie	Samfunn	Religion	Stat	Marked	Profesjon	Bedrift
Rotmetafor	Familie som et firma	Felles grense	Tempel som bank	Staten som omfordelingsmekanisme	Transaksjon	Profesjon som relasjonsnettverk	Bedrift som hierarki
Kilder til legitimitet	Ubetinget lojalitet	Konsensus Tro på tillit og gjensidighet	Viktigheten av tro og hellighet i økonomi og samfunn	Demokratisk deltakelse	Aksjekurs	Personlig kompetanse	Bedriftens markedsandel
Kilder til autoritet	Patriarkalsk herredømme	Forpliktelse til fellesskapsverdier og ideologi	Det karismatiske prestedømmet	Byråkratisk dominans	Aksjonær-aktivisme	Faglig forening	Styret Toppledelse
Kilder til identitet	Familiens omdømme	Følelsesmessig forbindelse Ego-tilfredshet og omdømme	Tilknytning til guddommer	Sosial og økonomisk klasse	Ansiktsløs	Faglig forening opptatt av kvalitet på håndverket Personlig omdømme	Byråkratiske roller
Grunnlag for normer	Medlemskap i husstanden	Gruppemedlemskap	Medlemskap i menighet	Statsborgerskap i landet	Egeninteresse	Medlemskap i klan og forening	Ansettelse i bedrift

Grunnlag for oppmerksomhet	Status i husstanden	Personlig investering i gruppe	Forhold til det overnaturlige	Status som interessegruppe	Status på markedet	Status i yrke	Status i hierarkiet
Grunnlag for strategi	Å øke familiens ære	Å øke status og ære for medlemmer og praksis	Å øke religiøs symbolikk i naturlige hendelser	Å øke fellesskapets velvære	Å øke effektivitet og profitt	Å øke personlig omdømme	Å øke bedriftens størrelse og diversifisering
Uformell kontroll-mekanisme	Familiepolitikk	Synlige handlinger	Tilbedelse for kall	Bakromspolitikk	Bransjeanalyse	Kjendisfagfolk	Organisasjons-kultur
Økonomisk system	Familie-kapitalisme	Samvirke	Tilfeldig kapitalisme	Velferds-kapitalisme	Markeds-kapitalisme	Personlig kapitalisme	Ledelses-kapitalisme

Kilde: Thornton m.fl. (2012, s. 53).

Dualitet mellom handlefrihet og struktur. Noen kan tolke definisjonen som jeg bruker i denne masteroppgaven på en følgende måte: institusjonelle logikker (en uavhengig variabel) påvirker individer/organisasjoner og deres handlefrihet (avhengig variabel). Det ville vært en feiltolkning. Siden begynnelsen (Friedland & Alford, 1991) har teorien om institusjonelle logikker lagt vekt på at individer og organisasjoner, deres verdier, antagelser ikke bare er «innleiret» i institusjonelle logikker. Prosessen er gjensidig for individer og organisasjoner. De kan også endre institusjonelle logikker eller kombinasjonen av logikker som preger en institusjonell orden (Thornton m.fl., 2012). Det er nettopp det dualiteten mellom handlefrihet og struktur handler om. Det finnes gjensidig relasjon mellom individer/organisasjoner og makro-nivå institusjonelle logikker (Zucker & Schilke, 2019). Vi kan omsider si at individer/organisasjoner har delvis autonomi – de er påvirket av logikker og de påvirker logikker. Dualiteten mellom handlefrihet og struktur forklarer dermed hvordan institusjoner hemmer og fremmer individer og organisasjoner, og hvorfor vi også opplever institusjonell stabilitet og institusjonell endring (Thornton m.fl., 2012, s. 16).

Institusjoner¹ som materielle og symbolske. Et sentralt prinsipp i teorien om institusjonelle logikker er at hver institusjonell orden i samfunnet har både materielle og symbolske elementer (Thornton & Ocasio, 2008). Materielle elementer utgjør strukturer og praksiser. Symbolske elementer består derimot av ideer og mening. Symbolske og materielle elementer er sammenflettet og konstruerer hverandre gjensidig (Thornton m.fl., 2012, p. 19).

Institusjoner som historisk betinget. Teorien om institusjonelle logikker peker på at institusjoner er historisk betinget. Det betyr at studier, funn, definisjoner, osv. er gyldige i en periode men ikke nødvendigvis i andre perioder (Thornton m.fl., 2012).

Institusjoner beveger seg på flere analysenivå. Teorien om institusjonelle logikker impliserer at institusjoner beveger seg på flere analysenivå og at individer og organisasjoner er sammenvevd i et høyere-ordensnivå – institusjonell orden-, institusjonelt felt²- eller samfunnsnivå (Thornton m.fl., 2012, s. 21). Det igjen kan antyde at det finnes flere mekanismer som kobler flere analysenivå og som innlemmer ulike årsaker og virkninger (Durand & Thornton, 2018).

¹ I henhold til Hoffman (1999, s. 351) definerer jeg en institusjon som: «rules, norms, and beliefs that describe reality for the organization, explaining what is and is not, what can be acted upon and what cannot».

² I henhold til Furnari (2016, s. 554) definerer jeg et institusjonelt felt som: «a social arena in which individuals and organizations partake of a common meaning system and interact more frequently with one another than with actors outside of the field».

For å oppsummere; forutsetninger for institusjonelle logikker antyder at beskrivelsen av den historiske konteksten og ulike materielle og symbolske elementer kan være sentral for å forstå kompleksiteten i den norske pressens institusjonelle orden (profesjon institusjonell orden) før og under andre verdenskrig (se dermed gjennomgang av presse og propagandalitteraturen ovenfor). Videre, betydningen av dualiteten mellom handlefrihet og struktur samt flernivåanalyser i teorien om institusjonelle logikker legger et godt teoretisk grunnlag for å utforske hvordan endringer i dynamikken innenfor den norske pressens institusjonelle ordenen før og under krigen påvirket Np og hvordan Np forsøkte å gjøre mening ut av disse endringene. I neste seksjonen skal jeg diskutere hvorvidt teorien om institusjonelle logikker har en universell karakter og om den kan brukes i ulike forskningsfelter.

2.11.3. Eksempler på studier som bruker institusjonelle logikker

Teorien om institusjonelle logikker har ofte blitt brukt til å undersøke ulike fenomener i sosiologi og organisasjonsteori (Thornton m.fl., 2012). For eksempel, Thornton og Ocasio (1999) forsket på hvordan konflikten mellom den dominante «redaktør» profesjonslogikk og den alternative markedslogikken påvirket publiseringssaksisen og organisasjonsidentiteten hos amerikanske bokforlag. Rao m. fl. (2003) viser derimot i sin studie hvordan en ny profesjonslogikk (den «nouvelle cuisine» bevegelsen) hadde overtatt erstattet den gamle, tradisjonelle profesjonslogikk (den «klassiske cuisine») i det franske kjøkken. Videre fant Vickers m. fl. (2017) at samspill mellom den dominante statslogikken og to alternative logikker: markedslogikken og samfunnslogikken påvirker innovasjonsutviklingsprosesser i stat-institusjonell orden i Storbritannia. Intrainstitusjonell kompleksitet ble også identifisert i en nylig publisert studie av Gümüşay m. fl. (2020). Gümüşay og kollegaer fokuserte på hvordan individer forsøkte å skille og integrere motstridende religion- og markedslogikker i den første islamske banken i Tyskland sånn at den kunne konkurrere på det tyske finansmarkedet. Spørsmålet om hvordan organisasjoner kan lykkes med å kombinere ulike logikker for å skape en felles organisasjonsidentitet var også sentralt for Battilana og Dorado (2010) i deres artikkel om hybridorganisasjoner³ i mikrofinansfeltet.

³ I henhold til Gümüşay m. fl. (2020, s. 10) definerer jeg hybridorganisasjoner som «the structural embodiment or incarnation of multiple logics» and thereby “multiple things to multiple people»

Ut fra alle disse studiene lærer vi dermed at teorien om institusjonelle logikker kan brukes i et bredt spekter av forskningsområder. Konklusjonen kan også være at organisasjoner, uansett den institusjonelle ordenen, opplever perioder med institusjonell stabilitet og endring og at de fleste organisasjonene opparbeider seg evner til å integrere nye logikker, samt kombinere motstridende logikker i sin organisasjonspraksis og identitet.

Hvordan brukes institusjonelle logikker i historiske studier da? I litteraturen finner vi noen studier som brukte teorien om institusjonelle logikker for å bedre forstå komplekse problemstillinger i historiefeltet. For eksempel, Quattrone (2015) undersøkte, i sin studie av regnskapsutvikling i Jesuittordenen, historiske og institusjonelle kilder til moderne rasjonalitet. Goodrick og Reay (2011) utforsket derimot intrainstitusjonell kompleksitet i den farmasøytiske institusjonelle ordenen (profesjon institusjonell orden) med bruk av dokument i en casestudie fra 1852 til 2011.

Min masteroppgave skal forsøke å utvide denne «forskningsstrømmen» gjennom å undersøke hvordan dynamikken i den norske pressens institusjonelle orden (profesjon institusjonell orden), før og under andre verdenskrig, påvirket språket som Np brukte for å formidle nyheter og budskapet sitt. I neste seksjonen skal jeg kort oppsummere hvordan man kan bruke teorien om institusjonelle logikker i kvalitativ forskning.

2.11.4. Institusjonelle logikker i kvalitativ forskning

Litteraturen skiller mellom tre tilnæringer til å anvende institusjonelle logikker i kvalitativ forskning: «mønster deduksjon» («pattern deducing»), «mønstermatching» («pattern matching»), og «mønster induksjon» («pattern inducing») (Reay og Jones, 2016). Disse tre tilnærmingene ble oppsummert i Tabell 2.2. Det er viktig å understreke at forskere sjelden bruker bare én av disse tilnæringer i sine studier. Snarere er det tale om en blanding av disse tre tilnæringer i empiriske forskning. I min studie skal jeg hovedsakelig bruke «mønster induksjon». Det er fordi denne tilnærmingen bygger på Grounded Theory og passer best til både induktiv og abduktiv forskning. Diskusjonen om filosofiske grunnlag for min studie og metodevalg blir utdypet i kapittelet som følger.

Tabell 2.2. Anvendelse av institusjonelle logikker i kvalitativ forskning

	«Mønster deduksjon»	«Mønstermatching»	«Mønster induksjon»
Beskrivelse	Samle store datamengder (hovedsakelig tekst), konverter tekst til tellbare forekomster, og benytt analytiske metoder for å oppdage mønstre. Analytiske teknikker spiller hovedrollen	Identifiserer mønstre (idealtyper innenfor den institusjonelle logikker teorien) fra litteraturen og så sammenligne data med idealtipe. Den eksisterende teorien og forskningen spiller hovedrollen	Fokuserer på rådata og bruker «fra bunnen og opp» prosess for å identifisere mønstre (logikker) som deretter kan sammenlignes med den nåværende litteraturen. Forsker spiller hovedrollen
Ontologi	Verden er sosial konstruert og historisk innleiret. Sosiale konstruksjoner kan oppdages empirisk. De kan identifiseres og telles	Verden er sosial konstruert og forståelse oppstår gjennom iterasjon mellom tidligere teorier og funn	Verden er sosial konstruert og språket konstruerer virkeligheten
Epistemologi	Semiotisk strukturalisme	Analytisk empirisme	Interpretivisme
Forskningstilnærming	Deduktiv og tolkning. Bruk av analytiske teknikker for å identifisere mønstre. Tolk mønstre basert på dyp kunnskap om konteksten	Sammenligning av deduktiv/teoridrevet og data	Induktiv; grounded theory. Overbevis gjennom språket (metafor, analogi) og utvikle forståelse for å avsløre mønstre
Hvordan kan man vurdere mening	Utforsk mønstre som skaper semantisk og referansebetydning – det inneholder frekvens/forekomster av ord og praksiser	Utforsk data knyttet til hver forhåndsbestemt kategori (mønster) for å avsløre mening sammenlignet med idealtipe	Utforsk og kode tekstsegmenter for å avsløre mønster basert på underliggende betydning
Analyseenhet	Ord/setninger/uttrykk/bilder/objekter og sammenheng mellom dem	Felt/samfunnssektor	Tekstsegmenter/sitater og utdrag

Metodologi	Innholdsanalyse, observasjon	Hvilken som helst metodologi	Etnografi; grounded theory
Software-verktøy	NVivo, Atlas.ti, MaAXQDA, WordCruncher, nettverk-pakker for eksempel UCINET, Pajek	Hvilken som helst kvalitativ software-verktøy avhengig av den valgte metoden	NVivo, Atlas.ti, MS Word
Utfordringer	Fokus på bredde kan redusere dybden Krevende å behandle store datamengder	Trenger etablert kontekst for å identifisere typisk idealtipe Å starte fra etablert teori kan begrense nye innsikt	Begrenset generaliserbarhet på grunn av begrenset sammenheng Vanskelig å sammenligne funn på tvers av studier Vanskelig å overbevise sensorer at utvalg av sitater og eksempler er representativt
Fordeler	Fanger historiske endringer og mønstre over tid Gjør det mulig å redusere data og visualisere mønstre Tilrettelegger for å analysere store datamengde Funn sett på som mer generaliserbare	Fanger viktige kategorier for sammenligning Forenkler analyse på tvers av logikker Forenkler sammenligning med andre studier	Fanger nyanser i lokal kontekst Datapresentasjon beholder rik kontekst Fanger respondenters' forklaringer Tilrettelegger for teoriutvikling

Kilde: Reay og Jones (2016, s. 443).

Kapittel 3 - Metode

3.1. Kan teori om institusjonelle logikker bidra til bedre kvalitativ forskning i historiefaget?

Denne masteroppgaven bygger på kvalitativ forskning, hvor en av de meste utbredte forskningsmetodene er Grounded Theory (GT) som legger vekt på et ideal om et teorifritt utgangspunkt for kvalitativ forskning. Ifølge Aksel Tjora er strategien til GT en «teoriutvikling basert på sirkulær vandring mellom generering av data og utvikling av konsepter» (Tjora, 2017, s. 33).

I praksis betyr GT at man bygger teori ved å bevege seg iterativt mellom data, som man har samlet inn, og litteraturen og de eksisterende teoriene. Hensikten med GT er å utvikle nye eller utdype de eksisterende teoriene (Glaser & Strauss, 2017; Yin, 2014). Et ideal om et teorifritt utgangspunkt betyr likevel ikke at ulike perspektiver innenfor historiefaget ikke kan påvirker forskningen eller det analytiske blikket. Både etablerte teorier eller forklaringsmodeller innenfor historiefaget, og hva som regnes som relevante spørsmål innenfor historiefaget vil kunne påvirke analysen, og hva man ser og ikke ser.

Masteroppgaven vil være preget av mine subjektive forestillinger av historiefaget, som jeg har etablert og ervervet gjennom studiet. Både fagtradisjonen, våre erfaringer og mangfoldighet påvirker det som Tjora kaller vår «*sensitivitet*». Som betyr at vi bli mer sensitiv etterhvert som vi får mer erfaring og kunnskap både fra fagtradisjonen, men også overordnet (Tjora, 2017, s. 36; Skirbekk, 2014). Slik jeg oppfatter GT så bygger GT på en forutsetning om objektiv forskning, men i praksis vil GT alltid bygge på teori og ulike metodologiske valg som er mer eller mindre forankret i fagdisiplinen.

For å ta det litt videre, er det overhodet mulig med objektivitet i historiefaget? Jeg tenker både ja og nei. Det kommer an på hva man anser som objektivt. Jeg tolker objektiv forskning i første omgang på den måten at man ikke lar forskningen bli påvirket av teorier, eller tradisjoner innenfor fagdisiplinen. Men det at noe er objektivt betyr ikke nødvendigvis at det er mulig i praksis, og er det virkelig noe som er ønskelig? Ifølge Per Maurseth inneholder et intellektuelt og objektivt syn et paradoks. Er det mulig å gi noe mening uten å hente erfaring fra det man tidligere har lært? Paradokset er at fenomenet samtidig bør være objektivt. (Maurseth sitert i Kjelsatadli, 1999, s. 314). Ifølge Knut Kjeldstadli behøver vi en historie

som er objektiv, men ikke villendene. Forskningen bør være bygd på det han kaller for alminnelig anstendighet, intellektuell redelighet og samvittighetsfull gransking, en slik forutsetning får man ikke gjennom absolutt objektivitet (Kjeldstadli, 1991, s. 315).

Det er positivt å øke sensitiviteten for sin fagdisiplin, men kunnskap og erfaring må brukes på riktig måte - paradokset er at man kanskje blir mindre objektiv eller er blir mer utsatt for vitenskapelige bias, samtidig som man øker mulighetene for objektiv forskning. Objektivitet er, i likhet med GT, ikke mulig i praksis, men jeg hevder at det er et ideal forskere streber etter, og oppnå fullstendig idealtipe er ikke mulig (Skirbekk, 2014). Jeg tenker at desto mer erfaring og kunnskap man får innenfor sin egen fagdisiplin, desto mer rustet er man til å bruke sine egenskaper på en objektiv måte og i henholdt til GT.

Mitt inntrykk er at institusjonelle logikker ikke er like etablert i historiefaget som en del annen teori, jeg vil derfor foreslår at det ved å bruke teorien så kan man bidra til en bedre kvalitativ forskning i denne masteroppgaven. Teori om institusjonelle logikker kan bidra til bedre kvalitativ forskning hvis vi tenker oss at vi ser fenomenet fra et litt annet lys enn hva vi vanligvis forbinder med historiedisiplinen. Kanskje bidrar også teorien til at man benytter seg av annen metodologisk framstilling enn hva man vanligvis ville gjort historiefaget? Samtidig må jeg også påpeke at historiefaget generelt er åpen for å bruke ulike teorier fra andre fagdisipliner som kan bidra til å belyse et fenomen fra flere perspektiver, særlig fra sosiologi (Andresen m.fl., s. 127-131). Det er heller ikke galt å øke sensitiviteten for fagdisiplinene forskeren jobber innenfor, snarere tvert imot så bidrar den til å styre objektiviteten (Nilssen, 2014, s. 102), det avhenger av hvordan våre erfaringer og intellektuelle ferdigheter blir brukt (Kjeldstadli, 1991).

3.2. Filosofisk grunnlag

Mitt filosofiske grunnlag for masteroppgaven henspiller seg på at objektivitet ikke er en paradoksal umulighet, men heller en idealtipe man streber etter (Skirbekk, 2014). Det er vanskelig og ikke la seg påvirke av sine omgivelser, i virkelighetene er det ikke noe som finnes eller som kan beskrives uavhengig av den samhandling som skjer; en ettervirkning av dette er at kvalitativ forskning er vitenskap som utføres under det konstruktivistiske paradigme (Postholm, 2010). Et paradigme blir i flere sammenhenger beskrevet som et teoretiske rammeverk, eller linsen du ser igjennom (Gilje & Grimen, 1999, s. 86). Men et

paradigme kan også falle sammen, endre seg og biter må settes på plass igjen. Gilje og Grimen beskriver en slik prosess som en båt som synker, og den må lappes sammen før den forliser, om det skulle skje er hele teorien borte. For det er alltid noen som vil finne uregelmessigheter eller anomalier i dataene som ikke stemmer med teorien (Gilje & Grimen, 1999, s. 86-101). Jeg hevder at hvis vi stadig klarer å lappe igjen båten, vil den bli mer stabil og holde seg bedre på havet, men kanskje noen ganger er det på tide å anskaffe seg en ny båt? Det har jo vitenskapen flere eksempler på, teorier som har blitt forkastet, hullene har blitt for mange og til slutt forliser båten.

Sosialkonstruktivismen har de siste tiårene fått innpass innenfor samfunnsvitenskapene og humaniora (Hundstad, 2012, s. 43). Tilnærmingen baserer seg på en enighet om at den sosiale virkelighet er konstruert, og gjennom denne konstruksjonen gir verden oss mening. Et viktig bidrag fra et sosialkonstruktivistisk perspektiv er at tilnærmingen setter spørsmålsteget ved forhold som samfunnet tar for gitt eller oppfatter som selvfølgelige (Hundstad, 2012, s. 43).

Det er viktig at vi fortsette å forske, for å forsterke teorier og skape mer valid forskning. Jeg mener også at holdninger særskilt innenfor samfunnsvitenskapene og historiefaget, som at det bare finnes én absolutt sannhet, kanskje kan føre til mindre mangfold, eller mindre motivasjon til å forske. På den andre siden kan en tilnærming om at det ikke finnes en absolutt sannhet skape utfordringer, for omsider kan man jo på den måten tvile på eksistensen av alt. En slik tankegang bygger på essensialismen som nettopp forteller oss at må eksistere en sannhet for ellers eksisterer det ingenting (Myhre, 1972). Dag Hundstad foreslår å løse dette dilemmaet med å presisere at fenomenet ikke har en essensiell iboende verdi, men fenomenet kan være kontekstuell, prosessuell eller rasjonell. Dette synes støttes også av Fredrik Barths studie «Ethnic Groups and Boundaries» fra 1969. Barth hevder i studien at det ikke finnes ett iboende vesen, men det finnes fellestrekk i alle fenomener som kan aksentuere for å markere noe felles (Barth, 1998; Hundstad, 2012, s. 44), noen vil kanskje presisere dette ved å si at det finnes flere sannheter.

3.3. Forskingsdesign: casestudie, dokumentstudier og diskursanalyse

De fleste kvantitative studier er deduktive og bygger på positivistiske tradisjoner. Det betyr at de tester teori. Et stort flertall av kvalitative studier er derimot induktive eller abduktive og forankret i sosialkonstruktivisme. Det betyr at de bygger en ny, eller utvikler en eksisterende

teori (Nilssen, 2014, s. 14). Min kvalitative masteroppgave bygger teori fra innsamlet data på en abduktiv måte. Det betyr at jeg utvikler den eksisterende teorien om institusjonelle logikker gjennom å bruke den i en ny kontekst. Som nevnt ovenfor er det i tråd med slik GT brukes i praksis (Tjora, 2017).

På bakgrunn av den typen studie masteroppgaven bygger på og empirien jeg har valgt, finner jeg det hensiktsmessig å si at undersøkelsen i masteroppgaven er basert på en casestudie (Tjora, 2017, s. 41). Institusjonelle logikker er kompatibel med ulike typer forskning både kvantitative spørreundersøkelser og kvalitative casestudier (Thornton m.fl., 2012). Casestudie betyr forskning på én eller flere enheter (Tjora, 2017, s. 40; Yin, 2014). Casen i denne masteroppgaven er Np. Analyseenheten i denne masteroppgaven er en organisasjon (Andresen m.fl., 2017; Thornton m.fl., 2012).

Det empiriske grunnlaget for studien er hentet fra Np-aviser fra 1940 til 1945. Dermed er masteroppgaven en dokumentstudie. Siden jeg bare bruker avisen som empiri for analysen, og ikke som supplerende empiri, er undersøkelsen å anse som en ren dokumentstudie (Tjora, 2017, s. 183). Siden masteroppgaven tar for seg dokumenter fra den bestemte avisen eller casen jeg undersøker så er denne dokumentstudien å betrakte som casespesifikk, som vil si at empirien jeg bruker er hentet fra casen. En av årsakene til at jeg valgte dokumentstudier var at avisen gir oss informasjon om et bestemt saksforhold på et bestemt tidspunkt til et bestemt sted, og mot spesifikke lesere. Avisen gir oss en uvurderlig mulighet til å sette oss inn i fortiden, jeg utdyper dette under avsnittet «kontekst». Dokumenter skal riktignok alltid settes inn i kontekst, når vi samle inn data fra aviser helt tilbake til andre verdenskrig blir det særs viktig; det er en stund siden de ble skrevet, språket og verdensbildet vårt endrer seg over tid (Tjora, 2017, s. 184). Rene dokumentstudier kan derfor også bidra til å styrke den *historiske sensitiviteten* (Tjora, 2017, s. 187).

Ved bruk av institusjonelle logikker som teori ser man på sammenhenger mellom språk, tekst og virkelighet (Reay & Jones, 2016). Innenfor samfunnsvitenskapene er diskursanalyse en utbredt form for kvalitativ tekstanalyse (Yin, 2014). Diskurs i seg selv betyr en struktur av mening som både former og formes av språkbruket i en spesifikk kontekst. Ikke bare bidrar diskursanalyse til å forstå virkeligheten gjennom tekst, men man vi også kunne forme virkeligheten og vår forståelse av den (Tjora, 2017, s. 183). Institusjonelle logikker forklarer på denne måten hvordan endring skjer gjennom språket (Thornton m.fl., 2012). På bakgrunn av den likheten med det som metodologien heter for diskursanalyse og teorien jeg har valgt om institusjonelle logikker, er det rimelig å si at undersøkelsen også er en diskursanalyse.

3.4. Kontekst

Utgangspunktet for konteksten er at vi bør vite når dokumentene er skrevet, og av hvem, og hvilke kilder som har blitt brukt (Tjora, 2017). Avisene fra Np er fra 1940 til 1945. Avisen ble skrevet av forskjellige ansatte opp igjennom denne perioden. Røed var først redaktør når krigen ble offisiell i Norge. Sommeren 1940 hadde Np et redaktørskifte. Np ble stanset mellom 3. og 11. juli 1940 og når avisen kom ut igjen ble Ellingenes redaktør (Aas, 2012). De fleste fra Np avisene som kom ut i okkupasjonsårene ble presenterte fra NTB. Før 27. mai 1940 hadde Np et samarbeid med den siste regjeringen som sto for fall, NTB og Bodø kringkasting. Etter dette kom bare kildene fra NTB og okkupantene. Kildene som ble brukt varierte under hele okkupasjonsperioden. I 1941 er det en større variasjon av kildemateriell, ulike aviser fra ulike nasjoner og uttalelser fra ulike folk. Etterhvert, særlig etter 1942 blir kildene mer ensidig og de fleste kilder kommer fra Berlin og Tyskland (se vedlegg, 1941-1945).

3.4.1. Avisen som organisasjonskontekst

De aller fleste har noen tanker om hva en avis er. Vi vet at aviser har en typisk form og et typisk innhold. Den klare grensen for hva som skiller en avis fra andre publikasjoner blir imidlertid mer uklart når det er tale om flyveblad, annonseblekke og avis. I denne studien skal jeg bare se på Np. Pressen har fått sitt navn fra trykkpressen. Fra dagens perspektiv behøver ikke avisen å være trykt for å kunne kalles en avis. Vår oppfatning av hva en avis er har endret seg over tid (Karlsen & Lundestad, 2012, s. 10).

En avis er heller ikke bare en avis. En avis er en institusjon i et omland som rommer en organisasjon, en bedrift og en arbeidsplass innenfor et sosialt avgrenset miljø med en egen kultur, som har sine egne verdier, normer og regler (Karlsen & Lundestad, 2012; Thornton m.fl., 2012). Jeg vil oppsummere her med å si at avisen formidler tidsånden (Karlsen & Lundestad, 2012, s. 10). I en avis kommer man ganske nært historien vil jeg si, hva som skjedde, hvordan de skrev, holdninger blant folk osv. I krigsårene ble Norge rammet av en ideologi som ikke lenger tillot meninger fra opinionen. Gjennom avisen så kan man se for seg

at en slik krigssituasjon kommer til syne. Det som ikke blir synlig er derimot meningene til folk som blir til et felles «vi» i avisen (Ottesen, 2010).

3.5. Pragmatiske vurderinger

Pragmatiske vurderinger har i stor grad bidratt til å forme denne oppgaven. Jeg valgte avis som kilde med hensyn til tilgjengelighet, særlig var dette en fordel i coronasituasjonen hvor man i perioder helst ikke skulle treffe folk. Samtidig valgte jeg Bodø som lokasjon, da jeg er i fra Bodø, og har derfor en naturlig interesse for byens historie. Det er dessuten også enklere å finne litteratur fra Bodø i biblioteker og arkiver i byen. Det meste av litteraturen og data jeg hadde behov for ble digitalisert, slik at periodene med nedstigningen i coronasituasjonen ikke var til stor hinder når det gjaldt å finne litteratur.

Den største utfordringen jeg hadde etter datainnsamlingen fra aviser var hvordan jeg skulle begrense det empiriske arbeidet. I kvalitativ forskning skal man ikke generalisere, men gå i dybden. Fordi man er interessert i kunnskap som er begrenset på et enkelt område må man derfor begrunne avgrensingen godt. Derfor vil jeg i det videre særskilt trekke frem hvorfor jeg mener et rent dokumentstudier er et pragmatisk valg i kvalitativ forskning. Datainnsamling i kvalitative studier kjennetegnes ofte ved intervjuer og observasjonsstudier. Da dette blir ansett som den mest gunstige måten å hente empiri til primære kilder (Tjora, 2017). I historieforskning er det ofte ikke mulig med intervjuer eller observasjoner. Det er ikke uvanlig i historieforskninger at tidsvitner, etc., ikke lever lengre. Det er ikke lenger så mange tidsvitner igjen fra andre verdenskrig, og i de tilfellene hvor det ikke er mulig tak i tidsvitner kan man i stede benytte seg av dokumenter, gjenstander, bilder osv. Dermed er dokumentstudier er vanlig form for metode i historievitenskapen (Andresen m.fl., 2017, s. 184).

Når tidsvinter som man ønsker å intervju eller observere som en del datainnsamling til primære kilder er døde, kan ofte rene dokumentstudier bli sett på som en «reserveløsning». I mange tilfeller kan det være mer pragmatisk å velge dokumentstudier som empiri uavhengig om det eksisterer tidsvitner eller ikke. I min masteroppgave hvor jeg i hovedsak studerer språket, eller hvis vi forske på propaganda eller reklame under krigen, som jeg delvis gjør, da dette er en del av språket, så ser jeg ikke noe poeng i å intervju ansatte og lignende i Nordlandsposten selv om det skulle vært mulig. Det vil ikke minst være mer tidskrevende og

både gjennomføre intervjuer samtidig som man bruker dokumenter som tilleggsdata. Dessuten kan det være fordelaktig å benytte seg av dokumentstudier av andre årsaker. Ifølge Tjora øker vi den *historiske sensitiviteten* og utvikle *ikke-påtrengende metoder* ved å bruke rene dokumentstudier (Tjora, 2017, s. 187). Ikke-påtrengende metoder handler om etikk å belaste informantene minst mulig, skal begrunne det nærmerermer hvorfor det er viktig i avsnittet om etikk. Som tidligere nevnt er rene dokumentstudier en relativt vanlig form for metode i historievitenskapen noe som igjen kan bety at forskere forsterker den *historiske sensitiviteten*, gjennom bruk av rene dokumentstudier (Tjora, 2017, s. 187). Som igjen betyr at forskere som forsker innenfor andre disipliner utvider sin erfaringshorisont og mangfold i forskningen, og igjen blir bedre rustet til å være objektiv i henholdt til GT.

3.6. Etske betraktninger

De etske utfordringene man står ovenfor avhenger av hvilken metode og forskningsdesign man har valgt. Generelle betraktninger eller tilnærminger man bør ha i en kvalitativ studie, uavhengig av de juridiske kravene er ifølge Tjora: *tillit, konfidensialitet, respekt og gjensidighet* (Tjora, 2017, s. 46). En slags etsk sans bør uansett ligge til grunne for all kvalitativ forskning. I kvalitative forskningsmetoder kommer man ofte nær dem man forsker på, men slik er det nødvendigvis ikke alltid (Tjora, 2017). Innenfor historiedisiplinen er det som sagt ikke uvanlig at tidsvitnene som man ønsker å intervju eller observere ikke lever.

En viktig betraktning når det gjelder etikk er at bør utlevere informantene minst mulig (Nilssen, 2014, s.149-150). Selv om informanten ikke blir like utsatt i et dokumentstudier, som med intervju og observasjon, er det likevel etske forholdsregler som jeg siterte fra Tjora i startet av denne seksjonen like viktige i dokumentstudier. Man bør ikke utlevere enkeltpersoner ugunstig eller negativ måte utøver det som bli sagt i kildene. Dette gjelder kanskje særlig hvis personene ikke er en relativt kjent profil før, for da vet man gjerne mindre om konteksten til denne personen. Man bør overordnet forholde seg mest mulig objektivt i analysen, slik at man ikke treffer noe sarte punkter, noen kan komme å hevde at informasjon blir fremstilt feil (Andersen m.fl., 2017; Nilssen, 2014; Tjora, 2017). I sjeldne tilfeller kan man utelukke at det eksisterer gjenlevde slektninger av personene som kommer fram i dokumenteterne. Overordnet så er det andre som kan bli støtt hvis du snakker ugunstig om kultur eller religion. Det er viktig å ha i bakhodet hvordan man fremstiller ting som bli sagt i forskningen, at man ikke tar det ut av kontekst. Dette henger også sammen med en

hermeneutisk forståelse, som jeg hevder man bør ha i bakhodet når man driver med forskning (Nilssen, 2014, s. 71; Tjora, 2017).

Dokumentstudier er generelt sett å anse som en lite påtrengende metode da man undersøker hva som har blitt skrevet, og ikke observerer eller intervjuer, dette har en sammenheng med ikke-påtrengende metoder som jeg viste til i seksjonen ovenfor (Nilssen, 2014; Tjora, 2017). Dessuten består helle ikke min studie av Np av portretter eller forhold mellom ulike personer, noe som videre forsterker inntrykk av at metodologien jeg har valgt er lite påtrengende (Tjora, 2017). Det betyr ikke at der er desto mindre viktig å være bevist på etisk forskning. Etske retningslinjer er viktig for å skape tillitt, valid og troverdig forskning blant opinionen. I etske generelle føringer er det imidlertid mer rom for tolkning enn i mer klare juridiske føringen jamført en lov. Derfor mener jeg det er betydelig at forskere er bevist på etikk, siden det er forskerne som skaper presedens for de etske føringene som legitimeres (Nilssen, 2014, s. 144-150; Tjora, 2017).

Når det gjelder det juridiske så har jeg hentet empiri fra Nasjonalbiblioteket.no som er en nettside med åpen tilgang, og for å få tilgang på kildene må man også bekrefte at de skal brukes til forskning og lignende. Jeg har ellers hentet plakater (bilder) fra artscene.no som også er en offentlig nettside og som viser til at de tar hensyn til personvern (Nilssen, 2014).

3.7. Datainnsamling: utvalg

I en kvalitativ studie er det flere momenter man bør ta hensyn til. Jeg måtte ta flere vurderinger for at forskningen skulle bli mest mulig pragmatisk. Samtidig ønsket jeg å vise kreativitet, og evne til å være systematisk. Jeg forsøkte å tilrettelegge datainnsamlingen slik at jeg, på en mest mulig oversiktlig og uanstrengt måte, kunne gjennomføre analysen. Forskeren er tross alt det viktigste instrumentet når man gjennomfører kvalitativ forskningsmetode (Nilssen, 2014, s. 29). Jeg hentet inn data fra Np hos Nasjonalbibliotekets sine nettsider. Min utvalgsstrategi var *strategisk utvalg*. Strategisk utvalg omfatter et rikt og variert utvalg av egenskaper, som kjennetegner det som er viktige å ha med for å få dekket alle sider ved problemstillingen (Svanberg & Heitmann, 2014; Sykepleien.no, 2019). Hensikten var å kode avsier fra 1. til 7. april for hvert år gjennom okkupasjonen. Jeg valgte første uke i april fordi at jeg også ville se nærmere på Np rett før krigen brøt ut den 9. april 1940. Årsaken til at jeg valgte å undersøke aviser fra april 1940 var at jeg ville se på blandingen av logikker i Np før

krigen og sammenligne den med blandingen av logikker i Np under okkupasjonen. Dessuten ønsket jeg et nærmere innblikk i spenningen som fant sted i uken før 9. april. da den siste uken før okkupasjonen trolig gav et tydeligere bilde av de holdninger Np hadde til nazistene, krigen og okkupasjonen i sin helhet. Jeg fikk gjennomført kodingen uten store problemer, det manglet noen aviser her og der hos Nasjonalbibliotekets sine sider, men de fleste var å finne (se vedlegg).

3.8. Datanalyse: kontekst og hermeneutikk

Jeg leste en avis fra hvert år i mitt utvalg. Ut fra mitt datasett dukket det opp to mønstre i data. Det første mønstret representerte propagandainnhold, altså statslogikken. Det andre mønstret i data omfattet relativt «objektiv» nyhetsformidling, dvs., innlegg som tilsynelatende ikke var influert av propaganda, eller der hvor man muligens kan se at Np gjorde et forsøk på å være nøytrale, altså presslogikken. Jeg forsøkte å skille innlegg som var åpenbart propagandistiske og innlegg som var mer nøytrale eller relativt objektive. Denne framgangsmåten var uproblematisk i starten, men etterhvert som årene gikk ble det vanskelig å skille propaganda stoff fra relativt «objektiv» stoff. Løsningen jeg fant var å fokusere mer på lokale innlegg i den nøytrale spalte, da det var betydelig flere av disse etter 1941. Jeg markerte tydelig overgangene mellom årene (se vedlegg). For min egen del var dette den mest oversiktlige måten å gjøre kodingen på.

Jeg gikk i hovedsak gjennom innlegg med politisk karakter eller internasjonal karakter med unntak av etter 1941 hvor jeg startet å ta inn flere lokale innlegg i kodingen. Kodingen som er å finne i vedlegget har jeg tatt med det meste av innhold i de innleggene jeg fant relevante og treffende for de to spaltene. Dette gjorde for å få en bedre forståelse av konteksten, hvis jeg har behov for å se nærmere på hva jeg har kodet skal, og for å dobbeltsjekke hva som er gunstig å ha med i analysen. Således gullet jeg ut hva jeg ønsket å ha med i selve masteroppgave til tolkning og refleksjon. Jeg markerte også en del av teksten med rødt. Årsaken var at det kanskje kunne utspille seg en ny logikk som resultat av den spenningen, eller en blanding av to logikker.

Vi sier at meningsfulle fenomener skal utrykke en betydning eller gi mening. Fellesnevneren for meningsfulle fenomener er at de må fortolkes for å bli forståelige. Sosiale aktører fortolker meningsfulle fenomener hele tiden, det er noe som er nødvendig for å kunne samhandle med

andre sosiale aktører, vanligvis er det enkel oppgave fordi ulike aktører som regel deler de samme sosiale og kulturelle forutsetningene (Nilssen, 2014). I enkelte tilfeller kan språket mening være uklart og uforståelig for oss. I slike tilfeller kreves det bestemte metodiske tilnærminger for at meningen skal kunne komme fram. Det er her hermeneutikken kommer inn for å gi klarhet til fenomenet eller budskapet, vi tar på oss noen briller som gjør at vi ser tydelig slik at vi kan fortolke fenomenet bedre (Nilssen, 2014). Meningen kan være uklar av ulike grunner, forfatteren kan ha uttrykt seg utydelig. Men hermeneutikk skal først og fremst kaste lys på at vi ikke nødvendigvis deler de samme forutsetningene som forfatteren for å forstå hva han vil uttrykke (Gilje & Grimen, 1999). Litteraturen er datert fra 1945 og senere, hvor enkelte forskere har utalt seg i et negativt ordlag. Som et eksempel har Kildal til tider brukt et språk som kan karakteriseres som litt voldsomt hvis vi ser det i dagens lys (Kildal, 1945), men setter vi Kildals ord i kontekst og tolker informasjonen ut fra samtiden. Begrepet dobbelt hermeneutikk faller også innenfor dette temaet, som betyr at vi tolker det som allerede er blitt fortolket (Nilssen, 2014, s. 71). Dette vil jeg også si gjelder empirien fra Np, men kanskje ikke i like stor grad som litteraturen jeg har brukt litteratur kapittelet da den minimum er andrehåndsberetninger (Andresen, m.fl., 2017).

3.9. Oppsummering av metodekapittel

Historievitenskapen bør være objektiv, gjennom det sosialkonstruktivistiske perspektivet ser vi at måten vi tenker på og forestillingen om ulike fenomener hele tiden er i endring. Objektiv forskning i henhold til GT forutsetter at vi har en bred forståelse av fagfeltet, og da bør man samtidig være i stand til å sette seg inn i faglige endringer som oppstår i historiedisiplinen (Tjora, 2017). Forskere har en *sensitivitet* for sin egen fagdisiplin som blir forsterket gjennom faglige erfaringer, men som man samtidig er avhengig av for å bidra til objektivitet i fagfeltet. Vi står igjen med et slags paradoks som sier oss at sensitiviteten for våre egne fagfeltet påvirker en metode (GT) som i utgangspunktet skulle vært teorifri, men det er ikke mulig for da har man ikke nok kunnskap og erfaring til å bidra til objektivitet som er et av utgangspunktene for å oppnå GT. Derfor mener jeg forskning basert på et adaptivt og sosialkonstruktivistisk grunnlag er det beste alternativet for min masteroppgave. Jeg forsker på språket som er et godt utgangspunkt for å bruke diskursanalyse. Samtidig fant jeg også en ren dokumentstudie som mest pragmatisk uavhengig av at intervjustudie ikke var mulig, dokumenstudie blir ofte brukt i historievitenskap (Andresen m.fl., 2017; Tjora, 2017), noe

som i det videre fører til at den *historiske sensitiviteten* blir styrket. Med hensyn til etikk som bidrar også dokumentstudier til en *ikke-påtrengende metode* (Tjora, 2017).

Kapittel 4 - Funn

4.1. Framgangsmåte – fra funn til analyse

I funnene beskriver jeg innholdet og språket i Np, som omsider vil forme et bilde av situasjonen i avisen før og under krigen. Funnene vil nesten utelukkende bestå av empiriske data fra Np. Gjennom språket og journalistikken vil jeg belyse spenningen som fant sted i Np. Jeg skal bruke funnene videre i analysen hvor jeg skal anvende teorien om institusjonelle logikker for å bedre forstå og forklare denne spenningen i avisen. I tillegg skal jeg bruke litteraturen om pressen i Bodø og om propaganda som grunnlag for mine refleksjoner.

4.2. Np rett før krigen – april 1940

Allerede 1. april ser man en tydelig framtoning fra Nps journalistikk hvor det er et tyskfiendtlig språk eller sjargong. Det er stor grunn til å tro at holdningene Np gav uttrykk for stemte med holdningene til flertallet av Bodøværingene. Norge var et fritt demokratisk land før tyskernes maktøvertakelse og gjennom lokalaviser kom folkets «vi» til uttrykk (Ottesen, 2010); De følgende to sitatene beskriver godt stemningen i Norge i første uken i april 1940:

«... det tyske utenriksdepartement en note, der Norge nedlegger en alvorlig protest mot- at en tysk ubåt den 15. februar i år senket det norske dampskibet «Steinstad» vest for Irland ...». Hentet fra Np, 1940, 1. april s. 1 (Se vedlegg, s. 1).

«... at amerikanske iakttagere ser Churchills tale som et bevis på øket fasthet i Storbritannias politikk. Talen gir uttrykk for noe som en har ventet lenge, nemlig at krigen må føres med enda større kraft, fordi blokaden ikke er gagnlig for Storbritannia og ikke skadelig for Tyskland. Henvendelsen i talen til Sojvetsamveldet var en klar advarsel om at samveldet ikke må tiltre en tripleallianse med Tyskland og Italia, sier man i Washington ...». Hentet fra Np, 1940, 1. april s. 6 (Se vedlegg).

Allerede før krigen brøt ut mistet Norge flere menneskeliv når tyskerne senket dampskipet Steinstad, så det er forståelig at journalistikken er noe anspent (se vedlegg, Np 1940, s. 1). Korrespondent fra Washington telegraferer imidlertid en positiv omtale om Churchills politikk, samtidig som man kan gjennomskue en slags positivt journalistikk som kan bidra til å gi håp om at krigen ikke nødvendigvis skal må falle over Norge. Samtidig skriver Np at tyskeren forsøker å skape frykt gjennom «hvitboken», og det kan i fra vestlig kilder se ut som at hvitboken hovedsakelig er til for å sverte de forente stater i Amerika:

[...] «Washington: I anledning av den tyske hvitbok og meldingen om at dokumenter er funnet i utenriksdepartementet i Warszawa har utenriksminister Cordell Hull sendt ut en formell erklæring, der det heter, at han ikke har den ringeste tro på de dokumenter som offentliggjøres» [...]. Hentet fra Np, 1940, 1. april s. 5 (Se vedlegg, s. 2)

Np viser at amerikanerne var nervøse for informasjonen i «hvitboken». Ifølge tysk Telegrambyrå inneholder den før omtalte «hvitbok» dokumenter fra 21. november 1938 som tyskerne fant i det polske utenriksdepartementet ved besettelsen av Warszawa. Dokumentene skulle visstnok bekrefte en samtale mellom den polske ambassadøren i Washington og den amerikanske ambassadøren i Paris, William Bulitt. Bulitt skulle ha sagt at krigen kom til å vare i 6 år og tilintetgjøre hele Europa, og kommunismen ville få innpass i alle Europeiske land. Bulitt skulle også i samtalen ha svart ja på et spørsmål om det forente stater ville delta i en krig mellom Tyskland og vest maktene. Fra Washington ble det meldt at hverken den polske ambassadøren eller den amerikanske ambassadøren i paris kjenner seg igjen i utsagende. Np skriver at det ble meldt fra Amsterdam fra «Agence Havas» korrespondent at den tyske er ledd i en tysk agitasjon mot president Roosevelts gjenvalg. Fra Bern skriver Np også at nøytrale pressefolk i Berlin er klar over at «hvitboken» er laget for å sverte et evt. gjenvalg av Roosevelt (se vedlegg, s. 1-2).

Jeg får ganske tidlig et inntrykk av at Np dekker journalistikk fra hele verden. Ved å dekke journalistikk fra ulike land gir det et bilde av at Np forsøkte å være så «objektive» som mulig. Når det er sagt er Np imidlertid helt klart fiendtlige ovenfor tyskerne før krigen, og holder seg på vestmaktene sin side.

4.2.1. Kanskje ikke så «nøytral» likevel?

Kronikker fra første uken i april 1940, som jeg omtaler nedenfor, kan tolkes sånn at Np (implisitt) oppfordret nordmenn til å forberede seg på krig mot Nazi-Tyskland og/eller Sovjetunionen. I et intervju som Np profilerer av utenriksminister Halvdan Koht, utdyper Koht at han er glad for at Churchill ikke sa noe i talen som kunne oppfattes som en trussel mot Norges nøytralitet. Churchill skulle ha sagt at han ikke ønsker å gjøre krigsområdet større enn det allerede var (se vedlegg -> Np, 1940, 2. april, s. 1-6). Men samtidig gir Koht uttrykk for at det en gang kan komme til det punkt at også små nasjoner må forsvare sin ære:

[...] «Den skade Tyskland har tilføiet Norge både når det gjelder tap av menneskeliv og tap av eiendom har vakt sterk harme her i landet, og vi gjør hvad vi kan for å få satt en stopper for dette. Det Storbritannia har foretatt sig mot vår 'nøitralitet' er av en annen karakter, og i mange tilfeller rører det ikke så meget ved våre materielle interesser som ved vår ære og vår uavhengighet. Men jeg tror De vil være enig med mig i, at også små nasjoner kan komme til det punkt da de må forsvare sin ære, sa utenriksminister Koht» [...]. Hentet fra Np, 1940, 2. april, s. 1 og 6 (se vedlegg s. 3).

Videre leser vi i en kronikk fra 3. april 1940 at Formannen i Bodø kritiserer kystlosforening Dagbladet for pasifisme og for at avisen hevder at Norge står foran ingen fare:

«Nu mener bladet saktens, at all fare er over. Nu kan det trygt gnåle videre på de gamle toner, pasifismens, selvopgivelsens, «hvad kan det nytte»-melodi» [...] «Vi vil ikke i denne forbindelse ha sagt noe for eller imot et nordisk forsvarsforbund. Det er et spørsmål som har mange sider og som må utredes og overveies meget nøie.» [...] «Eller tror «Dagbladet» at all fare, for Norge er over nu etter åt Finland er slått ned?». Hentet fra Np, 1940, 3. april, s. 2 (se vedlegg, s. 4)

I en annen kronikk fra 6. april 1940 (om frivillig forsvarsarbeidet) ser vi den samme tendensen er som ovenfor, nemlig at Norge burde gjøre seg klar for krigen «...Dessuten bør vi etter erfaringene fra Finnland legge ganske annen vekt enn hittil på patruljeøvelser» [...].

Hentet fra Np 1940, 6. april. (se vedlegg, s. 7)

Det som er særlig interessant med disse kronikkene er kritikken fra formannen i kystforeningen i Bodø. Jeg hevder denne fremstillingen forteller oss at det var forskjell på journalistikken i sør og i nord. Vi får inntrykk av at Dagbladet forsøker å roe ned stemningen, i motsetning til Np som kommer med en noe mer kvass eller tydelig tone fra formannen i kystforeningen hvor han impliserer at Norge må øke sine forsvarsevner (Np 1940, se vedlegg).

Siteringene ovenfor impliserer dermed at nøytraliteten ikke kommer helt på det rene i enkelte deler av journalistikken fra perioden før krigen. I intervjuet med Koht kommer det nokså tydelig frem at det også finnes grenser for hva en liten nasjon kan tåle. Etter fremstillingen av Sovjetunionens angrepet på Finnland å dømme kan det se ut til at Np setter Sovjetunionen og Tyskland i sammen bås. Det må riktignok sies at Sovjetunionen og Tyskland hadde et «vennskapelig forhold» på denne tiden, men de var tross alt ikke i allianse med hverandre (Np 1940, se vedlegg).

4.3. Nordlandsposten i 1941

Det som tydelig preger denne perioden er at man ser en klar endring i Nps språk (i sammenligning med april 1940). Journalistikken er i hvert fall ikke bare nøytral lenger. Vi ser veldig tydelig at innholdet som Np produserer er regulert av NS. Riktig nok har Np fått ny redaktør – i juli 1940 var Johan M. Ellingsen blitt redaktør. Om denne hendelsen var avgjørende for endringen i Nps retorikk, er det vanskelig å si.

Allerede på første side i 1. april 1941 ser man at tonen har endret seg i Np. I et innlegg om engelsk skip som ble bombet av tyskere, bruker Np kilde fra Berlin hvor det står at:

[...] «Berlin: Overkommandoen for den tyske forsvarsmakt har sendt ut dette kommunike:... «Fienden fløy i natt hverken inn over riksområdet eller de besatte områder.» [...]. Hentet fra Np, 1941, 1. april, vedlegg s. 7).

Nå har England blitt «fienden» ifølge Np.

4.3.1. NS-propaganda i 1941

I avisene fra april 1941 finner vi flere innlegg som antyder på NS-propaganda. For eksempel, i avisen fra 1. april 1941 får leserne informasjon om at NS fører Vidkun Quisling kom tilbake fra Tyskland på søndag, hvor han har deltatt i en kongress ved Instituttet for forskning av jordbruksspørsmål, og har under sitt Tysklandsbesøk deltatt i det Np kaller for «en rekke viktige konferanser». (Np, 1941, 1. april, se vedlegg s. 7)

Et annet interessant innlegg kommer fra 2. april 1941. 2. april 1941 publiserte Np (på første side) et intervju som ble gjennomført med Quisling i «Fritt folk» i mars 1940. Interessant nok, impliserer Np ingen kritikk til det som står der:

«Det norske folk må gjøre front utad og innad mot denne desperate politikk, som vil ofre landet i engelsk-franske krigsinteresser. Med alle midler må vi hindre at kriminelle dårer av partipolitiske og personlige hensyn styrter vårt land ut i en selvmorderisk «polsk» politikk...» «...Våre demokratisk-marxistiske partipolitikere og deres presse fører i bevisst eller ubevisst uforstand og i militær ukyndig het Norge og Norden mot undergangen på polsk vis. Skal Norge reddes, må dette lands skadelige og ulovlige parti- og klikke-velde feies vekk. En handlekraftig nasjonal regjering må dannes, uavhengig av partipolitikken, og Norges nøytralitet og selvstendighet effektivt forsvares mot vestmaktens politiske og økonomiske overherredømme og deres forsøk på å trekke vårt land inn i krigen og sette seg fast her». Hentet fra Np, 1941, 2. april, s. 1 (se vedlegg s. 11).

Np tilbakeviser altså samtalen med Quisling som fant sted rett før krigen brøt ut. Man kan få inntrykk av at Quisling hadde «rett» likevel. Quisling kaller den sittende regjering skadelig og

ulovlig, og hevder at Norge må skaffe en ny regjering som er mer handlekraftig hvis ikke vil Norge ende opp som Polen. Quisling hevder det er vestmaktene som forsøker å trekke Norge inn i krigen. I lys av hva vi vet i ettertid framstår dette som helt klart propaganda eller løgn, som riktignok kan forbindes med det samme når vi snakke tysk propaganda (Welch, 2013).

NS-propaganda fantes også på lokalnivå. I avisen fra 2. april 1941 får vi også en oppdatering på NS møte som fant sted nylig i Bodø. Det ble skrevet at mat og andre nødvendige varer var det nok av alle steder. Np skriver også at tyskerne sendte ut en mengde mat og varer til andre land, således til Frankrike. I foredraget på møtet som ble holdt av økonomileder Ryen, fortalte han om frimureriet, og at frimurere kom i jødernes tjeneste. Ellers for vi vite at det var god stemning på festen «av de mest kameratslige former». (Np, 1941, 2. april, se vedlegg s. 11). Interessant nok, det at Np skriver at Tyskland hadde sendt mat til andre land («således til Frankrike») minner oss på hvor løgnaktig propagandaen faktisk var (Welch, 2013). Det ble også sagt noen ord om jødene (tross alt, positive ord om jødernes organisering).

4.3.1.1. Fokus på kunst og kultur

1941 var også preget av en stor satsting på kultur og relativt nye teknologier, hovedsakelig i Nord-Norge. Fin norsk natur og landskap vil jo være høyst relevant for NS for å proklamere Norge. Vi ser flere eksempler på dette i avisene fra april 1941.

I en tale fra 7. april 1941 fra Vidkun Quisling, leser vi om blant annet en satsing på film som var ny for Norge og som var en del av ny kultursatsing. Gjennom talen får vi et inntrykk av at Quisling vil samle reiseliv og turismesatsing under én myndighet, da dette er mer effektivt. I samme innlegget skriver Np at «sekretæren til Quisling foretok en reise gjennom søndre del av Nordland fylke» og «reisen opptok sekretæren fargefotografier og fargefilm», om at «filmen som ble produsert ble inngått som forbundets film om Nord-Norge» og at «Quisling påpeker at man nå har gått over til film og bilder i forskjellige farger, da man mener at dette gir mest lykke». (Np, 1941, 7. april, se vedlegg s. 21)

Np forteller i et annet innlegg at på kino ble det vist en tysk dokumentarfilm «Kampfgeschwader Liitzow». Vi leser at den «gitt i fire forestillinger uten at det oppsto noen opponerende episoder», at «tyskernes avreise fra Agram foregår også planmessig», og at «de hadde vært vidne til tyskfiendtlige demonstrasjoner». Innlegget forteller også at «kroatene i

motsetning til serberne oppførte seg meget korrekt overfor tyskerne.⁴» (Np, 1941, 1. april, se vedlegg s. 9). Her får vi gjennom Np et lite inntrykk av at den fascistiske bevegelse satset stort på film.

Et annet eksempel på NS' fokus på kunst og kultur er en følgende plakat:

Plakaten ovenfor er en annonse på side 3 i Nordlandsposten fra 2. april 1941, som viser at Np også brukte propagandistiske plakater i sine aviser i 1941.

⁴ Tyskerne hadde mer til overs for Kroatia, hovedsakelig på grunn av deres religiøse bakgrunn kroatene var protestanter, i motsetning til serberne som var katolikker (Mønnesland, 2021).

⁵ Arbeiderjenten var en tvungen eller frivillig arbeidstjeneste for ungdom dannet av NS (Arbeidstjeneste, 2017).

4.3.1.2. Norsk artikkeltjeneste

Flere plasser i starten av april 1941 ser vi at Np publiserte artikler fra NAT. På første siden 3. april publiserte Np en kronikk fra NAT med tittelen «Samarbeid og fedrelandssinn». Den er preget av en tydelig NS-propaganda:

«Den individualistiske tanke erstattes av fellesskapets idé [...]», som vi ser er kronikken preget av felleskapstankegang. Videre står det i kronikken at i det tidligere sosialistiske partiet så gjaldt sosialismen bare for en gruppe av folke, altså flertallet av meningene, men gjelder det hele folket. Jeg får inntrykk av at et diktatur blir forsvart. Det blir hevet at NS vet best og tar hensyn til hele folket, og folkets behov. Det kommer således fram i artikkelen at NS forlanger at alle særinteresser skal vike for det felles vel, og at det er Norges vel som er målet? Videre står det «[...] Nasjonalsosialismen, fascismen, rexismen er de forskjellige navn på den verdensbevegelse, som i Norge heter Nasjonal Samling[...]» Artikkelen forsetter i enda to spalter, men det er ikke noe annet og kommentere enn at NAT som et direkte organ fra NS publiserer rent NS-stoff, som vi vet både inneholdt feilaktighet, løgn og propaganda (Np, 1941, 3. april, se vedlegg s. 13)

4. april 1941 finner vi enda en artikkel fra NAT som jeg ønsker å trekke frem. Artikkelen hevder først og fremst hvor naturlig denne situasjonen er, og at idealet er ingen reaksjon fra folket. Artikkelen bruker også religiøse og norrøne verdier:

«Nasjonal Samling er egentlig ikke et parti, men en organisasjon, som vil nybygge samfunnet fra grunnen av». Etter dette står det en del om det som er revolusjonerende. NAT skriver at revolusjon er en plutselig omveltning, motsatt til evolusjon. ...» «... Begge fenomenene forekommer normalt i naturen og bland menneskene. Absolutt stillstand er derimot nærmest en abnormalitet i en verden under stadig forandring og utvikling. Stillstand er reaksjonens ideal ...». Hentet fra Np, 1941, 4. april (se vedlegg, s. 13).

Videre skriver Np (etter NAT) at Nasjonal Samling bygger på norrøn grunn, og at derfor så går de fra Nygaardsvolds forfallsperiode til en nasjonal glansperiode. Så vi ser i april 1941 at

NS gir en tydelig appellering til det norrøne, og knytter norske verdier mot NS; for å skape legitimitet og nasjonalfølelse (se vedlegg, 1941).

Gjennom funnen så ser vi til nå i 1941 en ganske så ekstremistisk tankegang. Jeg mener imidlertid at dette likevel er viktig å få fram, slik at man unngår å legge lokk på fortiden. Det kan riktignok til dels være skremmende og ubehagelig å lese mye av NS sine holdninger i Np. Kanskje er det derfor desto viktigere å få dem fram. Men hvorfor Np publiserte dem må belyses på en kritisk og rettferdig måte. Disse funnen skal diskuteres videre i analysen. Jeg må samtidig trekke fram at man flere steder ser antydninger til Np-journalistikk, slik journalistikken var i 1941. Det er jo interessant for den videre studien.

4.4.3. Tysk propaganda i Np i 1941

I 1941 finner vi også flere eksempler i Np på «implisitt» tysk propaganda, hovedsakelig fra kilder i nøytrale land. Det ser ut som at Np publiserte stoff fra nøytrale land for å sette Tyskland i et bedre lys.

Et interessant innlegg, som man kan tolke som «implisitt» tysk propaganda, ble publisert 1. april 1941. I dette innlegget (et intervju med den spanske utenriksminister Serrano Suner) bruker Np kilder fra USA og ukebladet «Life» (nøytralt land på dette tidspunktet) for å fremstille politikken til Tyskland som mer troverdig eller mindre propagandistisk:

«...I intervjuet uttaler utenriksministeren seg bl. a. om forholdet til aksemaktene og sier at Spania står i stor takknemlighetsgjeld til dem på grunn av den hjelp de ydet Spania under dets kamp. Tyskland har aldri på noen som helst slags måte forsøkt å øve trykk på Spania, sa han. Han pekte på at den nåværende situasjon er en helt annen enn under verdenskrigen. Frankrike er slått og avmektig. Storbritannia er ved katastrofale, og avgjørende nederlag drevet bort fra kontinentet....» «... Verden har bruk for to store industrielle systemer, nemlig det amerikanske og det tyske. Om de to nasjoners politiske anskuelser ikke stemmer overens med hverandre, er det ingen grunn til at ikke begge kan leve ved siden av hverandre, sa Serrano Suner tilslutt».

Hentet fra Np, 1941, 1. april (se vedlegg s. 8).

Et annet eksempel på dette er tale fra Herbert Hoover som Np profilerer:

«... Den tidligere amerikanske president, Hoover, holdt fredag en tale på årsbanketten for Kristelig forening for unge menn, hvor han tok skarpt til orde mot De forente Staters inntreden i krigen. Hoover advarte mot den hatets ånd, den intolleranse og den selvforherligelse som vil følge med krigsdeltagelse. Det var Versailles som la spiren til den nåværende krig, erklærte Hoover. Som bevis på i hvilken grad krigen kan skape hatfølelse, trakk Hoover fram sine erindringer fra verdenskrigen...». Hentet fra Np, 1941, 1. april (se vedlegg s. 8).

Vi ser også en interessant endring i Nps tilnærming til nyhetsformidling. Jeg fant at nyhetene som kom i starten av april 1941, var hovedsakelig fra en kilde, og ikke fra flere kilder samtidig, slik som vi så i april 1940. Kildene kom vanligvis fra Tyskland, Norge eller land som var alliert med Tyskland (f. eks., Italia, Bulgaria), eller fra land hvor aksemaktene drev med krig. Her er noen eksempler av slike kilder: «*Berlin: (NTB. fra Tysk Telegrambyrå.) Tyske kampflyavdelinger gikk like ...*», «*Roma: (N.T.B.) Den japanske utenriksminister Matsuoka kom til Roma kl. 19 igår kveld, Jernbanestasjonen...*», «*Sofia: (NTB) Utenlandske pressebyråer har sendt ut meldinger om at det mobiliseres i Bulgaria....*». Som vi også ser er nyheter som kommer fra NTB mye brukt i Np i april 1941.

4.3.3. Forsøk på å være nøytral: belyser situasjonen i Jugoslavia ulikt

I den første uken i april 1941 er situasjonen i Jugoslavia sentral og står i fokus i Np. Np dekker situasjonen og oppdaterer leserne over flere dager. Det som er interessant er at stillingen ble belyst fra flere ulike nasjonale kilder. Det minner oss litt på tidligere Np-journalistikk, men bare litt, for propagandaen er ikke helt borte og Np er ikke like varierende i sine valg av kilder. Jeg viser nå tilet innlegg om situasjonen i Jugoslavia, som blir fremstilt fra flere kilder:

«New York: (NTB) «... På sin side har den jugoslaviske sendemann i Washington, Potitsj, meddelt den jugoslaviske regjering at De forente Stater er villig til å hjelpe Jugoslavia innenfor rammen av loven om Englandshjelpen ...» «Roma: (NTB.) I løpet av gårsdagen var det livlige jugoslaviske troppebevegelser på den andre siden av Donaugrensen, telegraferer Agenzia Stefanis korrespondent i Bucuresti....» «Budapest: (NTB.fra MTI) Den krigerske stemning og opphisselsen i den jugoslaviske hovedstad blir nå mer og mer merkbar. Det er nærmest krigsbegeistring som gjør seg gjeldende. Departementene treffer forberedelser til å flytte ut av hovedstaden...» «... Berlin: (NTB) I en tid av politisk høyspenning har alltid den som har hatt de beste nerver seiret. I samband med begivenhetene i Jugoslavia bevarer Tyskland fremdeles en beundringsverdig, ja nesten uhyggelig ro ...». Hentet fra Np, 1941, 3. april (se vedlegg s. 14).

Det som kommer tydelig fram her er at Np bruker flere kilder fra ulike land, men det er likevel bare land som enten er på Tysklands side eller nøytrale land som jeg påpekte tidligere, da særlig De forente stater. Det er også fremdeles tydelig at Np hentet de fleste kilder fra NTB i april 1941. Men noe annet som er lett å bemerke er at journalistikken til Np er ganske så nøytral noen steder, nærmest som en kontrast til seksjonen om propaganda ovenfor. Deler av journalistikken i 1941 kan altså minne oss om innholdet fra 1940 i Np. For eksempel skriver Np at «... De forente stater kan hjelpe Jugoslavia gjennom loven om Engelskhjelpen ...» (Np, 1941, 3. april, se vedlegg s. 14).

Men det er lett å bemerke seg at mye likevel har endret seg siden april 1940. Selv om jeg får inntrykk av nøytralitet i det jeg leser så kan det i de samme innleggene være innputt av propaganda, ganske tydelig propaganda. Slik som i artiklene jeg siterte fra ovenfor så kommer Np etter hvert med propagandistisk uttalelse rettet mot serberne og Polen hvor man først tror det er tale om nøytral journalistikk kommer det snikende frem typiske pro-nazi-uttalelser:

«... Det er naturlig å trekke en sammenligning med Polen når man hører om den serbiske chauvinisme. 'Kårnten, Steiermark og Triest vil vi ha, det tilhører oss. Vi vil marsjere til Stemmering og til Wien', eller den serbiske general Medics uttalelse: 'Om to dager er jeg i Wien med min nordarmé'. Også polske generaler ville tilintetgjøre de tyske hærer ved Berlin. Polen ble imidlertid slått i løpet av 18 dager. Også polakkene kom i et slikt raseri mot

Tyskland at enhver mulighet for en fredelig løsning ble forpurret ...».⁶ Hentet fra fra Np, 1941, 3. april (se vedlegg s. 14).

Situasjonen i Jugoslavia holder også fokus i Np 5. april: «Fortsatt tyskfiendtlige demonstrasjoner i Jugoslavia». Her ser man på tittelen at den er propaganda-drevet. Fra side 2 skriver Np:

«Wien: (NTB) Fra forskjellige grensebyer mot Jugoslavia i Romania og Tyskland kommer det stadig nye meldinger om serbernes forfølgelser av tyskere ...» ... «I Makedonia skal det være opprettet konsentrasjonsleirer for tyskerne....» ... «Fra Timisoara (Temeschbung) meldes, at frivillige avdelinger ved den jugoslaviske grense er utrustet med våpen og ammunisjon, mens det tyske politi er avvepnet ...» «...Berlin: (NTB.) Den jugoslaviske regjering gjør intet for å motvirke den krisestemning i landet som kommer til uttrykk i den terror som visse chauvinistiske kretser utøver ...» «New York: (NTB) Teoretisk kan Jugoslavia stille 2.5 millioner mann, melder New York Times' korrespondent i Beograd igår ...» ... «Beograd: (NTB) Inatt ble det holdt en stor luftvernøvelse i den jugoslaviske hovedstad...». Hentet fra Np, 1941, 5. april (se vedlegg s. 20).

Man legger merke til at Np til en viss grad har forsøkt å overholde sin «gamle journalistikk». Samtidig er det ikke til å stikke inn under en stol at mye har endret seg, og i de fleste nasjonale innlegg kommer Np med karakteristika av propaganda (Se Np 1941).

Etter april 1940 ser vi i Np at tysk propaganda overtar, men man kan også se innslag av Nordlandsposten-stoff. Jeg ble oppmerksom på at innleggene med tendenser til nøytralitet først og fremst var å finne særlig fra side 2 og utover. De mest åpenbare propagandistiske innleggene fra f.eks. NAT og taler fra Quisling er som regel på første side i avisen. Det er ikke alltid et klart skille mellom propagandastoff og «Nordlandsposten-stoff», og om de to er det samme er et annet spørsmål. Jeg får imidlertid et lite inntrykk av at Np har gjort en innsats med og ikke være alt for propagandistiske eller nøytralisere innleggene sine, men i så fall så har de pakket budskapet godt inn.

⁶ Nazistene anså polakkene som undermennesker (Larsen, 2013).

4.4. Starten av april i perioden 1942–1943

Perioden fra starten av april 1942 til april 1943 kjennetegnes av mye propaganda i pressen i Norge, likevel kan man trolig fremdeles se elementer av nøytral presse hos Np. Vi vet også at mye skjedde i denne perioden og at Np etter hvert kom i hardt vær (Aas, 2012).

1. april 1942 på første side blir vi presentert en ensidig vinkling av krigen på østfronten. Np bruker f. eks. bare tyske kilder. Np skriver et innlegg med tittelen: «Nye bolsjevikiske angrep vises tilbake på østfronten» som kun presenteres fra Berlin (NTB) sitt perspektiv:

«Der Fuhrers hovedkvarter har overkommandoen for den tyske forsvarsmakt sendt ut dette kommunikeet (mandag): I Donetzområdet ble heftige fiendtlige angrep slått tilbake øst for Charkow under forbitrede kamper. 9 panservogner ble tilintetgjort under disse kamper ...»
«...På den karelske front tilintetgjorde finske luftstridskrefter den 28. mars flere fiendtlige kolonner og skjøt ned 27 sovjetrussiske fly i luftkamper. I natt bombarderte tyske kampfly virkningsfullt militære mål i Moskvas sentrum, ved Volgas øvre løp og øst for Bologoje med bomber av grovt kaliber ...». Hentet fra Np, 1. april 1942 (se vedlegg, s. 22).

Nå ser vi klart og tydelig at Tyskland ikke er «venner» med Sovjetunionen lenger. I april 1942 ser vi et språk som impliserer at Sovjetsamveldet har alliert seg med vestmaktene (se vedlegg, s. 22).

I 1942 ser riktignok en gjennomgående propaganda mot Sovjetunionen, fra side 2 med tittelen⁷; «Det skal ikke bli glemt» skriver Np at med NAT som kilde at ; «... en fremmed, unorsk marxistisk-plutokratisk såkalt folkeforbunnspolitikk...» ... «...La salong-bolsjevikene og gjengangeme fra det partipolitiske vanstyre agere patrioter så meget de vil, innerst inne er de de samme de alltid har vært: unorske, internasjonallister...» (Np, 1942, 1. april, se vedlegg, s. 22-23). Generelt sett, så kan man si at Np skriver i et negativt ordlag om Sovjetunionen og kritiserer deres ideologi (se vedlegg, s. 22-23).

⁷ Tyskland kjemper hardt mot Sovjetunionen på dette tidspunktet (Stugu, 2015)

Np publiserer også ren NS-propaganda, for eksempel artikkel fra 7. april 1942 fra NAT, med tittelen : «Englands agenter, bisper og bolsjeviker står mot.» «(NAT.) Da Vidkun Quisling, hin skjebnesvangre aprildag 1940, etter at konge og regjering var flyktet, og det hersket kaos overalt, modig og selvforglemmende påtok seg den tunge plikt å skaffe Norge et riksstyre, støtter vi på de samme folkéfiendtlige krefter som er på ferde».

Propagandaen fra NAT i april 1942 er ikke overaskende like ekstremistisk som i 1941. Innleggende i 1942 og 1943 har mye av det samme språket. Propaganda gjennomsyrrer mye av avisen, men samtidig kan man se elementer av nøytralitet, eller elementer som kan tolkes som nøytralitet. Det som gjør det propagandistiske er at det ble brukt flere tyske kilder og vi ser enda flere artikler fra NAT både i 1942 og 1943, det er også blitt en større bruk av propaganda i avisen, som ikke minst var interessant å fange opp (Np, 1942-1943, se vedlegg). Nedenfor har vi et typisk eksempel på tyskpropaganda i Np fra april 1943:

«Berlin: (NTB.) Den tyske overkommando har fra der Fuhrers hovedkvarter onsdag middag sendt ut denne særmelding: Våre ubåter har på nytt tilføyd fienden et hardt slag på for skjellige tilførselsveger. De har senket 17 tungt lastede fiendtlige handelsskip på i alt 103500 brt. Berlin: (Fra NTB.s korrespondent) Særmeldingen som inløp onsdag formiddag om senkningen av nye 103500 brt. britisk og amerikansk handelstonnasje, var den 8de i rekken og er en imponerende avslutning på «Doenitz-offensiven» i mars måned. Noen endelig oppgave over månedens senkningsresultater foreligger enno ikke, men ved å regne sammen tallene i de åtte særmeldinger, kommer man til en sluttsum som ligger i nærheten av 900 000 brt ...» hentet fra 1. april 1943 (se vedlegg, s. 28-29).

Dette er unøytralt, og kan godt oppfattes som propagandistisk. Det er fordi Np brukte kun kilder fra Berlin, slik at leserne kun ser en side av saken. Vi får ellers et ganske klart innblikk i nazistenes ødeleggelser under krigen. Kilder som ofte blir brukte både i 1942 og 1943 er den tyske overkommando eller NTB korrespondent fra Berlin.

Tysk propaganda i Np var også rettet mot de allierte. Np skriver, for eksempel, om situasjonen i England som komitéen for den offentlige velferd har offentligjort fra London (NTB), med tittelen: «Mår slummene tømmes. Evakueringen bringer elendigheten i de engelske storbyer fram i lyset». Np beskriver sosiale forhold i England som elendige. Kvinner blir beskrevet som skitne og umoralske det gjelder også for barna. «Barna lyver, er trassige og

frekke og stjeler som ravner» står det i Np 3. april i 1943. Np skriver også at News Chronicles kommenterer situasjonen; «Disse menesker er både en stor skam og en stor fare for landet, slutter avisen.» (Np, 1943, 3. april, se vedlegg, s. 31). I tillegg til at jeg fremdeles finner ganske ekstremistiske innlegg slik som de fra NAT, så får jeg en fornemmelse av at de nasjonale innleggene generelt har blitt mer ekstremistiske. NTB blir hyppig brukt, og kildene kommer stort sett fra Tyskland og Berlin. Det er ikke til å legge skjul på at det har skjedd endringer i Np siden 1941.

4.4.1. Plakater og bilder

I starten av april perioden 1942-1943 ser vi en del plakater som implisitt proklamerer for naziideologien eller propagandaplakater:

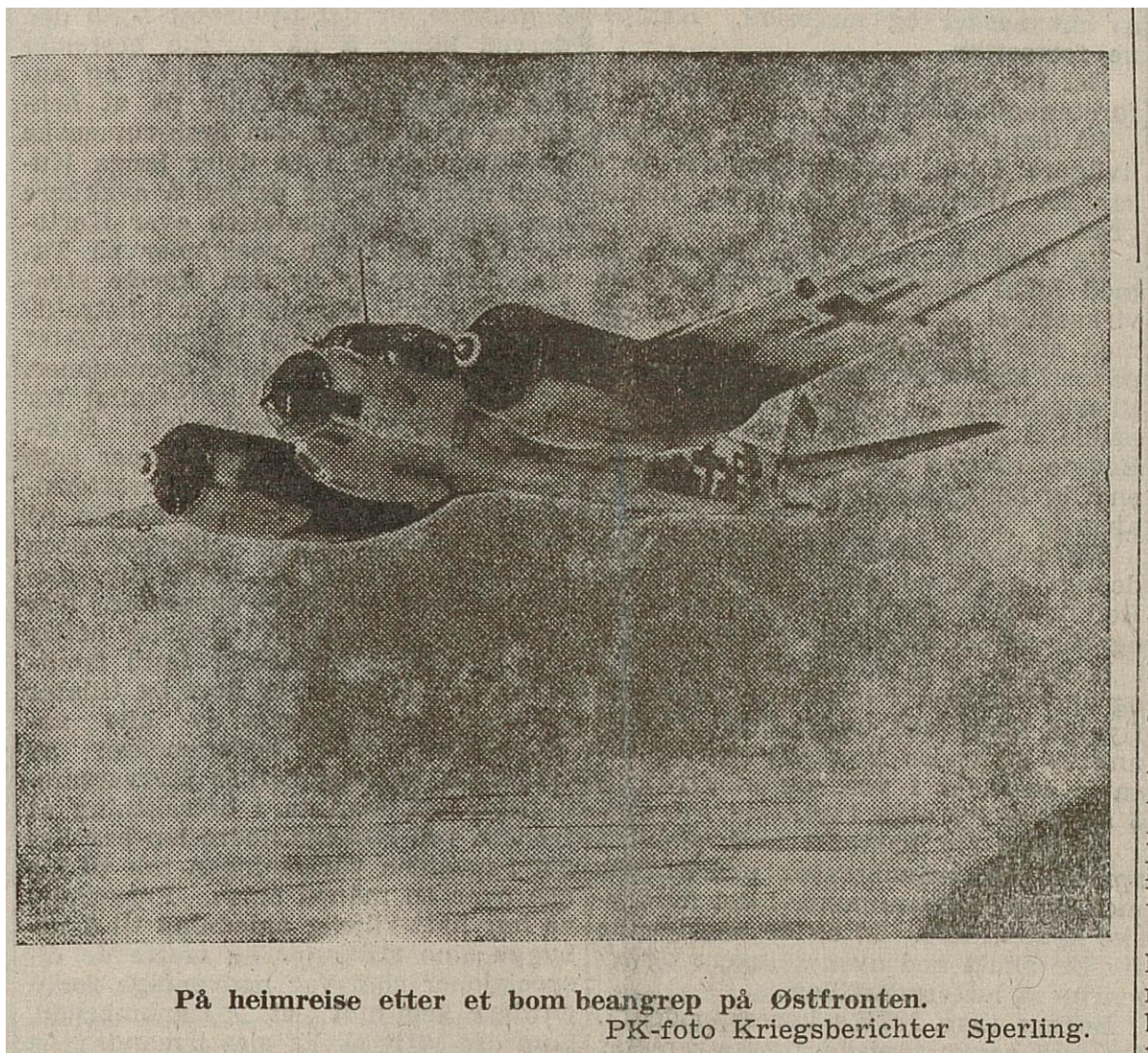

Plakaten ovenfor er fra 7. april 1942 og er koblet til en kort artikkel i Nordlandsposten fra denne dagen. Plakaten illustrerer at 1300 norske sjøfolk ble offer for England, at 260 (obs. på

plakaten står det 200) skip ble tapt på til sammen 1,2 millioner BRT. Av den tidligere norske handelsflåte (tapt pga. England) (se vedlegg).

Propaganda mot Sovjetsamveldet (Plakat fra Np 1. april 1943).

Tysk propaganda (Plakat fra Np 6. april 1943).

4.4.2. Nøytrale elementer

Selv om Np stort sett brukte kilder fra Tyskland og Berlin, så kan man også se elementer av «nøytral» journalisme. For eksempel bruker de noen steder kilder fra andre land enn Berlin og Tyskland, og noen steder er konteksten for handlingen relativt nøytral. Jeg la merke til et innlegg fra 1. april 1942, hvor Np presenterer ganske objektive nyheter fra Sverige

«... Stockholm (NTB.): Et uvepnet tysk fly som lørdag fløy inn over svensk område i nærheten av Uddevalla ble beskutt med varselskudd fra den svenske nøytralitetsvakt. Flyet

nødlandet på grunn av bensinmangel ved Trollhåttan. De ombordværende som var uskadd og flyet ble internert». Hentet fra Np, 1942, 1. april (se vedlegg, s. 26).

I et annet innlegg viser Np tysk propaganda rettet mot britene, men her bruker imidlertid flere kilder enn Berlin og Tyskland. Np skriver følgende:

«New Delhi (NTB): «...På en pressekonferanse søndag gjorde Stafford Cripps journalistene kjent med den britiske regjeringens forslag til løsning av India-problemet...». «... Den nye indiske Union skal som det heter i forslaget danne en dominion som er forbundet med det forente kongerike og de øvrige dominions ved at de sammen har plikter som undersåtter
«Berlin (NTB.): De britiske forslag til India får meget skarp kritikk i Berlin...». Hentet fra Np, 1. april 1942 (se vedlegg s. 25)

Det kan også nevnes at språket de overnevnte artiklene bruker viser en nøytralitet. Man ser ikke slikt språk i innlegg som er tuftet på propaganda. Det finnes selvfølgelig unntak, men jeg får inntrykk av at innlegg basert på mer nøytralitet ofte står plassert fra side 2 eller senere. Innlegg med nøytral karakter lignede til de ovenfor forekom sjeldnere i starten av april 1943, selv om man kan finne noe. Men vi ser en endring som gjelder både for 1942 og 1943 og det er en økning i lokale saker, hvor endringen er særlig tydelig 1943.

4.4.2.1. Lokale saker

Jeg observerer en betydelig økning i de lokale sakene i Np i 1942 og 1943, sammenlikning med 1941. Det må påpekes at Np også publiserer en god del lokale saker fra ulike byer i Norge. De fleste sakene bærer heller ikke preg av å være propagandistiske. Jeg velger å vise noen siteringer fra lokale saker fra 1943 denne perioden, for å skape et inntrykk av hva det er snakk om.

I Np 3. april 1943 skriver avisen en sak om hvorfor Urtegårdsgata i Bodø heter Urtegårdsgata: «Vi har i våre byer navn som for den nuværende generasjon synes meningsløse. F. eks. Her i Bodø Urtegårdsgaten, Sandgaten o. S. V. Men i gamle dager lå der en urtegård, en have, nederst i Utegårdsgaten» (Se vedlegg, s. 31).

Np hadde en del lokale saker slik som dette også før okkupasjonen, men man ser en betydelig økning fra 1942. Innlegget om Urtegårdsgata gir oss riktig nok litt hyggelig lokalkunnskap

om Bodø. Np skriver 6. april 1943 om en lokal sak fra Sør-Norge «Sandefjord: (NTB.) En 5 år gammel gutt fra Sandberg, Edmund Riseth, har vært utsatt for en uhyggelig ulykke. Mens han var i ferd med å leike nær jernbanelinjen...» (se vedlegg, s.34).

Det man videre kan si om de lokalesakene er at Nps egne meninger kommer fram, mens i sakene som er tydelig preget av propaganda minner mer om genuttrykk fra eksempelvis tysk overkommende, NTB fra Berlin osv., også har man artiklene fra NAT som Np ikke hadde noen som helst påvirkning på og var rene gjentrykk.

4.5. Starten av april 1944 og 1945 – Nordlandsposten er Bodøs eneste avis, men propagandaen i avisen har aldri vært tydeligere

Det som kjennetegner perioden 1944–1945 er hovedsakelig propaganda i Np. I 1944 var det sterk propaganda, samtidig var det en tro på at Tyskland kunne vinne krigen, mens i starten av april 1945 var det ganske åpenbart at Tyskland skulle tape. Det var dessuten oppsiktsvekkende at propagandaen likevel var så strek, nazistene ble fremstilt som helter selv om man viste de ville tape krigen (se vedlegg, 1944-1945).

4.5.1. Fremstillingen av jødene

1. april 1944 publiserer Np en artikkel fra Berlin (NTB) at russere er en fare for vår sivilisasjon, og jødene står bak dette. Np gjenforteller en artikkel fra Reichsminister, Dr. Gobbels i fra avisen Das Reich. Det står blant annet i Np at

«...En artikkel i det siste nummeret av uketidsskriftet Das Reien behandler Reichsminister Dr. Gobbels situasjonen i Europa på bakgrunn av den bolsjevikiske trusel. Han peker innledningsvis på at man på tysk hold allerede før årsskiftet gjorde oppmerksom på den fare bolsjevismen innebar for Europa og at denne fare etterhvert vilde øke ... » « ...Stort sett er det jødene som er opphavsmennene til den narkose som ligger over folkene i dag. De jødene vil la faren modnes så lenge at den blir uavvendelig. Vi har her å gjøre med et verdensomspennende komplott angående den offentlige mening. Hver tanke som kommer fra sundt menneskevett, blir straks overdøvet av interessentenes massekor. Akkurat som lamme av en hypnose stirrer

den europeiske offentlighet på faren, og den ene venter på den andre at han skal nevne dens navn ...». Hentet fra Np, 1. april 1944 (se vedlegg s. 34).

Det har ikke blitt bemerket noen negativ skriving i starten av april om jødene, ikke før i 1944. Tvert imot ble det fra et NS- møtet i Bodø sagt i starten av april at man var imponert over jødernes organisering i frimurerlosjen (se vedlegg, Np 1942). Vi kan derfor si at tonen har fått en annen klang om jødene i 1944. Riktignok kunne jeg ikke finne særlig mange artikler i Np i starten av april hvor jødene blir nevnt mellom 1941-1945.

4.5.2. «Hvorfor er jeg medlem av NS?»

I starten av 1944 publiserte Np flere innlegg fra NAT med tittelen «Hvorfor er jeg medlem av NS»? Som en slag proklamering av partiet, snakket diverse samfunn profiler om hvorfor de var medlem av NS. NS ble også, som i de fleste NAT-innlegg «hyllet» for sin idelogi og politikk.

For eksempel; Np publiserte 1. april 1944 en propagandaartikkel som skal være skrevet av disponert Brynjulf Rutledal. Tittel: «Hvorfor jeg er medlem av NS. Av disponert Brynjulf Rutledal, Gulen.» «Før den 9. april 1940 var Norges befolkning et partisplittet folk...»... Quisling vil med sitt strålende program, som jeg betrakter som ett underverk i linje med NSDAP i Tyskland, søke å bevege det norske folk inn i én enhet uten klasse motsetninger og partier ...»

4. april publiserer Np derimot kronikken fra NAT med tittelen: «Hvorfor jeg er medlem av NS. Av distriktlæge BJ. Aanonsen, Seljord.» «Fordi vårt land var svekket ved indrepolitiske stridigheter. Ved å gå inn for Nasjonalsosialismen vil det atter bli enig og sterkt. NS program er jo også et program som alle bør kunne samle seg om. Særlig legger jeg vekt på at partiet i denne brytningens tid har tatt opp som programpost: Kristendommens grunnverdier vernes.» (se vedlegg, s. 37)

NAT sin journalistikk er minst like tydelig som den tidligere har vært. Hva som var formålet til NS med disse «Hvorfor er jeg medlem av NS»-innleggende kan det spekuleres i. Men det kan jo se ut som NS ønsket å vinne meninger fra opinionen.

4.5.3. Nøytral journalistikk?

Starten av april 1944 og 1945 var helt klart de periodene med mest tysk propaganda. Taler fra Goebbels, Quisling og NAT ble publisert nærmest hver gang avisen ble trykt. Riktignok er det mulig å hente ut snev av hva som kan tolkes Som nøytralitet hos avisen.

Tilsynelatende «nøytral» nyhet, fra sveitsiske media, men budskapet kommer likevel for en dag. Budskapet er klart – amerikanere er like ille som andre i denne krigen:

«Bem: (NTB.) Lørdag formiddag fløy amerikanske bombefly i formasjoner på opptil 30 maskiner over kantonene Thurgau og Schaffhausen. Det ble kastet bomber over Schaffhausen. Brannen oppstod flere steder, og det er hittil meldt at omlag 150 personer er blitt drept. Omlag 1000 mann er blitt arbeidsløse som følge av ødeleggelsen av industri- og håndverksbedrifter ved det amerikanske bombardement av Schaffhausen». «Det hersker sorg og harme i hele Sveits, skriver La Suisse bl. a. Det er en skjebnes ironi at angrepet fant sted like etter at Times har uttalt seg meget rosende om Sveits, uklanderlige nøytralitet...». Hentet fra Np, 1944, 4. april, se vedlegg s. 37-38).

En lignede nyhet ble publisert i Np 7. april 1945. Tilsynelatende nøytral nyhet, men budskapet skinner også her igjennom og sier mellom linjene at Storbritannia og imperiet er i ferd til å kollapse. Det er dessuten to artikler som uttrykker det samme budskapet fra 7 april (1) «London: (NTB) En kongress for det britiske samveldes representanter ble åpnet i London torsdag. Pen australske minister Forde uttalte bl. a. at medlemmene av det britiske samvelde i siste instans vil delta i verdens organisasjonen som autonome land. De vil ikke overta sine forpliktelser som en gruppe, men hver for seg, i henhold til Balfour-erklæringen av 1926.» og (2) «London: (NTB.) På en konferanse som i øyeblikket holdes i London av de dominionrepresentanter som senere skal reise til San Fransisco, vil det bli lagt fram en utførlig

beretning fra den engelske regjering om de vansker man har hatt med kjøttforsyningen under krigen, melder Daily Express ...». Hentet fra Np, 1945, 7. april, se vedlegg s. 42).

Nyhets sakene henviste til ovenfor og lignede saker fra starten av april 1944-1945. De var vel mest «nøytrale» sakene jeg kunne finne, noe som igjen beskriver propagandaen i denne perioden. De eneste sakene som fremdeles ble presentert på en noenlunde nøytral måte var de lokale sakene som jeg viste til i seksjonen som omhandlet 1942 og 1943, lignede saker finnes også i starten av april perioden 1944-1945 (se vedlegg). Det kan se ut til at de lokale sakene fra krigsårene har beholdt sin karakter gjennom hele krigsperioden.

4.5.4 Starten av april 1945

Det er, på en måte, interessant at proganden står like sterkt i starten av april 1944 som i 1945. Krigen var jo ved veis ende, og det skulle ha vært åpenbart at den tok slutt snart. Likevel blir tyskerne fremstilt som helter, som gjør det de kan «for å få slutt på krigen»:

«Det rhinsk-westfalske industriområde helt omringet. Engelskmennene samler sterke styrker med sikte på å trenge ham til Nordsjøen i retning av Emden. Øket tysk motstand i forskjellige avsnitt.» Berlin: (NTB. onsdag kveld) I innbruddsområdet ved Nordhorn samler britene sterke styrker med sikte på å trenge fram til Nordsjøen i retning av Emden og dermed avskjære de tyske styrker i Nederland, melder Internationale Information..» «... De tyske motstands redene i byen blir angrepet med svær kalibrede kanoner og med utstrakt anvendelse av fosforgranater. Likevel har tyskerne — ofte i en nesten uutholdelig hete — holdt stand i kjellerne under istykkerskutte bygninger og dermed spérret vegen til de indre bydeler ...». Hentet fra Np, 1945, 7. april (se vedlegg s. 40).

Enda en fremstilling av NS-propaganda i 1945 med tittel: «95 nye NS-medlemmer i Singsås.» «Oslo: (NTB) Som eksempel på den voksende forståelse av Nasjonal Samlings arbeid og innsats og den sterke reaksjon blant det brede lag av folket mot den terror og sabotasje som utøves av den såkalte Heimefront og emigrantklikken, kan det nevnes at i Singsås i Sør-Trøndelag har 95 mannlige medlemmer i alderen 18—45 år meldt seg inn i Nasjonal Samling i løpet av mars måned. Singsås er en bygd på ca. 1700 innbyggere og nabobygden til

Haltdalen, hvor den beryktede sokneprest Bentzen drev sin terrorvirksomhet.» (Np7. april 1945, se vedlegg s. 40)

4.6. Oppsummering av funn

Det er flere ting fra Nps journalistikk som kan gi uttrykk for det ikke var så klart og tydelig at krigen skulle falle over Norge 9. april 1940, så det kom nok som en overraskelse for størsteparten av Bodøs innbyggere. Vi kan jo i det nærmeste se en kontrast fra journalistikken fra 1940 til 1941. Siden Norge ble okkupert, alt hadde endret seg (Ottesen, 2010). Det meste ble synlig i avisen – okkupasjonen og naziideologien. Propagandaen fulgte etter. Propaganda fra nazistene hadde en tendens til å skjule virkeligheten eller lyve (Welch, 2013). I perioden 1942–1945 foregikk det mye av denne formen for propaganda i Np. Gjennomgående så vil jeg si at propagandaen bare sniket seg mer og mer på Np sin journalistikk eller innhold. I 1941 kan man jo se en del innlegg som er det de fleste vil kalle for nøytrale, dette ble det mindre av. Fra 1942 og 1943 er flere innlegg propagandistiske, men enda ser vi nøytralitet. Fellesnevner er at mange av de nøytrale sakene er plassert i siste del av avisen. I 1944 og 1945 kan vi stort sett bare snakke om nøytrale saker med anførselstegn. Det som er klart er at man i hvert fall hadde innfall av nøytrale innlegg i de lokale sakene gjennom hele perioden.

Kapittel 5 – Analyse

I dette kapitlet skal jeg bruke teorien om institusjonelle logikker, litteraturen om pressen i Bodø, og litteraturen om propaganda for å bedre forstå og forklare hvordan endringer i dynamikken innenfor den norske pressens institusjonelle ordenen før og under krigen påvirket språket som Np brukte for å formidle nyheter og budskapet sitt. I første delen av analysen skal jeg undersøke hvordan blandingen av logikker i den norske pressens institusjonelle ordenen før krigen ble gjenspeilet i Nps journalistikk. Deretter skal jeg utforske hvordan institusjonelle endringer i den norske pressens institusjonelle ordenen under krigen endret måten Np formidlet nyheter og budskapet sitt.

5.1. Nps journalistikk i en institusjonell kontekst før krigen

Jeg får inntrykk av at Np dekker mange aspekter og viser det politiske mangfoldet i Norge før krigen. Vi ser også at Np dekket en mengde nasjonale og internasjonale saker, gjerne fra flere ulike nasjoner for å belyse samme sak. Dette taler for imidlertid for en nyansert og reflekterende journalistikk. Samtidig kan man se at det er ingen tvil om at lojaliteten til Np lå hos vestmaktene, selv om Norge ville være pragmatiske og var opptatt av å få frem at de sto nøytrale i krigen. Funn fra første uken i april 1940 viser tydelig at presselogikken var den dominante logikken i den norske pressens institusjonelle ordenen. De «grunnleggende kategorier» (Thornton m. fl., 2012) som kjennetegnet den norske pressens institusjonelle ordenen ut fra innsamlet data i denne perioden var: balansert presentasjon av fakta, bruk av informasjon fra ulike kilder (for å øke legitimitet), «nøytrale» politiske meninger, pliktfølelsen for samfunnet og jobben, og profesjonsetikk.

Mange innlegg og kronikker fra første uke uken i april 1940 (se forrige kapittel og vedlegg) gjenspeiler de «grunnleggende kategorier». Man ser et felles mønster i disse innleggene og kronikkene – den samme informasjonen er presentert ved bruk av kilder fra ulike parter i konflikten. La oss se på noen eksempler. Nyheten om «hvitboken» som ble funnet av tyskere i Warszawa (se forrige kapittel og vedlegg) ble omtalt ved bruk av kilder fra Tyskland, Nederland, Sveits, og USA. Likeså ble artikkelen om mulig mer aktiv deltagelse av de allierte i krigen (Np, 1940, 4. april, s. 1, se vedlegg s. 5) omtalt ved bruk av kilder fra Storbritannia, Frankrike, Tyskland og Sverige. Vi ser klart at Np prøvde å vise til leserne det mest «objektive» bildet av saken. Det er også veldig interessant å se at disse «objektive» nyhetene

mangler kommentarer fra Np sin side. Man kan antyde at Np mer eller mindre gav leserne frihet til å tolke selv nyhetene som ble formidlet. Leserne kunne gjøre mening selv ut av den presentere informasjonen. Om hun eller han vil bare tro på tyske, britiske, eller svenske kilder så er det opp til vedkommende. Jeg synes riktig nok det var spennende og interessant å se Nps Nyhetsformidling, objektiviteten overrasket, Jeg synes at en sånn nyhetsformidling er et ideal journalister skulle strebe etter (Tjora, 2017). Jeg opplever sjelden slik type journalistikk i dagens avise.. Nesten hvert innlegg preges av journalists tolkning og egne meninger. Derfor hevder jeg at organisasjonspraksiser og rutiner i Np i 1940 peker på en dominant rolle av presslogikken i den norske pressens institusjonelle ordenen.

Np, som var en organisasjon innenfor den norske pressens institusjonelle ordenen, befant seg altså i en kontekst av relativ institusjonell stabilitet (Thronton & Ocasio, 2008). Hverken eksterne faktorer eller andre logikker presset denne ordenen til institusjonell endring. Som nevnt tidligere, i virkeligheten er institusjonell orden sjelden «en øy for seg selv». Det er alltid andre logikker som blander seg med den dominante logikken i en institusjonell orden og danner intrainstitusjonell kompleksitet (Meyer & Höllerer, 2016). Statens logikk var på dette tidspunktet orienterte mot «nøytralitet» i krigen mellom Storbritannia og Nazi-Tyskland (Stugu, 2012). Vi leser fra innlegg fra april 1940 at Den norske staten var veldig opptatt av «nøytraliteten» (se, for eksempel, intervjuet med utenriksminister Koht 2. april 1940). Det må likevel påpekes at til tross for nøytralitetsprinsippet, sympatiserte Norge med Storbritannia og Frankrike. En slik underliggende «Storbritannia-positiv» retorikk (og kanskje til og med statspropaganda) vises også i noen innlegg i Np fra april 1940 (for eksempel, den ovenfor nevnte intervjuet med utenriksminister Koht fra 2. april 1940 eller utenrikskronikk fra 5. april 1940, se vedlegg). Tross alt så kan man si at det var lav dynamikk mellom presse- og statslogikken i den norske pressens institusjonelle ordenen i april 1940 og den førte til en relativ institusjonell stabilitet for Np.

5.2. Nps journalistikk i institusjonell kontekst under krigen

Forrige kapittel viste at vi kunne observere en radikal institusjonell endring i den norske pressens institusjonelle ordenen fra 1941 og framover. Siden 1941 hadde den institusjonell konteksten blitt mye mer komplisert for Np. Særlig i 1941 ser vi, gjennom innleggene og kronikkene i Np, en konflikt mellom to logikker: «nøytrale» presslogikken og «propaganda»

statslogikken. Journalister i Np prøvde fortsatt å følge (til en viss grad) den «gamle» dominerende presselogikken da de formidlet informasjon og nyheter. I innlegget om «dagboksblad» fra 1. april 1940, s. 1 (se vedlegg s. 9-10) ser vi veldig tydelig konflikten mellom de to ovenfornevnte logikker – nesten hele innlegget er preget av NS/tysk propaganda bortsett fra den siste setningen: «...Vi lar dagboksbladene tale for seg selv, og overlater til leserne å gjøre seg opp en mening om Nasjonal Samlings stilling under den farlige utvikling». Denne setningen er et veldig godt eksempel på at handlingene av journalister i Np var stort sett preget av intrainstitusjonell kompleksitet (Meyer & Höllerer, 2016) i 1941. Sånne innlegg viser spenningen mellom logikker i denne perioden i Np. På grunn av situasjonen i Bodø og i Norge i 1941 og makten som tyskere og NS hadde i Norge, var det åpenbart at «propaganda» statslogikken ville bli stadig mer dominerende logikken i blandingen av logikker i den norske pressens institusjonelle ordenen. Den nye blandingen av logikker endret «grunnleggende kategorier» (Thornton m. fl., 2012) i den norske pressens institusjonelle ordenen. De «grunnleggende kategorier» som kjennetegnet den norske pressens institusjonelle ordenen ut fra innsamlet data i denne perioden var: ensidig, feilaktig eller løgnaktig presentasjon av fakta, bruk av informasjon fra bare én kilde (tyske kilder eller kilder fra de som var allierte med Nazi-Tyskland), ensidige eller løgnaktige politiske meninger, pliktfølelsen for NS og tyskere, og NS-etiske og moralske verdier.

Generelt sett så ser vi en veldig ensidig nyhetsformidling i de aller fleste politiske innlegg og kronikker fra 1941. I disse innleggene finner vi også sånne ord eller uttrykk som «fiender», «Norge [må] reddes», eller «landsforrædere». Denne tendensen forsterkes ytterligere i årene 1942 og 1943. I denne perioden ser vi at den dominerende «propaganda» statslogikken var blitt enda sterkere. I sammenligning med 1941, der den «nøytrale» presselogikken var en viktig (med ikke dominerende) ingrediens i blandingen av logikker i den norske pressens institusjonelle ordenen, i 1942 og 1943 observerer vi at presselogikken var blitt betydelig mindre tydelig. Som nevnte tidligere, i 1942 og 1943 fant jeg den «nøytrale» presselogikken nesten bare i lokale innlegg og kronikker.

Årene 1944 og 1945 viste at den dominerende «propaganda» statslogikken var blitt enda sterkere i blandingen av logikker i den norske pressens institusjonelle ordenen. Ut fra innleggene og kronikkene ser vi at tysk propaganda (og til en viss grad NS-propaganda) nådde nye høyder. Gode eksempler på dette er Gobbels' tale der budskapet er at russere er en fare for den vestlige sivilisasjonen og at jødene står bak Sovjetunionen (Np, 1944, 1. april, s. 1) samt Bormanns opprop ««No gjelder en parole: Seire eller falle» (Np, 1945, 4. april, s. 1). I

1944 og 1945 vises den «nøytrale» presselogikken bare i små, lokale saker. Det er et tegn på at presselogikken var nesten ubetydelig i blandingen av logikker i den norske pressens institusjonelle ordenen. Jeg fant slike funn veldig overraskende. Man kunne tenkt at mot slutten av krigen «propaganda» statslogikken ville vært betydelig svekket.

Fra utgangspunktet av, eller før pressen i Bodø ble kontrollert av tyskerne gav avisen og pressen på mange måter uttrykk for meningene i byen (Ottesen, 2010). Under nesten hele okkupasjonen var Bodø eneste lovlig avis Nordlandsposten (Np). Np hadde jo tidligere hvert et talerør for antitysk propaganda, visen hadde ender seg i okkupasjonsårene og Np var nødt til å ettergå okkupantenes krav, for å bestå som avis. Ingen ville kjøpe Nordland som hadde tydelig proklamert for NS.

Hvorfor ville man fremdeles kjøpe Np? Dette spørsmålet kan til dels svare på En ting var at Nå bestått i nesten hundre år og hadde allerede opparbeidet seg legitimitet som avis (Andenæs, 2003), en avis folk hadde tillitt til. Det var ingen tvil om at tillitten til Np ble svekket i løpet av okkupasjonsårene (Aas, 2012). Men et stort antall borgere kjøpte fremdeles avisen? Det var jo slik den holdt seg operativ. Man kan imidlertid peke på at det var noe ved avisen som helt klart tillitsvekkende likevel. Np samarbeidet med NS i fem år, de kunne tatt avstand fra NS og propagandaen, noen de ikke valgte å gjøre. Som jeg nevnte i litteraturkapittelet, kan man definere tre former for reaksjoner eller strategier mot okkupantene; Tilpasning, samarbeid og motstand (Hagen, 2018). Jeg tenker at vi fort kan ekskludere motstand, samarbeid kan man diskutere, men samtidig fikk Np irettesettelse i 1942 for og ikke ha fullt NS sine direktiver (Aas, 2012). Jeg hevder at den mest nærliggende strategien vi finner Np innenfor er tilpasning.

5.3. Oppsummering av analysen

Min analyse har vist endrende dynamikken i den norske pressens institusjonelle ordenen. Rett før krigen var den «nøytrale» presselogikken dominerende i blandingen av logikker i den norske pressens institusjonelle ordenen. Den dominerende rollen av presselogikken førte til en objektiv, etisk, balansert, og høy kvalitet journalistikk. De kraftige institusjonelle endringer som fulgte krigen førte til at «propaganda» som statslogikken var blitt dominerende i den norske pressens institusjonelle ordenen. Den «nøytrale» presselogikken mistet sin dominerende posisjon og var blitt stadig svakere og begrenset til små, lokale og ikke politiske

saker. Disse funnene har viktige implikasjoner for teorien om institusjonelle logikker. Min studie i motsetning til, for eksempel, Rao m. fl. (2003) samt Goodrick og Reay (2011), antyder at den institusjonelle endringen ikke behøver å være en langvarig prosess – jeg fant at det kan ta bare få år for en ny logikk til å bli dominerende i blandingen av logikker i en institusjonell orden. Det som er nødvendig er et stort nok ytre eller ekstern sjokk (f. eks., krigen). Således kan man si et resultat i denne sammenheng til den dominerende logikken var at Np tilpasset seg situasjonen under okkupasjonen.

Kapittel 6 – Konklusjon

Hvordan har dynamikken i den norske pressens institusjonelle orden (profesjon institusjonell orden), før og under andre verdenskrig, påvirket språket som Np brukte for å formidle nyheter og budskapet sitt?

Np gikk fra å ha et relativt nøytralt språk i 1940. Fra 1940 til 1941 hadde mye endret seg i språket. Propagandalogikken eller statslogikken gjorde seg synlig i Np, riktig nok var det hovedsakelig tale om gjengivelser av kilder, ikke så mye av Nps meninger kom til syne, men det er jo delvis det tysk propaganda handler om å skjule identiteten til budskapet, og da faller naturligvis ikke Nps meninger gjennom det synlige underlaget heller (Welch, 2013). I 1942 og 1943 ser vi at propagandalogikken er enda mer fremtredende, et propagandistisk språk med tendenser til nøytralitet. Det propagandistiske språket var mest fremtredende i 1944 og 1945, denne perioden kan man si at propaganda logikken dominerer pressens institusjonelle orden og språk ganske kraftig. For å si det enkelt – pressens institusjonelle orden tilpasset seg situasjonen, hvorvidt de hadde et valg eller ikke kan jeg ikke svare på. Men det man kan si er at et sjokk fra en ekstern logikk over relativt kort tid i lys av institusjonelle logikker er nok til å ta over den etablerte institusjonelle ordenen.

Litteraturlista:

Bøker:

- Aas, S. (2012). Motstand, ruin, okkupasjon og oppgjør (1940-1945). I W. Karlsen og S. Lundestad (Red.), *Start pressen! - avisene i Bodø gjennom 150 år* (s. 85-106), Trondheim: Akademika forlag.
- Aas, S. (Red.) (2020). «Andre tider i Norge nu»: *Hundre års historie sett fra Folkets Hus Bodø 1920-2020*. Stamsund: Orkana Akademisk.
- Andresen, A., Rosland, S., Ryymin, T., & Skålevåg, S. A. (2017). *Å gripe fortida. Innføring i historisk forståing og metode* (2. utgåva). Oslo: Det norske samlaget.
- Barth, F. (1998). *Ethnic groups and boundaries: The social organization of culture difference*. Middeltton: Waveland Press.
- Coldevin, A. (1966). *Bodø By*. Bodø: Bodø kommune.
- Friedland, R. & Alford, R. R. (1991). Bringing society back in: symbols, practices, and institutional contradictions. I W. W. Powell og P. J. DiMaggio (Red.), *The New institutionalism in organizational analysis* (s. 232-66). Chicago: University of Chicago Press.
- Gilje, N. & Grimen, H. (2009). *Samfunnsvitenskapens forutsetninger*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (2017). *Discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. New York: Routledge.
- Hjeltnes, G. (1990). *Avisoppgjørdet etter 1940*. Oslo: Aschehoug Forlag.
- Jakobsen, K. A., & Lund, K. (2015). *Krigsbilder: kunst under okkupasjonen 1940-45*. Arendal: Bomuldsfabriken kunsthall.
- Jensen, I. M. (2020). Fagbevegelsens fremvekst i Salten frem til 1940. I S. Aas (Red.), «Andre tider i Norge nu»: *Hundre års historie sett fra Folkets Hus Bodø 1920-2020* (s. 131-189). Stamsund: Orkana Akademisk.
- Jensen, T. B., Dahl, H. F., & Dahl, H. F. (2005). *Parti og plakat: NS 1933-1945*. Royken: Historisk Forlag.
- Jowett, G. S., & O'donnell, V. (1992). *Propaganda & persuasion*. Newbury Park: Sage Publications.

- Kildal, A. (1945). *Presse-og litteraturfronten under okkupasjonen, 1940-1945*. Oslo: Aschehoug & Co.
- Kjeldsadli, K. (1999). *Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvande, L. & Naastad, N. (2018). *Hva skal vi med historie?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Maerz, S. (2010). *Okkupasjonstidens lange skygger: Fortidsbearbeidelse i Norge som identitetsdiskurs*. (Ph.d-avhandling ved Universitetet i Freiburg, 2007). Norsk oversettelse ved Kari Bolstad, Oslo: Unipub.
- Merriman, J. (2010). *A history of modern Europe: from the Renaissance to the present* (Vol. 1). New York, London: WW Norton & Company.
- Myhre, R. (1972). *Store pedagoger i egne skrifter: Amerikansk progressivisme og essensialisme*. Oslo: Fabritius.
- Nilssen, V. (2014). *Analyse i kvalitative studier: Den skrivende forskeren* (2. opplag). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ottosen, R. (2010a). Ytringsfrihet under press. I R. Ottosen (red.), *Parti, presse og publikum 1880–1945, bind 2 Norsk presses historie 1660–2010* (s. 349-359). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ottosen, R. (Red.) (2010a). *Presse, parti og publikum 1880–1945*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Parelius, N. (1940). *Krigsdagene i Bodø: 9. april – 20. mai 1940*.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Stugu, O. S. (2015). *Norsk historie etter 1905*. Oslo: Det norske samlaget Samlaget.
- Thornton, P. H., Ocasio, W., & Lounsbury, M. (2012). *The institutional logics perspective: A new approach to culture, structure, and process*. New York: Oxford University Press
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Welch, D. (2013). *Propaganda: Power persuasion*. London: The British Library.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: design and methods*. Sages: Los Angeles.

Artikler:

- Battilana, J., & Dorado, S. (2010). Building sustainable hybrid organizations: The case of commercial microfinance organizations. *Academy of Management Journal*, 53(6), 1419-1440.
- Bjørnnes, A. K., & Gjevjon, E. R. (2019). Kvalitet i kvantitativ metode—et innblikk. *Sykepleien forskning*, 1-10.
- Durand, R., & Thornton, P. H. (2018). Categorizing institutional logics, institutionalizing categories: A review of two literatures. *Academy of Management Annals*, 12(2), 631-658.
- Eisenhardt, K. M. (1989). Building theories from case study research. *Academy of Management Review*, 14(4), 532-550.
- Figueireido, I. D. (1995). En norsk historiestrid? *Nytt norsk tidsskrift: for politikk, kultur og vitenskap*, 4, 365-373.
- Furnari, S. (2016). Institutional fields as linked arenas: Inter-field resource dependence, institutional work and institutional change. *Human Relations*, 69(3), 551-580.
- Goodrick, E., & Reay, T. (2011). Constellations of institutional logics: Changes in the professional work of pharmacists. *Work and Occupations*, 38(3), 372-416.
- Gümüşay, A. A., Smets, M., & Morris, T. (2020). “God at work”: Engaging central and incompatible institutional logics through elastic hybridity. *Academy of Management Journal*, 63(1), 124-154.
- Hagen, T. V. (2019). Mellom modernisering og nazifisering: kinodrift i Norge 1940–1946. *Nordlit*, (41), 38-57.
- Helseth, T. (2001). Fellesskap og fiendebilder. *Norsk medietidsskrift*, 8(02), 30-50.
- Helseth, T. (2007). Norsk film i krig—en komparativ tilnærming til filmen under tysk okkupasjon. *Historisk tidsskrift*, 86(04), 599-617.
- Hoffman, A. J. (1999). Institutional evolution and change: Environmentalism and the US chemical industry. *Academy of Management Journal*, 42(4), 351-371.
- Hunstad, D. (2012). Historikeren som regionsbygger. *Historisk tidsskrift*, 91, 37-63.
- Mackenzie, M. (2003). From Athens to Berlin: The 1936 Olympics and Leni Riefenstahl’s Olympia. *Critical Inquiry*, 29(2), 302-336.
- Meyer RE, & Höllerer MA. (2016). Laying a smoke screen: ambiguity and neutralization as strategic responses to intra-institutional complexity. *Strategic Organization* 14(4), 373-406.

- Ottesen, R. (2010b). Jernhælen i redaksjonen : pressen i det okkuperte Norge. *Pressehistorisk tidsskrift*, 13, 60-85
- Ottesen, R. (2010c). Betrayal, heroism and everyday life in the Norwegian press during the german occupation of Norway 1940-1945. *Freedom of the Press*, 59-79.
- Quattrone, P. (2015). Governing social orders, unfolding rationality, and Jesuit accounting practices: A procedural approach to institutional logics. *Administrative Science Quarterly*, 60(3), 411-445.
- Rao, H., Monin, P., & Durand, R. (2003). Institutional change in Toque Ville: Nouvelle cuisine as an identity movement in French gastronomy. *American Journal of Sociology*, 108(4), 795-843.
- Reay, T., & Jones, C. (2016). Qualitatively capturing institutional logics. *Strategic Organization*, 14(4), 441-454.
- Sontag, S. (1975). Fascinating fascism. *Under the Sign of Saturn*, 73-105.
- Svensberg, K., & Heitmann, K. (2014). Kvalitativ forskning—en gullgruve for farmasøytter. *Norsk Farmaceutisk Tidsskrift*, 6, 28-31.
- Sørensen, Øystein. (1990). Konsensus og konflikt debatten om okkupasjonen. *Nytt norsk tidsskrift: for politikk, kultur og vitenskap*, 7(3), 365-373.
- Thornton, P. H., & Ocasio, W. (2008). Institutional logics. *The Sage Handbook of Organizational Institutionalism*, 840(2008), 99-128.
- Vickers, I., Lyon, F., Sepulveda, L., & McMullin, C. (2017). Public service innovation and multiple institutional logics: The case of hybrid social enterprise providers of health and wellbeing. *Research Policy*, 46(10), 1755-1768.
- Zucker, L. G., & Schilke, O. (2019). Towards a theory of micro-institutional processes: Forgotten roots, links to social-psychological research, and new ideas. I P. Haack, J. Sieweke, og L. Wessel (Red.) *Microfoundations of Institutions* (s. 371-389). Bingley: Emerald Publishing Limited.

Konferanse:

- Dahl, H. F. (2005, 25-25 August). Kulturpolitikken i Norge under NS-staten. *Den andra nordiska konferensen för kulturpolitisk forskning*, s. 112.

Masteroppgaver og rapporter:

Andenæs, I. (2003). Krig og fred i Bodø. IJ-rapport, 3/2003.

Haukland, L. H. (2010). *Bodø under andre verdenskrig: Narrativ og faktisk tilnærming til muntlige kilder* (Masteroppgave, Høgskolen i Bodø).

Simonsen, C. (2018). «*Olympia*» - *fascismekunst eller propaganda?* (Bacheloroppgave, Nord universitet).

Bilder og plakater:

Artscene.no. (2017). *Norge kaller – nasjonal samling* [Plakat]

<https://artscene.no/2017/07/01/propaganda-plakatene-til-nasjonal-samling-1933-1945/>

Nettsider:

Artscene.no (2017, 1. februar). *Propaganda – plakatene til Nasjonal Samling 1933 – 1945.*

<https://artscene.no/2017/07/01/propaganda-plakatene-til-nasjonal-samling-1933-1945/>

Dahl, H. F. (2009, 13. februar). *Vidkun Quisling* (i Norsk biografisk leksikon). Hentet 24. april 2021 fra https://nbl.snl.no/Vidkun_Quisling

Larsen, B. (2013, 8. desember). *En nasjons ære*. Hentet 25. mai 2021 fra

<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/9mPqp/en-nasjons-aere>

Mønnesland, S. (2021, 13. april). *Jugoslavias historie* (i Store norske leksikon). Hentet 28.

mai 2021 fra https://snl.no/Jugoslavias_historie

Omhelse.no (2018, 2. januar). *Kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ metode – En pragmatisk tilnærming*. Hentet 25. mai 2021 fra

<https://omhelse.no/a-kombinere-kvantitativ-og-kvalitativ-forskning/>

Omland, A. & Hatlehol, G. D. (2021) *Hakekors* (i Store norske leksikon). Hentet 11. februar 2021 fra <https://snl.no/hakekors>

Opsahl, E. (2019, 1. november). *Vinterkrigen* (i Store norske leksikon). Hentet 28. mai 2021 fra <https://snl.no/vinterkrigen>

Rannem, Ø., Borgersen, O., & Kalleklev, K. (2020) *Boktrykkerkunst* (i Store norske leksikon). Hentet 23. juli 2020 fra <https://snl.no/boktrykkerkunst>

Skare Orgete, K.(2020, 17. desember). *Journalistikk* (i Store norske leksikon).

Hentet: 25. Mai 2021 fra <https://snl.no/journalistikk>

Skirbekk, S. (2014, 3. mars). *Idealtype* (i Store norske leksikon). Hentet 20. mai 2021 fra

<https://snl.no/idealtype>

Skodvin, M. (2017, 17. januar). *Arbeidstjeneste* (i Store norske leksikon). Hentet 30. mai

2021 fra <https://snl.no/arbeidstjeneste>

Sæveraas, T. E. (2015, 14. februar). *Fra motstand til kollaborasjon*. Hentet 30. mai 2021 fra

<https://arkiv.klassekampen.no/article/20150214/PLUSS/150219839>

Vedlegg:

Perioden (rett) før krigen 1. – 7. april 1940		
Dato	Logikk	Eksempel
1.04.1940	Nøytral presentasjon av fakta (henvisning til lov, balansert beskrivelse av krigen – presenterer fakta/den samme historien basert på kilder/medier fra forskjellige land (f.eks., den samme historien er omtalt basert på engelske, amerikanske, og tyske medier)	<p>«Det norske utenriksdepartement overleverte den 26. mars gjennom legasjonen i Berlin det tyske utenriksdepartement en note, der Norge nedlegger en alvorlig protest mot- at en tysk ubåt den 15. februar i år senket det norske dampskibet «Steinstad» vest for Irland.» (side 1)</p> <p>OG</p> <p>«Denne torpedering strider åpenbart mot punkt 2 i London protokollen av 1936, som bestemmer, at før et skib blir senke skal en sikre mannskapet og ta vare på skibspapirene. En kan ikke regne mannskapet sikret i båtene uten at det er godt vær og rolig sjø eller kort til lands eller der finnes en annen skute i nærheten som kan ta mannskapet ombord. Den norske regjering peker for øvrig i noten på at det efter folkeretten ikke fantes noe grunn lag for torpedering i dette tilfelle, idet «Steinstad» var på reise melle mto nøytrale land, og den norske regjering hadde endog gitt garanti for at lasten ikke skulde bli utført fra Norge. Den norske regjering har samtidig med å nedlegge protest tatt forbehold om skadeserstatning for all skade som er forvoldt ved denne torpedering. Likeledes henstilles det til den tyske regjering å ta passende skritt mot den tyske ubåtkaptein som har ansvaret for torpederingen og ber samtidig om at den norske regjering må bli underrettet om det som blir foretatt i så måte.» (side 6)</p> <p>(om Churchills tale, side 6)</p> <p>«Reuters korrespondent i Washington telegraferer, at amerikanske iakttagere ser Churchills tale som et bevis på øket fasthet i Storbritannias politikk. Talen gir uttrykk for noe som en har ventet lenge, nemlig at krigen må føres med enda større kraft, fordi blokaden ikke er gagnlig for Storbritannia og ikke skadelig for Tyskland. Henvendelsen i talen til Sojvetsamveldet var en klar advarsel om at samveldet ikke må tiltre en tripleallianse med Tyskland og Italia, sier man i Washington.»</p> <p>«Ifølge Tysk Telegrambyrå inneholder den før omtalte hvitbok, som er sendt ut i Tyskland, angivelig bygget på dokumenter som tyskerne fant i det polske utenriksdepartement ved besettelsen av Warszawa, bl. a. en innberetning fra den polske ambassadør i Washington av 21. november 1938 om en samtale som ambassadøren hadde hatt med den amerikanske ambassadør i Paris, William Bullitt. Efter Bullitts mening vilde krigen vare i 6 år og ende med at Europa blev fullstendig tilintetgjort", og at kommunismen vilde få innpass i alle europeiske land. På et spørsmål om Bullitt mente De forenede Stater vilde delta i en krig mellem Tyskland og vest maktene svarte han ubetinget ja. . Fra Washington meldes, at både den amerikanske ambassadør i Paris, Bullitt, og den polske ambassadør i</p>

Washington, Poticki, har sendt ut erklæringer om at de ikke har noe kjennskap til de uttalelser som blir tillagt dem i den tyske hvitbok med dokumenter fra utenriksdepartementet i Warszawa. **Berliner Lokal-Anzeiger** sier, at aktstykkene viser både vestmaktens krigsvilje og dessuten at de amerikanske ambassadører i London og Paris hører med til krigshisserne. Fra **Amsterdam melder Agence Havas korrespondent**, at den nye tyske hvitboken er et ledd i en tysk agitasjon mot president Roosevelts gjenvalg. Tyskerne stillet sig velvillig overfor Amerika sålenge Sumner Welles var i Europa, for da håpet de på fred. Men nu har de skiftet holdning og sier at Amerika og de allierte er to alen av samme stykke. **Fra Bern meldes også, at nøytrale pressefolk i Berlin er** klar over ai hensikten med hvitboken er å torpedere president Roosevelts gjenvalg. Man vil forsøke å styrke de kretser i De foreiitē Stater som er imot amerikansk innblanding, heter det i denne melding. Ifølge Tysk Telegrambyrå har hvitboken utløst stor nervøsitet i ansvarlige kretser i Washington. Det republikanske kongress medlem Hamilton Fish uttaler, at beskyldningene er av så alvorlig art at utenrikskomiteen for representantenes hus må innlede en undersøkelse. Hvis Roosevelt har inngått hemmelige forpliktelser med fremmede land, slik at De forenede Stater blir innviklet i krigen, da vil det ventelig bli klaget over presidenten, sier Hamilton Fish ifølge Tysk Telegrambyrå. **Washington: I anledning av den tyske hvitbok og meldingen om at dokumenter er funnet i utenriksdepartemēiitet 'i Warszawa har uteririksminister Cordell Hull sendt ut en formell erklæring, der det heter, at han ikke har den ringeste tro på de dokumenter som offentliggjøres.** Han fremholder at han aldri har hørt tale om disse samtale som beskrives i hvitboken.» (side 5)

«TYSK TELEGRAMBYRÅ MELDER, at flytnirigen av den tyske folkegruppe i Estland nå er avsnittet. 12000 tyskere og 1300 personer med estnisk og annet statsborgerskap er flyttet frivillig til Tyskland.» (side 5)

«Stockholm: **Svensk Socral-Demokraten peker** på det betydningsfulle i at Molotov vendte sig så skarpt mot et nordisk for svarforbund. Han søkte å gjøre gjeldende at et slikt forbund betegner en krenkelse av Moskwa overenskomsten, ja at ikke bare Finnland, men også Sverige og Norge ved dette skulde ha forlatt sin nøytralitet og han truet med at Sovjetsamveldet under slike forhold vilde anse sig fbr å ha frie hender overfor de nordiske land. Det er en barokk forvringning av forsvarsforbundets formål og av Moskwafredens innhold å trekke slike slutninger av de nordiske lands naturlige vilje til å holde sammen for å verge sig i en farefull tid. **Molotov taler som om våre stater skulde være vasaller til Sovjet.** Men det er å misforstå situasjonen. Opprettelsen av et forsvarsforbund kan ha mange andre vanskeligheter av politisk, militær og økonomisk art å overvinne. Men retten til å skape et slikt forbund kan Norden ikke gi fra sig. **Det at Molotov så heftig motsatte sig denne tanken og de vanskeligheter både fra sør og vest som de nordiske stater stadig mer blir utsatt for,** gjør en alvorlig prøving av et nordisk forsvarsforbund til en tvingende nødvendighet, skriver Svensk Social-Demokraten.» (side 1)

(Om Krigen i Finland) «**Ifølge Moskwakringkasterens referat av Molotovs' store tale** kom han med voldsomme beskyldninger mot finnene for deres «grusomme krigsførsel». Molotov kom også med voldsomme utfall mot den

		<p>annen internasjonale og dens ledere. Her blev også Tranmæl spesielt nevnt i forbindelse med de frivillige og hjelpen til Finland. London: Reuters utenrikspolitiske medarbeider skriver, at Molotovs tale ikke har bragt noen forandring i Sovjetsamveldets utenrikspolitikk. Den kan ikke ha vært noe særlig oppbyggende for Tyskland, og enhver tanke på nøiere samarbeide mellom Berlin, Moskwa og Roma synes å være skrinnlagt. Sovjetsamveldet interesserer sig først og fremst for sine egne interesser. Fra Amsterdam meldes, at en i det tyske utanriksdepartement er skuffet over talen. Hitler skal være rasende over fortolkningen av talen i vestmaktens presse og skal ha gitt ordre til et mot trekk for eksempel gjennom et tysk—russisk statsmannsmøte. Ribbentrop har vært i Moskwa to ganger, og Molotov har ikke gjengjelds besøket.» (side 6)</p>
2.04.1940	<p>Statenslogikk – nøytralitet (kanskje ikke nøytralitet allikevel???)</p>	<p>Reuters gjennomfører et intervju med utenriksminister Koht (side 1 og 6): «Den eneste mulige politikk nøytrale.»... «Jeg var svært glad over å høre at marineminister Churchill ikke sa noe som kunde bli oppfattet som en trussel mot vår nøytralitet eller som en henstilling til Norge om å opgi nøytraliteten, svarte utenriksministeren. Tvertimot sa mr. Churchill at Storbritannia ikke ønsker å gjøre krigsområdet større.»... «Jeg kjenner ikke til, svarte hr. Koht, at noe nøytralt land er blitt tvunget til å gjøre dette. Iallfall er ikke Norge blitt det. Når det gjelder Norges eksport til Tyskland vil jeg gjerne minne om at det er sluttet en avtale mellom Norge og Storbritannia, som bl. a. bygger på det grunn prinsipp at Norge kan holde igang normal eksport til alle land, også Tyskland. Norge leverer derfor ikke andre råvarer til Tyskland enn dem som den britiske regjering er enig i at Norge kan levere.» Her i landet forstår vi ut merket godt forskjellen mellom de to partenes krigsmål. Men det er et ledd i nøytraliteten å ikke ta standpunkt på den ene eller den annen side i slike spørsmål. Mitt land er nøytralt, fordi det er den eneste mulige politikken for oss, og vi er nødt til å oprettholde nøytralitetsprinsippene i enhver henseende. Det synes å være opfatningen i Storbritannia, tilføier utenriksminister Koht, at den norske regjering ikke protesterer med samme energi mot tyske krenkelser av Norges nøytralitet som mot britiske krenkelser. Men jeg kan forsikre Dem, at vi protesterer på passende måte mot de høist forskjellige slags krenkelser vi er utsatt for. Den skade Tyskland har tilføiet Norge både når det gjelder tap av menneskeliv og tap av eiendom har vakt sterk harme her i landet, og vi gjør hvad vi kan for å få satt en stopper for dette. Det Storbritannia har foretatt sig mot vår nøytralitet' er av en annen karakter, og i mange tilfeller rører det ikke så meget ved våre materielle interesser som ved vår ære og vår uavhengighet. Men jeg tror De vil være enig med mig i, at også små nasjoner kan komme til det punkt da de må forsvare sin ære, sa utenriksminister Koht.</p>
	<p>Nøytral presentasjon av fakta (henvisning til lov, balansert beskrivelse av krigen – presenterer fakta/den samme historien basert på kilder/medier fra</p>	<p>(Om Storbritannia kan stoppe malmtransport (eksport) fra Narvik til Tyskland) (side 1 og 6): «Daily Telegraphs utenrikspolitiske medarbeider skriver, at Chamberlains tale i underhuset idag utvilsomt vil gjøre det klart at vestmaktene ikke ønsker å bryte folkeretten»... «Fra Brussel meldes, at Libre Belgique skriver om de alliertes øverste krigsråds vedtak, at ulykken er at vestmaktens beslutninger vil bli fulgt av tiltak som er rettet mot de virkelige nøytrale.»... «Nation Belge skriver, at det er riktig at vestmaktene påstår at bare Tyskland har fordeler av de norske territorialfarvann...» «...Det anslås at over ni tiende deler av den samlede jernmalm eksport fra Sverige til Tyskland kan skibes fra disse havner. Det bør erindres at transitten av svensk jernmalm over Narvik ikke</p>

	<p>forskjellige land (f.eks., den samme historien er omtalt basert på engelske, amerikanske, og tyske medier)</p>	<p>bare skjer til fordel for Tyskland. Betydelige mengder av den malm som skibes over Narvik går nemlig til Storbritannia...» Ved å tillate denne transitt uansett de enkelte malmlasters bestemmelsessted overholder Norge strengt sine rettigheter og plikter som ikke-krigførende makt, heter det tilslutt i erklæringen fra autoritativt norsk hold i London.» (side 1)</p> <p>(Av redaktør – meningen av avisa, kan man anta... - prøver å vise et upolitisk, balansert, og moralsk syn) (side 2): Det er griskheten — for ikke å si grådigheten — fordringsfullheten, dette å skulde ha alltid mere. Det er dette, som er vår tids verste foreteelser i stort og i smått. — Det er denne mentalitet, som fremkaller krigene og skaffer alle problemene også i det små. Det er dette, som har skaffet oss en dårlig verden, en verden i ynke, som det er vanskelig å klare sig i»</p> <p>...</p> <p>«Når det ute i den store verden begås uhyrlige maktovergrep av dimensjoner — når det lages Anschluss, opprettes såkalte protektorater med det resultat, at vedkommende nasjon mister frihet og blir underkuet, og når landstrekninger erobres med våbenmakt for å få plass til festningsanlegg og utførselshavner, er vi dypt rystet over, at bare jeg ikke-du-mentaliteten har slik herskermakt i vår fremskredne såkalte civiliserte tidsalder — vi sørger med dem, som lider under den mangel på hjertelag og på moral, som grådighetens voldshandlinger bærer bud om»</p> <p>...</p> <p>«Kunde vi få has på den «hard kokte» egoisme, så man i daglig livet i politikken og i forholdet landene imellem innrettet sig i vesentlig overensstemmelse med den nevnte strålende leveregel, vilde menneskene ha en ganske annen verden å leve i.»</p>
<p>3.04.1940</p>	<p>Statens logikk – nøytralitet (kanskje ikke nøytralitet allikevel???)</p>	<p>I kronikken kritiserer Formann i Bodø kystlosforening Dagbladet for pasifisme og å hevde at Norge står foran ingen fare(side 2): «Nu mener bladet saktens, at all fare er over. Nu kan det trygt gnåle videre på de gamle toner, pasifismens, selvopgivelsens, «hvad kan det nytte»-melodi”...</p> <p>«Vi vil ikke i denne forbindelse ha sagt noe for eller imot et nordisk forsvarsforbund. Det er et spørsmål som har mange sider og som må utredes og overveies meget nøie.»</p> <p>...</p> <p>«Eller tror «Dagbladet» at all fare ,for Norge er over nu etter åt Finland er slått ned?»</p>
	<p>Nøytral presentasjon av fakta (balansert beskrivelse av krigen)</p>	<p>To artikler ved siden av hverandre – en artikkel fra England:</p> <p>«Chamberlain bebuder skjerpelse av blokaden av Tyskland. England har kjøpt årets hvaloljeproduksjon fra Norge- Livsviktige varer må ikke slippe igjennem til Tyskland, særlig ikke fettstoffer»</p> <p>og rett under en artikkel fra Tyskland/Italia:</p>

		«Har de allierte allerede delt Europa? Italiensk avis påstår at et kart med fremtidige grenser er utarbeidet og forevist Sumner Welles»
4.04.1940	Nøytral presentasjon av fakta (henvisning til lov, balansert beskrivelse av krigen – presenterer fakta/den samme historien basert på kilder/medier fra forskjellige land (f.eks., den samme historien er omtalt basert på engelske, amerikanske, og tyske medier)	<p>Om mulig mer aktiv deltagelse av de allierte i krigen (side 1): «London: Daily Mail skriver bl.a. at de små, nøytrale staters stilling i den store krigen er vanskelig. Men disse statene må allikevel seiv velge. Hvis de bøier av for alle fiender vil de undergrave alles frihet og sette sin egen fremtid og uavhengighet på spill.»... De franske aviser fremhever, at talen ikke var en trusel mot de nøytrale, men et varsel om at en stramning av blokaden nå er besluttet. Man understreker også, at Chamberlain særlig fremhevet det økonomiske moment i krigen og at vestmaktene her har våben som Tyskland ikke har maken til, nemlig valuta. I «L'Ordre» fremholder Pertinax, at Chamberlains tale...»... Berlin: «Deutsche Allgerheine Zeitung» skriver, at hovedintrykket av Chamberlains tale med dens dobbeltmoral om at de nøytrale stater skal reddes ved Storbritannias våbenmakt ikke var overraskende. Vi kan bare svare på beslutningen i de alliertes overstekrigsråd, at enhver fiendtlig handling, hvor den enn måtte bli foretatt, vil bli hesvart med en like så hurtig tysk reaksjon...»... Stockholm: Stockholmstidningen skriver, at den politikk den britiske regjering nu er slått inn på ikke innebærer en så direkte trusel mot de nøytrale som man trodde efter forhåndsryktene...»</p> <p>Om at luftkrigen øker i styrken (s. 1): «Paris: I autoritative franske militærkretser mener man nå at luftkrigen er øket i styrke. Det pekes på at en har merket en sterk utvikling i krigsførselen i luften- mens krigsførselen til lands er begrenset til patrulje tokter og sterkere og mere lang varig artilleriild enn vanlig...»... «Berlin: Den tyske overkommando melder, at det på vestfronten har vært sterkere patrulje virksomhet enkelte steder...» «London: Det britiske flyevåben i Frankrike melder om en luftkamp igår morges mellom en britisk patrulje av kampfly og tre fiendtlige fly. De fiendtlige fly blev drevet bort. Et av de britiske flyene blev ødelagt, men føreren reddet sig uskadt i fall skjerm...»</p> <p>Side 2 (Bilde + følgende tekst under): «De krigførende makter forsøkar å overgå hverandre når det gjelder talende billeder i motpartens disfavør. Dette bildet kommer fra Tyskland hvor denne for vridde stål bunten er de sørgelige rester av et britisk fly. Det blev skutt ned natten til påskesøndag og besetningen, som bestod av fem manji, klarte å redde sig ut av flammehavet. Maskinen som er av typen Vickers-Wellington, styrtet brennende ned i nærheten av en bondegård og er naturligvis «gefundenes fressen»»</p>
	Presslogikken - objektiv	Om jordbrukkonflikten (side 4): «Vi vil ikke ha uttalt noe om hvor skylden ligger. Vi har ikke materiale til å bedømme det. Men at noe må være galt med det norske folks mentalitet, når slikt kan skje i en så anspendt og farefull tid for landet som nu det synes iallfall temmelig oplagt...»
5.04.1940	Nøytral presentasjon av fakta (henvisning til lov, balansert	Om krigen i lufta (s. 1): «Berlin: Den tyske overkommando melder, at i den nordlige del av Nordsjøen og ved den britiske østkyst angrep også mandag tyske kampfly britiske krigsskib i konvoier og bevæbnede handelsskib...»... «London: Det britiske luftfartsdepartement melder, at et britisk militærfly, som tilhører kystbevokningen under

	<p>beskrivelse av krigen – presenterer fakta/den samme historien basert på kilder/medier fra forskjellige land (f.eks., den samme historien er omtalt basert på engelske, amerikanske, og tyske medier)</p>	<p>patruljetjeneste over Nordsjøen onsdag støtte på 6 tyske Heinkelfly og splittet dem. Et av disse flyene blev skutt ned....»</p> <p>Om omdannelsen av den engelske regjeringen (s. 6): «London: Times skriver bl. a. at omdannelsen av regjeringen ikke har vært ment å skulle vekke noen stor begeistring. Dens viktigste formål synes å være å prøve forskjellige statsråders evne til å utføre forskjellig slags arbeid og gi en viss lettelse for dem som nå viste sig å begynne å gå trett og på denne måten forberede mere gjennomgående omdannelse senere.»... «Berlin: Berliner Børsen-Zeitung- som står det tyske utenriksdepartementet nær, tar ganske kort stilling til omdannelsen av den britiske regjering. Chamberlain har, skriver bladet, gitt efter for den almindelige misnøie hos det britiske folk og endret sammensetningen av sin regjering på enkelte punkter....»...New York: New York Times skriver, at den britiske regjering ved omdannelsen betyr øket effektivitet....»</p>
	<p>Statens logikk – nøytralitet (kanskje ikke nøytralitet allikevel???)</p>	<p>I Nordlandspostens sin utenrikskronikk (s. 2): «Norge er atter i faresonen, for å bruke et forslitt uttrykk. Men man må i det lengste tro at Storbritannia nøler med å risikere et offisielt uvennskap med Norge. Det har bruk for verdens tillid og sympati. Og vi er nødt til å reagere på folkerettens grunnlag overfor ethvert forsøk på nøytralitetskrenkelse...»</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Om tysk «Lebensraum» (Nordlandspostens sin kronikk) (s. 4): «Men hvad har slike frie, fredelige avtaler å gjøre med erobringen av Viborg len, erobringen av Polen og erobringen av Tsjekkia? Der er ingen som har kritisert Tyskland fordi det søkte å sikre sitt Lebensraum med frie handelsavtaler....»</p>
<p>6.04.1940</p>	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Tyske fly angriper «Mira» i Nordsjøen (s.1): «...Alt dette tyder på at det flyet som angrep «Mira» og prøvde å senke skibet med 107 mennesker ombord er det samme som tre kvart time senere» ca. kl. 16.30 søkte inn på norsk område ved Fedje og bad om å få nødlande på norsk område Alle opplysninger om dette flyet peker i den retning. De norske myndigheter gav som kjent tyskerne tillatelse til nødlanding, og alle fire tyskere ombord i flyet kom uskadt fra landingen, hvorefter de brente flyet.»</p> <p>Om forslaget til krigskonjunkturskatt (s. 2): «...Som sagt kan også det være det umiddelbare inntrykk. Skatten skal gjelde den merfortjeneste som fremkommer når man sammenligner inntekten ifjor med inntekten i gjennomsnitt i årene 1936—37—38 og efterat der er fratrukket «vanlig» skatt på merinntekten. Men er nu dette slik innrømmelse? Skatten skal utlignes for første år med 25 pet. av merfortjenesten, som altså kalles krigskonjunkturførtjeneste. Hvis vi tenkte oss at der ikke skulde gjøres frådreg for skatt så vilde en rekke foretager gander kunne måtte betale langt mer enn de tjente i skatt. Allerede nu er jo mange uhyggelig nær den grense. Man vilde altså kommet op i den rene meningsløshet og urettferdighet, det vil si en slik ordning vilde ha forbudt sig av sig seiv. Det er da litt drøit å benytte dette til å sukke den nye skatt med for å gjøre den mer velsmakende. Selve proposisjonen foreligger endnu ikke tilgjengelig, hvis der ikke skal kunne foretas en viss differentiering så vil skatten</p>

		<p>allikevel kunne virke meningsløs i viktige tilfelle. Aksjeselskaper skal riktignok ikke betale krigskonjunkturskatt når selve inntekten ikke overstiger 10 pst. av aksjekapitalen....»</p> <p>Om universitetslærer arbeid (s.2): «...Begivenhetene i Europa i dag er ingen triumf for rett og rettsvidenskap. Desto viktigere er iet, særlig i de nøytrale land hvor en ennå har høve til fritenking, at rettsprinsippene vernes om, og at rettsreglene får en tolking som gjør dem skikket til praktisk bruk og til fremme av fredens sysler i en verden hvor ufred og mismot truer med å kvele forståelse og gjensidig hjelp.»</p>
	Statens logikk – nøytralitet (kanskje ikke nøytralitet allikevel???)	Om frivillig forsvarsarbeidet - kronikk (s. 2): «...Dessuten bør vi etter erfaringene fra Finland legge ganske annen vekt enn hittil på patruljevøvelser., skytende patruljer på ski og tilfots i størst mulig utstrekning for de skyttere, som på banen har skaffet sig tilstrekkelig skyteferdighet. I det hele synes de former for angrep f. eks. nedslipning av fallskjerm tropper å gjøre sikkert skytende forsvarere mere påkrevet enn noensinne. — Hvad officeren i iandskytterstyret angår har jeg for min del et så sterkt inntrykk av den nytte, de to siste — oberst Ødegård og major Krag — gjorde, at hvis regjeringen av parti politiske grunner nekter å gjøre den siste opnevning om igjen, finner jeg å måtte foreslå, at skyttertinet markerer behovet ved å velge en.»
Perioden under krigen 1. – 7. april 1941		
1.04.1941	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi Tyskland	<p>Om engelsk skip som ble bombet av tyskere (OBS: første setningen kan antyde presslogikken) (s. 1): «Berlin: Overkommandoen for den tyske forsvarsmakt har sendt ut dette kommunike:... Fienden fløy i natt hverken inn over riksområdet eller de besatte områder.»</p> <p>Reklame Arbeidstjenesten bygger landet! (s. 1): «Arbeidstjenesten er gammel i Norge. Når våre forfedre kom sammen på gårdene for å hjelpe en enkelt i et knipetak, kalte de det for „dugnadr". Denne oldnorske skikken lever enda i mange bygder. I senere tid er det stadig reist sterkere krav om en mer systematisk arbeidstjeneste. Christopher Bruun var allerede inne på tanken i 1879 og Bjørnson talte om den før 1900. Men sin mest begeistrede talsmann fikk ideen i Erling Winsnes, som fra 1920 stadig Jiamret løs på myndighetene for å få innført A.T.-plikt. Forskjellige frivillige tiltak ble etter hvert satt ut i livet og fra 1934 har det hver sommer vært holdt A.T.-leire i Norge. Siste sommer gjerde flere tusen ungdommer sin arbeidstjeneste»</p> <p>Quisling kom tilbake fra Tyskland (s. 2): NS. fører Vidkun Quisling kom søndag tilbake fra Tyskland, hvor han som kjent har deltatt i en kongress ved Instituttet for forskning av jordbruksspørsmål. Han har under sitt Tysklandsbesøk deltatt i en rekke viktige konferanser.</p> <p>Spanias stilling til de krigførende (s. 4) (kilder fra New York brukt til for å vise propaganda se også nedenfor): I uke bladet «Life» offentliggjøres et intervju med den spanske utenriksminister Suner. I intervjuet uttaler utenriksministeren seg bl. a. om forholdet til aksemaktene og sier at Spania står i stor taknemlighetsgjeld til dem på grunn av den hjelp de ydet Spania under dets kamp. Tyskland har aldri på noen som helst slags måte forsøkt å øve</p>

trykk på Spania, sa han. Han pekte på at den nåværende situasjon er en helt annen enn under verdenskrigen. Frankrike er slått og avmektig. Storbritannia er ved katastrofale, og avgjørende nederlag drevet bort fra kontinentet... Verden har bruk for to store industrielle systemer, nemlig det amerikanske og det tyske. Om de to nasjoners politiske anskuelser ikke stemmer overens med hverandre, er det ingen grunn til at ikke begge kan leve ved siden av hverandre, sa Serrano Suner tilslutt.

Nyheter kommer bare fra en kilde (ikke fra flere samtidig som før) – vanligvis fra Tyskland, Norge eller land som er alliert med Tyskland (f. eks. Italia, Bulgaria), eller land hvor aksemaktene driver med krig: fra ulike artikler) «Berlin: (NTB. fra Tysk Telegrambyrå.) Tyske kampflyavdelinger gikk like... Roma: (N.T.B.) Den japanske utenriksminister Matsuoka kom til Roma kl. 19 igår kveld, Jernbanestasjonen... Sofia: (NTB) Utenlandske pressebyråer har sendt ut meldinger om at det mobiliseres i Bulgaria... Beograd: (N.T.B.) Forskjellige nye jugoslaviske årsklasser er mobilisert... New York (NTB): Den tidligere amerikanske president, Hoover, holdt fredag en tale på årsbanketten for Kristelig forening for unge menn...

De bruker kilder fra USA (nøytral land på dette tidspunktet) for å sette Tyskland i bedre lys). F. eks., Hoover taler (s. 4): «Den tidligere amerikanske president, Hoover, holdt fredag en tale på årsbanketten for Kristelig forening for unge menn, hvor han tok skarpt til orde mot De forente Staters inntreden i krigen. Hoover advarte mot den hatets ånd, den intolleranse og den selvforherligelse som vil følge med krigsdeltagelse. Det var Versailles som la spiren til den nåværende krig, erklærte Hoover. Som bevis på i hvilken grad krigen kan skape hatfølelse, trakk Hoover fram sine erindringer fra verdenskrigen.»

NS Ungdomsfylking (s. 4): «Oslo (NTB): For første gang i NS's historie går ungdomsfylkingen til å arrangere et landsomfattende vinterstevne med deltagelse av ungdom fra alle samfundslag. Dette stevne er ingen tilfeldighet. I hele vinter har det gjennom hver eneste avdeling av ungdomsfylkingen vært drevet et planmessig arbeide for opparbeidelse av en sund forståelse av idrettens betydning. Således har hvert eneste fylke nå avholdt sine mesterskap på ski og skøyter som opptakt til vinterlekene på Lillehammer i påsken. Ungdomsidretten har en stor fremtid for seg og den vil inngå som et ledd i ungdomsopdragelsen. Allerede før tegningsfristen var utløpet, hadde det fra forskjellige kanter av landet meldt seg mere enn 400 gutter og jenter i alderen 10 til 18 år. Vinterlekene får sin åpning ved N. S. U. F. vinterleir på Solhøggsda Hotell fra den 10. april utover 14 dager. Disse ungdommene skal dyrke vinter idretten på kameratslig grunnlag som et ledd i arbeidet for forståelsen mellom de germanske folk. Åpningen finner sted den 10. april og blir foretatt av statsråd Axel Stang. Åpningshøytideligheten blir kringkastet.»

Situasjonen i Jugoslavia (s. 2): «...I Agram hersker det fremdeles ro og orden. Livet går sin vante gang. I en kino ble den tyske dokumentarfilm «Kampfgeschwader Liitzow» gitt i fire forestillinger uten at det kom til den minste episode. Tyskernes avreise fra Agram foregår også planmessig... De hadde vært vidne til tyskfiendtlige

		<p>demonstrasjoner. De bekrefter at kroatene i motsetning til serberne oppførte seg meget korrekt overfor tyskerne. På et spørsmål fra NTB's korrespondent i Wjhelmstrasse igår om det fra tysk side er truffet noen avgjørelse i spørsmålet om Tysklands holdning overfor Jugoslavit, ble det uttrykkelig erklært at Tyskland overhodet ikke reffer noen avgjørelse med Jugoslavit. Jugoslavia er en stat som er forbundet med Tyskland, ble det uttalt. Tyskland har heller ikke til hensikt å blande seg i den nye jugoslaviske regjerings saker. Det måtte da være i nødsfall for å forsvare den tyske politikks og de tyske statsborgeres rettigheter og interesser. Da den jugoslaviske regjering ikke hadde truffet de nødvendige forholdsregler for å stoppe de tyskfiendtlige demonstrasjoner, besluttet den tyske riksregjering de tyske statsborgere i Jugoslavia ordre om å forlate landet.»</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Her prøver NP å blande propaganda med objektiv informasjon (fra lov) -> Opplysning (s. 1): «Virkeligheten må imidlertid nå gå opp for oss. Og den forordning som ble utstedt av Reichskommissær og som ved oppslag blir gjort kjent for befolkningen, tjener til å gi beskjed om viktige forhold som det er utillatelig å være uvitende om. Det gjelder så alvorlige forhold som samarbeid med den okkuperende makts fiende og også alle de handlinger som kan være eller virke fiendtlige eller skadende overfor den samme makt. Det er krigens overalt gjeldende lov at slike handlinger straffes strengt. For ordningen gir da også detaljert opplysning om dette og påpeker nøiaktig hvilke handlinger som kan rammes av dødsstraff, tukthus eller fengsel. I forordningen gjøres det oppmerksom på at det ikke er nye straffebestemmlser som blir satt i kraft. Det er krigslovens gjeldende paragraffer som nu på en tydelig og alvorlig måte blir gjort bekjent for det norske folk, og enhver gjør derfor rett i å studere forordningen nøiaktig.»</p> <p>Her ser vi helt tydelig at NP prøver å bruke presslogikken (å være objektiv) til å formidle informasjon (som er propaganda-preget, uansett) -> Dagboksblad fra 1940 (s. 1): «Under ovenstående titel vil vi fra nå av hver dag til henimot 9. april bringe et kort, men orienterende klipp fra «Fritt Folk»s behandling av fjorårets begivenheter som bragte vårt land mot stupet. Vi lar dagboksbladene tale for seg selv, og overlater til leserne å gjøre seg opp en mening om Nasjonal Samlings stilling under den farlige utvikling.»</p>
<p>2.04.1941</p>	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Artikkel «Alvor» formidler propaganda, men inneholder også litt «objektiv» informasjon (s. 1): «Det har vist sig at det bare litt etter litt går op for en del av vårt folk at Norge er besatt område og at vi dermed er undergitt krigens lover. Disse lover er for alle lands vedkommende av en annen og strengere art enn de som gjelder i fredstid, og vi vilde forsåvidt vært i samme situasjon under en hvilken som helst krigførende makts besettelse av norsk område. Det vi må huske er at nu gjelder den tyske militære straffelov her i landet for alle de forgæelser og forbrytelser som rammes av denne.»</p> <p>Blanding av presslogikken (objektiv informasjon fra flere kilder) med statspropaganda logikken (pro Nazi Tyskland og deres «allierte») (s. 2): «Washington (N.T.B.): Den tyske og den italienske ambassade har nedlagt offisiell protest i utenriksdepartementet mot den amerikanske regjerings beslagleggelse av tyske og italienske skip og interneringen av skipenes besetninger. Den italienske ambassadør overbragte personlig protesten og forlangte at han</p>

	<p>straks ble underrettet om den amerikanske regjerings videre planer og hensikter i denne forbindelse. New York Times skriver om beslagleggelsen bl. a. at det flere ganger er fremsatt krav om at disse skip settes inn for de alliertes sak, da Storbritannia som kjent trenger skip for å kunne opprettholde sin livslinje over Atlanterhavet... Roma: (N.T.B.) Den italienske presse fører et voldsomt sprog i anledning av den amerikanske beslagleggelse av de tyske og italienske skip i De forente Stater. De grunner som er offisielt oppgitt fra amerikansk side for beslagleggelsen er åpenbart bare et påskudd for å skjule det sanne formål, nemlig å skaffe ny tonnasje til den engelske, som nå begynner å skrumpe betenkelig sammen...»</p>
<p>Statens logikk (propaganda) – pro Nazi Tyskland</p>	<p>Dagboksblad fra 1940 (s. 1): Vidkun Quisling, «Fritt Folk» i mars: Det norske folk må gjøre front utad og innad mot denne desperate politikk, som vil ofre landet i engelsk-franske krigsinteresser. Med alle midler må vi hindre at kriminelle dårer av partipolitiske og personlige hensyn styrter vårt land ut i en selvmorderisk «polsk» politikk, slik som vi nylig med nød og neppe undgikk den i forbindelse med den finske krise, og slik som den nu igjen er under forsterket utvikling.... Våre demokratisk-marxistiske partipolitikere og deres presse fører i bevisst eller ubevisst uforstand og i militær ukyndig het Norge og Norden mot undergangen på polsk vis. Skal Norge reddes, må dette lands skadelige og ulovlige parti- og klikke-velde feies vekk. En handlekraftig nasjonal regjering må dannes, uavhengig av partipolitikken, og Norges nøytralitet og selvstendighet effektivt forsvares mot vestmaktens politiske og økonomiske overherredømme og deres forsøk på å trekke vårt land inn i krigen og sette seg fast her.»</p> <p>Nasjonalsamlings møte i Bodø (s. 1): «Mat og andre nødvendige varer var det nok av alle steder, ja, tyskerne sender også en mengde mat varer til andre land, således til Frankrike. Økonomileder Ryen, som holdt foredrag om jødene og fri murerne, fortalte om den geniale organisasjon som jødene hadde i frimureriet, hvorledes ledende stillinger var besatt av frimurere, som således kom i jødernes tjeneste... og festen forløp i den beste stemning og de mest kameratslige former».</p> <p>Nyheter kommer bare fra en kilde (ikke fra flere samtidig som før) – vanligvis fra Tyskland, Norge eller land som er alliert med Tyskland (f. eks. Italia, Bulgaria), eller land hvor aksemaktene driver med krig: fra ulike artikler): (s. 1) «Berlin: (N.T.B.) Overkommandoén for den tyske forsvarsmakt har sendt ut dette kommunikeet: Til tross for de ugunstige vær forhold har luftvåpenet fortsatt sine kamphandlinger mot Storbritannia. Nord for Themsens munning ble et større handelsskip liggende med sterk slagside etter fulltreffere av bomber...» (s.2) Roma: (N.T.B.) Den første samtale mellom Il Duce og utenriksminister Matsuoka i Palazzo Venezia varte i over en time. Da Il Duce og Matsuoka viste seg på Palazzo Venezias balkong ble de hilst med stormende ovasjoner av en stor menneskemasse. Matsuoka har rettet et budskap til det italienske folk, der han understreker det hjertelige forhold mellom Japan og Italia....» «(s. 2) Berlin: (NTB fra Tysk Telegrambyrå) Den ubåtoffensiv som Der Fiihrer bebudet i sin siste tale har ennå ikke begynt i sitt fulle omfang, men allkevel har de tyske ubåter oppnådd store resultater i sperreområdet omkring England, heter det i general Glaise von Horstenaus innberetning.» «(N.T.B.) Serbernes terrortiltak mot folketysskeme får en stadig mere brutal karakter. Flyktninger som med nød og neppe er kommet seg over grensen til</p>

Romania, beretter om fryktelige forfølgelser...» (s. 4) «Vichy: (N.T.B.) Forleden angrep britiske sjøstridskrefter en fransk konvoi, og mot dette har den franske regjering nedlagt en bestemt protest...»

Propaganda (pro NS) – NS-studentene får eget hus (s. 2): «...Reiseinspektør Einarsen, som har vært primus motor i arbeidet med heimen, forteiler til Fritt Folk, at dette er den første virkelige studentheim her i Norge. Den er en gave fra Nasjonal Samling til studentene.»

Om arbeidstjenesten organisasjon – propaganda – hvordan ungdom skal oppføre seg (s. 2): «Vi må endelig gi vår ungdom forståelse av hvilken betydning orden og disiplin har for samfundet og gi ungdommen en legemlig trening ved gymnastikk og idrett og andre legemsøvelser. Når arbeidstjenestens organisasjon skal skapes må den ta sikte på begge de grupper av oppgaver som foran er nevnt.»

Reklame: Hva er Arbeidstjenesten? – Propaganda (s. 3): «Arbeidstjenesten er ungdommens ulønte innsats for land og folk. Da Bulgaria etter verdenskrigen stod foran oppgaven å bygge landet sitt opp igjen, innførte staten obligatorisk arbeidstjeneste for ungdommen. — Det ble bygget moloer, jernbaner og veier, og utført offentlige arbeider som landet ellers aldri hadde kunnet makte å utføre. Siden 1921 har 18 000 unge bulgarske menn hvert år i 8 måneder utført arbeidstjeneste for fedrelandet. I dag står Norge foran en liknende nasjonal oppgave. Gjennom den norske ungdoms samvirke i AT. Skal også den gjenreise vårt land.»

Setter USA i dårlig lys (s. 4) – USA «overtar» danske skip: «Washington: (NTB) De forente Staters regjering har overtatt 36 danske skip som ligger i forskjellige amerikanske havner. Det amerikanske finansdepartement begrunner denne handling med at det foreligger beviser for at det var gjort forsøk på sabotasje mot dem. Derfor måtte skipene overtas av De forente Stater.»

Propaganda – å snu rykter om «revolusjon» til fordel for aksemaktene -> (s. 4) «Roma: (NTB.) I politiske kretser i den italienske hovedstad erklærer man idag, at man ikke engang synes det er nødvendig å dementere de rykter som har vært satt i omløp i utlandet i de siste dager om revolusjon i Italia. Situasjonen i Italia kommer på en uttrykkelig måte til uttrykk i den begeistrede mottagelse som den italienske befolkning ga den japanske utenriksminister ved ankomsten til Roma igår aftes, erklærer man til slutt»

Propaganda – besøk fra Hitlerjugend (s. 4): «Gebietsführer Petter takket i velvalgte ord statsråden for hans velkomsthilsen til hans unge landsmenn og uttalte et varmt ønske om fortsatt gjensidig forståelse mellom tysk og norsk ungdom. Han understreket at guttene i Hitlerjugend kanskje ikke bare vilde ta med seg hjem igjen rike og vekslende inntrykk fra landets natur og folk, men kanskje mest levende inntrykk av den kamp som Norges nasjonale

		<p>ungdom kjemper for sin sak. Gebietsfører Petter uttalte til slutt håpet om at den dag ikke måte være langt borte da det ikke lenger var noe som helst som skilte mellom norsk og tysk ungdom.»</p>
<p>3.04.1941</p>	<p>Statens logikk (propaganda) – pro Nazi Tyskland</p>	<p>NS pressbyrå med kronikk – Samarbeid og fedrelandssinn (s. 1): «(N.A.T.) Overalt i den siviliserte verden pågår en endring i menneskesinnet. Den individualistiske tanke erstattes av fellesskapets idé... En av forskjellene er at for de gamle sosialistiske partier gjaldt solidariteten bare en gruppe av folket, som stod i opposisjon til og nærmest var fiendtligsinnet overfor de andre grupper i samme samfunn, mens den nye tid er solidarisk med hele folket, en konsentrasjon av samfunnet. N.S. forlanger at alle stenders særinteresser skal vike for det felles vel. Det er ikke standens vel, men Norges vel som er målet... Nasjonalsosialismen, fascismen, rexismen er de forskjellige navn på den verdensbevegelse, som i Norge heter Nasjonal Samling. De adskiller seg også fra den gamle sosialisme deri at den beholder eiendomsrett og privat initiativ. Erfaring viser nemlig at det er da menneskene yter sitt beste — for egen skyld — for slektens skyld — og der med for landets skyld. Men kontroll må der til —så man kan være sikker på at ikke egeninteressen fremmes på bekostning av fellesinteressen — hvor der er motsetning mellom de to — og det kan forekomme seiv om vanligvis det som fremmer en seiv og slekten også fremmer fedrelandet. Til dette med eiendomsretten møter man den innvending at de gamle borgerpartier forsåvidt helt ut kan akseptere det synspunkt og de var iallfall del vis villig til å innføre kontroll. Derfor — hevder de — har man ikke bruk for det nye. Seiv om således Nasjonal Samling var en heldig blanning mellom det beste i de gamle sosialistiske og de gamle borgerlige partier, ville den alene dermed ha dokumentert sin eksistensberettigelse, og man kunne kanskje deri finne forklaring på endel av det forblinnede stivsinn og raseri, som de gamle partitravere møter det nye med...»</p> <p>Nyheter kommer bare fra en kilde (ikke fra flere samtidig som før) – vanligvis fra Tyskland, Norge eller land som er alliert med Tyskland (f. eks. Italia, Bulgaria), eller land hvor aksemaktene driver med krig: fra ulike artikler): «(s. 1) Berlin: (N.T.B.) (OBS: den første setningen kan antyde presslogikken): Overkommandoen for den tyske forsvarsmakt har sendt ut dette kommunikeet: Luftvåpenet har under speiding i sjøområdet om England senket et handelsskip på 1000 bruttoregister tonn i en konvoi og beskadiget et annet stort handelsskip alvorlig...» «(s. 2) Roma: (NTB) Den japanske utenriksminister Matsuoka ble igår formiddag mottatt av paven. Senere på dagen ga II Duce en frokost for den japanske gjest...» «(s. 2) Budapest: (NTB. fraMTI) Den krigerske stemning og opphisselsen i den jugoslaviske hovedstad blir nå mer og mer merkbar. Det er nærmest krigsbegeistring som gjør seg gjeldende. Departementene treffer forberedelser til å flytte ut av hovedstaden...»</p> <p>Propaganda -> «fantastisk Quisling og NS -> Telemark fylkesting hilser føreren(s. 4): «(NTB): Under en sammenkomst hos fylkesmannen forleden besluttet Telemark fylkesting å sende følgende telegram til Nasjonal Samlings fører Vidkun Quisling: Telemark fylkesting samlet hos fylkesmannen hilser føreren. Heil og sæl. Det er første gang at et samlet fylkesting sender hilsen til bevegelsens og landets fører. Fritt Folk har spurt fylkesmann Knudsen om stemningen i fylket, og han svarer: Vi kan konstatere en stadig større tilslutning til Nasjonal Samling, og tilslutningen i folkemeningen er enda større. De administrative myndigheter er alle helt igjennom lojale og villige</p>

		<p>til å arbeide under dere som forstår å vurdere situasjonen ut fra saklige synspunkter. Det beste eksempel på dette mener jeg er den hilsensom fylkestinget har sendt føreren.»</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Blanding av presslogikken (vær objektiv, og presenter informasjon fra flere kilder – her brukes kilder fra pro Nazi Tyskland land + nøytral USA – og dette avsnittet minner veldig mye på NP journalistikk før krigen) med statspropaganda logikken (pro Nazi Tyskland og deres «allierte») -> om uro og krigsstemning i Jugoslavia (s.2):</p> <p>«Roma: (NTB) Til tross for at forholdet mellom Jugoslavia og Italia blir stadig verre, går livet sin vante gang i grensebyen Fiume. Landsmenn fra alle byer i Kroatia og Dalmatia og fra øyene i nærheten kommer i store flokker til Fiume...» «...Bratislava: (NTB) Alle meldinger fra Jugoslavia tyder på at landet forbereder seg på en krig, skriver den slovakiske avis «Gardista»...» «Graz: (NTB) Det kommer stadig mange tyskere fra Jugoslavia. De har mattet forlate alt de eiet og har ofte bare en liten håndkoffert med seg når de kommer over grensen. De forteller at serbernes forfølgelse av tyskerne stadig tiltar...» [HER ER DET GANSKE OBJEKTIV->] «New York: (NTB) International Service' korrespondent i den jugoslaviske hovedstad telegraferer, at Jugoslavia på nytt har bedt De forente Stater om krigsmateriell. Utenriksminister Mintsjitsj har to ganger hatt telefon samtaler med Washington. På sin side har den jugoslaviske sendemann i Washington, Potitsj, meddelt den jugoslaviske regjering at De forente Stater er villig til å hjelpe Jugoslavia innenfor rammen av loven om Englandshjelpen.» «Roma: (NTB.) I løpet av gårsdagen var det livlige jugoslaviske troppebevegelser på den andre siden av Donaugrensen, telegraferer Agenzia Stefanis korrespondent i Bucuresti...» «Budapest: (NTB. fraMTI) Den krigerske stemning og opphisselsen i den jugoslaviske hovedstad blir nå mer og mer merkbar. Det er nærmest krigsbegeistring som gjør seg gjeldende. Departementene treffer forberedelser til å flytte ut av hovedstaden...» «...Berlin: (NTB) I en tid av politisk høyspenning har alltid den som har hatt de beste nerver seiret. I samband med begivenhetene i Jugoslavia bevarer Tyskland fremdeles en beundringsverdig, ja nesten uhyggelig ro... [HER ER DET MYE PROPAGANDA->] Det er naturlig å trekke en sammenligning med Polen når man hører om den serbiske chauvinisme. «Kårnten, Steiermark og Triest vil vi ha, det tilhører oss. Vi vil marsjere til Stemmering og til Wien», eller den serbiske general Medics uttalelse: «Om to dager er jeg i Wien med min nordarmé». Også polske generaler ville tilintetgjøre de tyske hærer ved Berlin. Polen ble imidlertid slått i løpet av 18 dager. Også polakkene kom i et slikt raseri mot Tyskland at enhver mulighet for en fredelig løsning ble forpurret...»</p> <p>Ganske objektiv rapport om «tyskfiendtlige handlinger i Sør-amerika» (s. 2): «New York: Fra Lima telegraferes til Associated Press, at de peruvianske myndigheter har forseglede verkstedene og hangarene på en flyplass som tilhørte Deutsche Lufthansa. Dessuten har de latt en annen flyplass som også tilhører Deutsche Lufthansa, besatte av peruvianske tropper. Grunnen til at dette skritt er tatt er ennå ikke kjent. Fra Mexico City teograferes, at tysk skip som ligger for anker i Vera Cruz og i Tampico er blitt besatt av meksikanske tropper. Den meksikanske regjering begrunner dette med at den vil hindre eventuelle sabotasjeforsøk». Et amerikansk kystvaktmannskap entret igår ettermiddag det tidligere rumenske skip «Prahova», som for tiden ligger i San Pedro i California. Kort etter at general Antonescu overtok makten i Romania lot han skipet innregistrere i Panama. Kystvaktens offiserer erklarte</p>

		<p>at det ikke skulde beslaglegge skipet, men de ga heller ingen grunn for hvorfor de lot skipet besette. New York: Beslagleggelsen av de 12 tyske og italienske skip i meksikanske havnar slåes stort opp i New York-avisene. To tyske skip skal ha forlatt havnen i Callo for ikke å bli beslaglagt.»</p>
4.04.1941	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi Tyskland	<p>Propaganda -> Reklame Arbeidstjenesten -> hva er arbeidstjenesten? (s. 1): «A.T. er en arbeidets høyskole. Gutten som kommers ut på arbeidstjeneste forstår at vi alle er i samme båt, og at målet ikke er å karre mest mulig til seg seiv på andres bekostning. Han lærer å se den enkeltes innsats som et ledd i hele folkets anstrengelser. Enhver som utfører et arbeid er like verdifull for samfunnet. Mannen, som står i grøfta og spar er like nødvendig for som fylkingførereren hvis oppgave det er å lede 600 mann. Og ved leirbålet om kveilen er det ikke befal og menig, men jevnbyrdige kamerater som sammen nyter hvilen etter å ha gjort en positiv innsats».</p> <p>Propaganda -> tyske seier er våre seier (mellom linjer – jeg vet at de siterer tyske kilder men det gir en som oppfatning) (OBS: man kan også tolke den første setningen som presslogikk – vi bare rapporterer...)-> (s. 1) «Berlin: (NTB.) Overkommandoen for den tyske forsvarsmakt har sendt ut dette kommunikeet: Panseravdelinger tilhørende det tyske Afrikakorps tok den 31. mars i samarbeid med det tyske og det italienske luftvåpen under vepnet oppklaring i Nord-afrika et fremskutt støttepunkt og en utbygget stilling som tilhørte fienden. Fiendtlige motangrep var uten resultat. Det ble tatt fanger, og mange britiske panservogner og biler ble ødelagt under kampene på bakken og ved luftangrep. Fienden trakk seg hurtig tilbake til Agedabia. Våre tap var små...»</p> <p>Propaganda -> Fylkesførereren avslutningstale (OBS: man kan også tolke den første setningen som presslogikk – vi bare rapporterer...)-> (s. 1): «Vi gjengir her fylkesfører Rabbens avslutningstale på tillitsmannsmøtet: «Vi vil ikke avslutte dette første tillitsmannsmøte for Nasjonal Samling i Nordland, uten å nevne de av våre kampfeller som ble tatt av englenderne og som nå må oppholde seg i England. Vår Gud som styrer alle ting viselig, vil også lette deres tilværelse og la oss få dem tilbake i god behold. De var tapre kampfeller, og særlig vil jeg få nevne kretsfører Tindbergs beherskelse og beundringsverdige framturen da de engelske soldater kom og hentet ham. Det som herfra kan gjøres for å sikre våre kampfellers liv er blitt gjort. Det er tatt gisler — ikke bare i Lofoten, men en del såkalte høytstående personer som sto vårt fhv. kongehus nær, skal med sine liv sikre våre kampfellers liv i England. Nå vet England og de norske landsforrædere i England beskjed om hva følgene vil bli hvis de skulle våge å gjøre et nytt forsøk på å bortføre nordmenn. Familiene til våre bortførte kampfeller vil for all framtid være sikret eksistensmidler, således at de kan opprettholde sin vanlige levestandard. Det vil for øvrig bli gjort alt mulig for å lette deres kår. Jeg vil be forsamlingen om å slutte seg til et tre ganger Heil og sæl for kretsfører Tindberg og våre andre kampfeller i England...»</p> <p>Propaganda -> veldig interessant tittel på artikkelen -> «Engelskmennene trekker seg TILBAKE I LIBYA» (store bokstaver, understreket – veldig tydelig propaganda) (s.2): «Berlin: (NTB.) Under forfølgelsen av de vikende britiske tropper ved Abedabia ble det tatt en rekke britiske lastebiler som bytte, meldes til</p>

		<p>Tysk Telegrambyrå fra den nordafrikanske front. De tyske og italienske flyene kom i kontakt med de britiske kolonner like ved Agedabia og tilføyet dem betydelige tap...»</p> <p>Nyheter kommer bare fra en kilde (ikke fra flere samtidig som før) – vanligvis fra Tyskland, Norge eller land som er alliert med Tyskland (f. eks. Italia, Bulgaria), eller land hvor aksemaktene driver med krig; fra ulike artikler): (s.2) artikkel heter «Englands skipstap»: «Berlin: (NTB.) 367 800 brutto registertonn er etter hva Tysk Telegrambyrå erfarer senket i uken fra 16. til 23. mars av den tyske slagskipsavdeling og de tyske undervannsbåter som opererer i Atlanterhavet i handelskrigen mot England. Berlin: (NTB) Det tyske luft våpen har i løpet av ettermiddagen igår, den 3. april, tilføyet den britiske handelsskipsfart nye følbare tak. Utenfor Skottlands østkyst ble 2 skip på tilsammen 10 000 bruttoregistertonnsprenget ut av en konvoi og senket på stedet. En rekke andre, skip på tilsammen 16000 brutto registertonn ble skadd.» (artikkel -> «To britiske konvoier angrepet med godt resultat i Middelhavet» (s. 2)): «Roma: (N.T.B.) Overkommandoen for den italienske forsvarsmakt har sendt ut dette kommunikeet: På den greske front har det vært artillerivirksomhet. Våre flyavdelinger har bombardert flåtestøttepunktet Volos og det viktige intendanturcentrum Florina...»</p> <p>Propaganda -> Døden av Paul Teleki (Ungarns statsminister) presenteres fra tysk perspektiv i NP (s. 2): «Berlin: (NTB.) Den ungarske statsminister grev Telekis uventede død offentliggjøres på fremtredende plass i de tyske aviser, som gir ham et vakkert ettermele og betegner hans død som et tap for Tyskland, som han alltid næret et oppriktig vennskap for...»</p> <p>Propaganda -> Setter USA i dårlig lys (s. 3) -> (med store bokstaver) «Tyskland protesterer (med små bokstaver) mot arrestasjonen av tyske sjøfolk i U. S. A.»: «Washington: (NTB) Den tyske ambassadør opplyser at han har overrakt det amerikanske utenriksdepartement en protestnote nr. 2 i anledning av beslagleggelsen av de tyske skip og arrestasjonen av de tyske sjøfolk. I noten protestertes det særlig mot de amerikanske myndigheters behandling av skipenes besetninger. Fremfor alt påpekes det at alle de tyske sjøfolk i Boston er anbragt i en stor del sammen med farvede mennesker. Like så utilstedeelig betegnes innsettelsen av tyske matroser i to celler i krigsfengslet Fort Lauderdale i Florida. Den tyske note krever øyeblikkelig løslatelse av de tyske skipsbesetninger.» Og på side 4 -> «Streikene i USA»: «Washington: (NTB.) Det amerikanske arbeidsdepartement opplyser at det i februar måned gikk tapt omlag en million arbeidsdager ved 250 streiker. Omlag 60 000 arbeidere deltok i streikene. I februar var det 20 streiker mer enn i januar. New York: (N.T.B.) Ifølge Associated Press har borgermesteren i Dearborn sett seg nødsaget til å tilkalle statspolitiet for å få fjernet streikende som hadde erklært sitt down-streik ved Fordkornsernets fabrikker. Fabrikkleidelsen snakker om 8000 streikende, mens fagorganisasjonen oppgir tallet til omkring 20 000. Fordverkene har rustningsordrer inne for omkring 154 millioner dollars.»</p>
--	--	--

		<p>Propaganda -> Britene er «provoserer» til krig -> (s. 3) «HAR ENGLAND 200 000 MANN I HELLAS? (med store bokstaver)»: «Aten: (N.T.B.) Kong Georg har mottatt den britiske utenriksminister, Eden, og generalstabsjef Dill i audiens. Den amerikanske kringkastingstasjon i Boston melder at motoriserte avdelinger og flere infanteridivisjoner fra den britiske Nilarmé er kommet til Saloniki og er rykket frem til den gresk—jugoslaviske grense. Etter opplysninger fra gresk hold dreier det seg om 75 000 mann. Dermed skal de britiske tropper i disse områder være kommet opp i mellom 150 000 og 200 000 mann.»</p> <p>Propaganda -> hele artikkelen «Arbeidstjenestens oppbygging og virksomhet» (s.4): «(NTB): Den laveste enhet i A.T.-organisasjonen blir laget, på 15 mann. Laget ledes av en lagsfører. Laget skal alltid holde sammen og går sammen om en bestemt enkel oppgave. 3 lag utgjør en tropp, under kommando av en troppsjef... Ledelsen av hele landets arbeidstjeneste utøves av sjefen for arbeidstjenesten, som har til hjelp en lederstab og en centralorganisasjon. Fremtidig må en gå ut fra at det blir organisert egne lokaler for befalsutdannelsen»</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Propaganda, MEN man kan også tolke den første setningen som presslogikk – vi bare rapporterer -> tyske seier er våre seier (mellom linjer – jeg vet at de siterer tyske kilder men det gir en som oppfatning)-> (s. 1) «Berlin: (NTB.) Overkommandoen for den tyske forsvarsmakt har sendt ut dette kommunikeet...»</p> <p>Propaganda, MEN man kan også tolke den første setningen som presslogikk – vi bare rapporterer -> Fylkesføreren avslutningstale-> (s. 1): «Vi gjengir her fylkesfører Rabbens avslutningstale på tillitsmannsmøtet»</p> <p>Propaganda, MEN man kan også tolke den første setningen som presslogikk – vi bare rapporterer -> «To britiske konvoier angrepet med godt resultat i Middelhavet» (s. 2): «Roma: (N.T.B.) Overkommandoen for den italienske forsvarsmakt har sendt ut dette kommunikeet...»</p> <p>Blanding av presslogikken (s. 2) (vær objektiv, og presenter informasjon fra flere kilder – her brukes kilder fra pro Nazi Tyskland land + nøytral land – her har vi også en implisitt referanse til engelske kilder!!! «I Eriopia hevder engelskmennene...» – og dette avsnittet minner veldig mye på NP journalistikk før krigen) med statspropaganda logikken (pro Nazi Tyskland og deres «allierte») -> -> «Engelskmennene trekker seg TILBAKE I LIBYA» (se også ovenfor): «Berlin: (NTB.) Under forfølgelsen av de vikende britiske tropper ved Abedabia ble det tatt en rekke britiske lastebiler som bytte...»... «Cairo: (NTB fra Reuter) I det siste kommunike fra overkommandoen i Cairo heter det, at engelskmennene under sammen støttet med de tyske og italienske styrker i Libya har trukket seg tilbake og inntatt nye stillinger nord for Agedabia...»... I Etiopia hevder engelskmennene å ha inntatt Miesso, som ligger omlag 290 km fra Addis Abeba. Man regner imidlertid med at den videre framrykning i dette avsnitt vil by på betydelige vanskeligheter. Cairo: (NTB fra Reuter) Det opplystes offieielt i Cairo i går kvell, at engelskmennene har evakuert Benghazi, hovedstaden i Cyrenaika.»</p>

		<p>Blanding av presslogikken (vær objektiv, og presenter informasjon fra flere kilder – her brukes kilder fra pro Nazi Tyskland land + nøytral USA – og dette avsnittet minner veldig mye på NP journalistikk før krigen) med statspropaganda logikken (pro Nazi Tyskland og deres «allierte») -> «Fortsatt tyskfiendtlige demonstrasjoner i Jugoslavia» (tittelen er veldig «propaganda-drevet») (s. 2): «Wien: (NTB) Fra forskjellige grensebyer mot Jugoslavia i Romania og Tyskland kommer det stadig nye meldinger om serbernes forfølgelser av tyskere...» ... «I Makedonia skal det være opprettet konsentrasjonsleirer for tyskerne....» ... «Fra Timisoara (Temeschbung) meldes, at frivillige avdelinger ved den jugoslaviske grense er utrustet med våpen og ammunisjon, mens det tyske politi er avvepnet....»... «Berlin: (NTB.) Den jugoslaviske regjering gjør intet for å motvirke den krisestemming i landet som kommer til uttrykk i den terror som visse chauvinistiske kretser utøver, fremholder man i politiske kretser i Berlin...» ... «New York: (NTB) Teoretisk kan Jugoslavia stille 2.5 millioner mann, melder New York Times korrespondent i Beograd igår...» ... «Beograd: (NTB) Inatt ble det holdt en stor luftvernøvelse i den jugoslaviske hovedstad...»</p> <p>Det ser ut som en ganske objektiv nyhet (s. 4) -> «Eden har ikke vært i Beograd»: Beograd: (NTB. fra RDeuter) På jugoslavisk hold er det i går sendt ut et offisielt dementi i forbindelse med de utenlandske meldingene om at utenriksminister Eden skude være kommet til Beograd. I dementiet heter det, at man i godt underrettede jugo slaviske kretser ikke har noe kjennskap til at Eden skulde være kommet til Beograd eller oppholde seg der. Etterretningen om Edens reise var fremfor alt utspredd av amerikanske journalister. Fra Ankara telegraferes, at man i politiske kretser der tror at Eden vil komme til den tyrkiske hovedsadt med det første.»</p>
5.04.1941	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Propaganda -> Setter Storbritannia i dårlig lys (s. 1) tittel-> «Vår handelsflåtes og våre sjøfolks skjebne»: «(N.A.T.) Fra skipsreder Johan Stenersen har vi mottatt følgende (forsøk på å være objektiv?)... Når vi i sammenligning her med ser på situasjonen idag, må enhver uvilkårlig spørre seg seiv: Hvorfor ofres daglig norske sjømenns liv og norske skip på Englands alter? Hva yter England oss til gjengjeld for dette? Svaret er ikke vanskelig. Sålenge den norske sjømann tror at det tjener til Norges gavn at han seiler for England, vil han av patriotiske grunner ikke gå iland. Denne vår sjømannsstands misforståtte pliktfølelse er hoved årsaken til at vårt land daglig mister sine beste sønner på sjøen. Jeg oppkastet nettopp spørsmålet om hvad England yter oss til gjengjeld. — Her ligger også svaret i dagen. Som takk for at størstedelen av Norges samlede handelsmarine dag og natt, året rundt på alle verdens hav er beskjeftiget med å skaffe det britiske imperium levnetsmidler og krigsmateriell, blokker Englands krigsmarine dag og natt våre kyster og farvann i den hensikt etter beste evne å utsette vår befolkning for sult og savn av enhver art. For en logisk tankegang må det etter min mening framstille seg som en likefrem naturstridig absurditet at våre sjøfolk ennå ikke har fått forståelsen av at deres farefulle arbeid er en mektig medhjelp i Englands bestrebelser for Norges utsultning gjennom den britiske blokade.»</p> <p>Klart propagandistisk innlegg -> (s.2)[...]</p> <p>Skriver positivt om tysk-italiensk angrep på Storbritannia Selv om det blir brukt et pro tysk språk så er dette trolig informasjon som Bodøs befolkning er interessert i ? (s.1) -> Tittel: «Den tysk-italienske fremganger i Nord-afrika</p>

		<p>forsetter.» Resultatrike angrep av vepnede tyske speidingsfly omkring Storbritannia. En strek sikret konvoy i middelhavet betydelig skadet. Berlin (N.T.B) Overkommandoen for den tyske forsvarsmakt har sendt ut dette kommikéet: (Forsøk på å være objektiv?) I Nord-afrika er det gode resultat som tyske og italienske pansertropper og luft- stridskrefter tilkjempet seg den 31. mars blitt utvidet. Herunder ble 30 fiendtlige biler tatt som bytte. Luftvåpnet gjennomførte væpnet speiding omkring sjøområdene i Storbritannia og bekjempet også herunder også onsdag med godt resultat den fiendtlige handelsskipsfart. 2 skip på 4000 bruttoregister tonn ble senket og 6 andre skip tildels så alvorlig skadd at det må regnes med tapet av dem. I angrep fra lavhøyde ødela et kampfly på en sørengelsk flyplass 3 fiendtlige fly og beskadiget flere andre. [...] Overkommandoen for den tyske forsvarsmakt har sendt ut denne særmelding: (Forsøk på objektivitet? Er jo også naturlig at man viser til kildene) Forfølgelsen av de engelskmenn som ble kastet til tilbake i Nord-Afrika ved Marsa el Brega av tyske og italienske avdelinger, ble fortsatt den 2. april. Agedabia er tatt og Zue-tina nådd. Fienden befinner seg på hurtig tilbaketog nordover [...]</p> <p>Propaganda tale fra føreren i Nasjonal Samilng (s.2) -> Tittel «Begivenhetene omkring 9. april» [...] (NTB) : Kommende tirsdag den 8. april er det gått ett år siden de begivenheter ble innledet som skapte et av de sterkeste skillene i det norske folks liv. I året som har gått har større og større deler av vårt folk fått øynene for det forbryterske spillet som de gamle styremaktene tok del i. Det er jo et uomtvistelig faktum at England i månedene før den 9. april nyttet et hvert høve til å krenke å bryte nøytraliteten vår, og det er et like så uomtvistelig faktum at den såkalte norske arbeiderparti regjering allerede fra begynnelsen av tok stilling for den anglo-kapitalistiske utbytterklikken i London, stikk i strid med det norske dyreste interesser [...]</p> <p>Setter engelsmennene i et dårlig lys. Bruker britiske kilder igjen? Så vel som tyske. (s.2) -> «Tittel «Englendernes tilbaketog i Libya» Man forsøker å unnskyld oppgivelsen av Benghazi. Englenderne har som før meldt måttet trekke seg tilbake til Libya og bl. a. Oppgi Benghazi. Det britiske hovedkvarteret i Cairo melder om dette: (Bruker britisk kilde?) Under den besluttsomme fremrykning av betydelige italienske og tyske styrke på Cyrenaikafronten, som disponerte over et stort antall stridsvogner, og som benyttet samme taktikk som ved Sidi Maranti, måtte våre lette avdelinger trekke seg tilbake mot sterkere befestede områder. Under tilbaketog ble Benghazi evakuert etter at utstyr var ødelagt [...] Da engelskmennene erobret Benghazi nevnte de intet om at byen ikke kunde forsvares, men feriert inntagelsen som en stor seir. [...] Begivenheten gir grunn til å minne statsminister Churchills ord om at man i fremtiden må regne med såvel siere som tilbakeslag. [...] Berlin: (N.T.B. fra tysk telegrambyrå) i militære kretser i Berlin bemerker man, at det ikke kan være tale om at den engelske ledelse under det liksomme tilbaketog over Benghazi har hatt anledning til fritt å treffe sin beslutning, «til å velge sin egen salgemark». [...]</p>
	Presslogikken - objektiv	Belyser stillingen i Jugoslavia fra ulike nasjonale medier -> (s.2) tittel -> «Stillingen i Jugoslavia fremdeles uklar. De krigerske forberedelser fortsetter.»: Bucuresti: (N.T.B.) Flyktninger som er kommet fra Beograd forteller at

		<p>mobiliseringen i Jugoslavia fortsetter. De forskjellige mindretall blir behandlet på forskjellige måter under mobiliseringen ... Man kjenner ikke til om jugoslaviske statsborgere av bulgarsk og rumensk herkomst blir mobilisert. [...] New York: (N.T.B.) New Your Times korrespondent i Beograd telegraferer, at flere greske soldater oppholder seg i den sørlige delen av Jugoslavia som sambandsoffiserer. Videre reser britiske offiserer fram og tilbake mellom Beograd og Aten (Konflikt mellom to logikker?). [...] Roma: (N.T.B) Etter det Agenzia Stefani får opplyst på vel underrettet hold kom vice statsminister Matsjek til den Jugoslaviske hovedstad igår morges. Situasjonen i Jugoslavia er fremdeles ikke avklart, selv om kroaterføreren dr. Matsjek er gått inn i Beograd regjeringen, skriver Roma-avisen igår. Den britiske Secret Servireagenter som oppholder seg i den Jugoslaviske hovedstaden, forsetter sine intrigespill (propaganda? Tatt konteksten i betraktning, trolig en blanding av to logikker). [...] Berlin: (N.T.B.) Det er ikke inntruffet noe som kan skape en endring i de rådende forhold i Jugoslavia blir det fremholdt på autorativt hold i Berlin i går kveld. Eller er man både i offecielle og offisiøse kretser i den tyske hovedstad meget tilbakeholdne om tilstanden i Jugoslavia. [...]</p> <p>Objektiv framstilling av fakta. Ny avtale og retningslinjer for arbeidsvilkår -> (s. 4) Tittel -> «Lønn- og arbeidsvilkår ved militære bygg- og anleggsarbeid. Nye tariffer er vedtatt.» (NTB.) De tyske myndigheter har satt i gang anleggsarbeider av forskjellig slags rundt om i landet. For å oppnå en mer ensartet og rettferdigere ordning av disse arbeidsforhold og bringe dem mer i overensstemmelse med lønnsforholdene forøvrig ble de for en tid siden opptatt forhandlinger mellom de interesserte organisasjoner om saken. Disse forhandlinger har etter konferanser med rikskommissariatet resultert i at socialdepartementets sjef nå har godkjent en riksavtale mellom norsk Arbeidsgiverforening og Arbeidernes faglige landsorganiasjon om lønns- og arbeidsvilkår ved milltære bygg og anleggsarbeid [...] Rikstariffavtalen inneholder ellers visse tillem্পninger av omsyn til særlige forhold ved miltærebygg og anleggsarbeid [...] Utlønningen etter den nye avtalen skal første gangs skje på første lønningsdag etter 4. april dette år.</p>
6.04.1941		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
7.04.1941	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Artikkel fra Norsk artikkeltjeneste (NAT), tydelig propagandistisk. NAT snakker om hvor naturlig denne stuasjonen er og at idealet er ingen reaksjon fra folket, og om religiøse og norrøne verdier (s.1) -> Tittel -> «Det store interesse- fellesskap.» (NAT) Nasjonal Samling er egentlig ikke et parti, men en organisasjon, som vil nybygge samfunnet fra grunnen av. Det er deri det revolusjonerende ligger. Revolusjon er en plutselig omveltning – i motsetning til evolusjon. Begge fenomenen forekommer normalt i naturen og bland menneskene. Absolutt stillstand er derimot næremst en abnormalitet i en verden under stadig forandring og utvikling. Stillstand er reaksjonens ideal</p>

		<p>[...] At Nasjonal Samling bygger på utpreget norrøn grunn, gir berettiget håp om at vi fra Nygaardsvolds forfallsperiode går imøte en nasjonal glansperiode. Samtidig med det særpregede norrøne, går NS inn for det storgermanske politiske og økonomiske interessefelles skap, som på samme tid gir andet store økonomiske framtidsmuligheter og utenrikspolitisk trygghet [...]</p> <p>Et innlegg på over 4 spalter. Hovedsakelig tyske kilder, snakker om inntogene i Jugoslavia og Hellas. Samt har de lagt ved et opprop fra føreren i Tyskland som er tydelig propagandistisk i form av løgn og feilinformasjon (s.2) -> Tittel -> «Tyske tropper er gått inn i Helles og Jugoslavia» : Et Berlintergram til NTB søndag formiddag forteller, at det tyske luftvåpen søndag morgen angrep krigsmål i Jugoslavia. Det heter meldingen fra Berlin, at etter det Tysk telgrambyra har bragt i erfaring ble det av sterke kamp- og styrt-kamplyavdelinger foretatt angrep på kaserne, flyplasser og andre krigsviktige mål. [...] Opprop fra der Führer til det tyske folk. Berlin: (N.T.B) Der Führer har sendt et opprop også til det tyske folk, hvor han minner om at siden den britiske imperialisme gitt ut for å erobre verden har den bestrebet seg for å innvikle Europa.[...] Adolf Hitler minner om hvordan det har gått i Polen Norge og i vest og uttaler videre: Churchill avslo mine gjentatte fredsforslag og besluttet seg til å vende det britiske verdensrikets kampt mot Italia og fremfor alt få den nordafrikanske kyst i sin makt ved hjelp av tropper fra New Zealand og Australia. Også dette forsøk må sies å være strandet, takket være samarbeidet mellom de tyske og italienske stridskretten. [...] For å skape en virkelig konsolidering av Europa har jeg bestrebet meg på frem for alt også å opprette vennskapelig forhold t Jeg har bevisst glemt alt det som engang skjedde mellom Tyskland og Serbia. „Og hvilket annet mål hadde vel Tyskland kunnet ha i et område hvor det hverken hadde territoriale eller politiske krav eller interesser.</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Tale fra Vidkun Quisling, vi ser blant annet en satsing på film som var ny for Norge, men sentral i propagandapolitikken. Talen er fra Ns føreren, men har en objektiv karakter (s.1) Tittel -> «N.S, fører Vidkun Quisling taler i radio 8de april kl. 20 (8) om «9de april 1940»: Departementet vil kunne samle alle turistsaker, og derved vil de man oppnå en hurtigere løsning av reiselivsspørsmålet. Som forholdet nu er sorterer disse under en rekke forskjellige myndigheter, så arbeidet forsinkes. Det er også verdt å nevne, at det arbeide forbundet opptok for utvidelse av de Nordiske Rundturer til også å ha gyldig het i vinterhalvåret Lofotfiske turene) senere er fortsatt av myndighetene. Vi hører at man også nu forsøksvis vil la endel av de Nordiske Rundturer, som omfatter reiser i Syd-Norge bli gyldige også som vinterturer fra 1. januar—1. april. Forslaget går i første rekke ut på turene over Jämtland, Trondheim og Gudbrandsdalen [...] Videre foretok sekretæren gjennom søndre del av Nordland fylke, — Helgelandsdistriktet. Også på denne reise opptok sekretæren farvefotografier og farvefilm, bl. a. ved åpningen av mellomriksveien over Umbukta og reinskilling i Krutådalen. Filmen er inngått om forbundets film om Nord-Norge. I denne forbindelse vil vi nevne at forbundet har innkjøpt så vel filmopptaker som fremviserapparat. Man er gått</p>

		<p>mer og over til oppdagelse av film i naturlige farver, som viser seg å gjøre mest lykke, hvorfor forbundets film hovedsakelig er fotografert på denne måte. [...]</p> <p>Kilde fra Moskva hvor det blir opplyst om en bilateral avtale som skal beskytte Sovjetsamveldet og Jugoslavia mot en angripende part? Objektiv tilnærming til fakta (s.2) Tittel -> «Vennskap- og ikke-angrepspakt mellom Jugoslavia og Sovjetsamveldet.»: Et ilteleggram fra Moskwa til NTB melder, at det lørdag ble undertegnet en vennskaps- og ikke angrepspakt mellom Sovjetsamveldet og Jugoslavia, Paketen har følgende innhold: 1) De to kontraherende parter forplikter seg gjensidig til å avholde seg fra alle angrepshandlinger mot hverandre og til å respektere hverandres uavhengighet, suverenitet og terroriale integritet.</p> <p>2) I tilfelle av at en av de to kontraherende parter blir angrepet av en tredje makt, forplikter den annen kontraherende part seg til i sin politikk å opprettholde de sine vennskapelige forbindelser med den angrepne part [...]</p>
1.04.1942	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Ensidig presentasjon av krigen på østfronten (bare fra tysk kilder) -> Tittel: «Nye bolsjevikiske angrep vises tilbake på østfronten.» (s. 1) Tyske torpedojagere har rettet vellykket angrep mot fiendtlig konvoi på vei til Murmansk. Berlin: (NTB) Fra der Fuhrers hovedkvarter har overkommandoen for den tyske forsvarsmakt sendt ut dette kommunikeet (mandag): I Donetzområdet ble heftige fiendtlige angrep slått tilbake øst for Charkow under forbitrede kamper. 9 panservogner ble tilintetgjort under disse kamper.... På den karelske front tilintetgjorde finske luftstridskrefter den 28. mars flere fiendtlige kolonner og skjøt ned 27 sovjetrussiske fly i luftkamper. I natt bombarderte tyske kampfly virkningsfullt militære mål i Moskvas sentrum, ved Volgas øvre løp og øst for Bologoje med bomber av grovt kaliber....</p> <p>Lokale utfordringer og saker med NS-propaganda agenda -> Tittel: «De norske fiskeriers muligheter innenfor rammen av nyordningen i Europa.» (av ordfører, Haugesund). (s. 1) (NAT.) Fiskeriene er en av de næringer som ligger naturlig til rette for vårt land. Denne holdning som det demokratiske Norge gjerne tok til den politiske utvikling i de land som skulle være våre naturlige kunder for disse artikler, har heller ikke bidratt til å lette forholdene. Nyordningen i Europa vil medføre en vesentlig forandring i disse henseender.... Det kan ikke være tvilsomt at de norske fiskerier går en stor fremtid i møte. Den nasjonalsosialistiske vurdering av arbeidet byr videre en garanti for at også deltagerne i denne næring vil få en rimelig og rett ferdig lønn for sin innsats, noe de hittil så ofte har måttet savne.</p>

Å sette Storbritannia i dårlig lys (bare en kilde) -> «Norske skip som er gått tapt i Englands tjeneste» (s. 1). Oslo (NTB.) 260 skip på til sammen 1,2 millioner brt. er gått tapt som følge av ubåtorpedoer, miner og flybomber. Nedenfor følger en liste over endel av de senkede skip, som fant sin skjebne i Storbritannias tjeneste: ...

Reint pro-nazi propaganda -> Tittel: «Falt i kampen mot bolsjevismen.» (s. 2) «SS-Strm. Per Sandbek, Otto Engmann, SS-Strm. Knut Honningsvåg, SS-Rotten-Fuhrer Konrad Lauritzen, SS-Schøtze Odd Evju, SS-Schiitze Per Koren Resipip, SS-Freiwillger Ola Hektoen.»

NS-propaganda, særlig mot kommunisme (Tyskland kjemper hardt mot Sovjetunionen på dette tidspunktet) -> Tittel: «Det skal ikke bli glemt» (s.2) «(NAT.) I den harde vinter vi har hatt i år, er det noen av våre landsmenn vi må nevne med honnør, fiskerne... Men det bunner i falsk og forvirrende rettleiing fra partipolitikernes propaganda i årenes løp. Faktum er at våre fiskere holdt på å bli en parikaste som fikk seg tilslengt en, liten almisseskilling nå og da, helst foran hvert Valg, mens deres interesser ble ofret for en fremmed, unorsk marxistisk-plutokratisk såkalt folkeforbunnspolitikk. Den betaling fiskerne fikk for sine varer lå under lavmålet av det som trengtes for å eksistere. Det er ingen hemmelighet at tuberkulosen og andre mangelsykdommer holdt på å ta knekken på oygardens befolkning. Når fiskerne først får øynene opp for det bedrag de og deres livsinteresser har vært utsatt forunder den marxistisk-liberalistiske partipolitikken, vil de bli våre beste nasjonalsosialister. De har godt nasjonalt to i seg, de folkene, og de har medfødt godt vett. Og de har gjennom denne vinters kamp vist at de har sine nasjonale instinkter i orden. Den daglige dont på land og sjø og det nøye samliv med naturen, skaper, en realitetssans som kateter- og kontorkrakksliterne i kappe og krage aldri kan oppnå. La salong-bolsjevikene og gjengangeme fra det partipolitiske vanstyre agere patrioter så meget de vil, innerst inne er de de samme de alltid har vært: unorske, internasjonallister. De som bærer Norge i sine hjerter er det store arbeidende folk.»

Tysk-vennlig nyheter fra krigsfronten -> Tittel: «Tyske ubåter angriper fiendtlig konvoi i sjøområdet ved Murmansk» (s.2) «Berlin; (NTB) Fra der Fuhrers hovedkvarter har overkommandoen for den tyske forsvarsmakt tirsdag sendt ut dette kommunikeet: I Donetzområdet strandet nye fiendtlige angrep... I tiden fra 23. til 20, mars ble 183 fiendtlige panservogner skutt i stykker på østfronten. Den fiendtlige konvoi i sjøområdet ved Murmansk, som ble nevnt i kommunikeene av 29. og 30, mars ble på nytt angrepet av tyske ubåter.... Under forsøk fra britiske bombefly på om natten å fly inn over det besatte norske område, ble tre fiendtlige fly skutt ned. Kaptein Ihlefeld skjøt ned sju fiendtlige fly og oppnådde der med sin 82. luftseir.»

Pro-nazi propaganda -> også pro- de som er allierte med Nazi-Tyskland (som Finland og Italia som i disse to artikler): (s.2) Tittel: «Finske jagere overlegne i luftkamp.» «Helsinki (NTB.): På landfronten har det ikke vært nevneverdig kamphandlinger, heter det i gårsdagens finske kommunike. Ett fiendtlig fly som viste seg over Finskebukta forårsaket flyalarm i Helsinki. Det ble ikke kastet bomber. I retning Rukajärvi kom det til luftkamp

mellom en fiendtlig avdeling på tolv maskiner og seks finske jagere. 8 fiendtlige fly ble skutt ned, og ytterligere to skadet ved treffere. Alle de finske flyene vendte tilbake til sine støttepunkter. Fienden benyttet engelske Hurricane maskiner...» Tittel: «Dristig aksjon av italiensk flyavdeling» «Roma (NTB.): Overkommandoen for den italienske forsvarsmakt har tirsdag sendt ut dette komrnunikéet: I Cyrenaika var kampvirksomheten sterkt begrenset på grunn av sandstorm. En av våre flyavdelinger fra tredje jagergruppe som står underkommando av kaptein Giuseppe Tovazi har gjennomført en dristig nattlig aksjon under hvis forløp Tobruks havn ble bombardert.»

England i dårlig lys – svakt land, som må bruke kvinner – tolk mellom linjer – de er i ferd til å kollapse -> (s.2) Tittel: «ENGLAND UTDANNER «GUERILJA-KVINNER»» London. (NTB.): Daily Express offentliggjør en artikkel den 28. mars hvor det heter at det i den siste tid er dannet kvinnelige kamporganisasjonen som skal delta aktivt i landets forsvar. Disse såkalte «Guerilja-kvinner» blir ledet av de lokale hjemmevern, og får i fritiden opplæring i våpenbruk og bygging av barrikader. Det er for det meste husmødre, forretnings- og kontordamer, som deltar i disse gueriljaavdelinger. Det er deres oppgave å forsvare hus og hjem, med våpen i hånd i tilfelle av invasjon. Daily Telegraph melder at London-gruppen skal ha øvelse i Hyde Park, «en lys måneskinnsnatt». Enda slipper man ikke de krigerske kvinner til med riktige våpen, foreløpig må de greie seg med et kosteskaft, opplyser det engelske blad.»

NS propaganda -> (s.3) Tittel: «Nordmenn får bli med i den germanske landtjeneste» «Oslo (NTB.): NS opplæringskontor har sendt ut et opprop til norsk ungdom om å melde seg til Langemarckstudiet i Tyskland. Langemarckstudiets oppgave er å utvelge innen alle stender i folket, uten hensyn til stand, stilling og økonomi de dyktigste og mest begavede unge menn for å gi den en åndelig og legemlig utdanning og en faglig dyktighet som setter dem istand til å tulle de mest ansvarsfulle stillinger i samfundet... Opphold, undervisning og forpleining er gratis. Universitetets (høyskole) studiet følger umiddelbart etter forskolestudiet. Også dette er gratis i samme omfang som for forstudiet. Søknad skjer gjennom følgende institusjoner... Landtjenesten er i første rekke organisert for å bringe landsungdommen i kontakt med jorda. Strømmen fra landet til byene må vendes om hvis folkets nasjonale verdier og dets styrke skal bevares. Derfor vil de av deltakerne i landtjenesten som ønsker det, få lettet Høvet tii å sia seg ned som arbeidere i jordbruket enten her i Norge eller på de nyvundne områder i øst...»

Propaganda mot kommunisme og England -> (s.3) Tittel: «Iran under bolsjevismens åk» «Teheran (NTB.); Det opplyses at engelskmennene har tatt, alt tungt artilleri fra den iranske hær og overlatt det til sovjetrusserne. Likeledes er de iranske rustningsfabrikker tvunget til å arbeide for sovjetrusserne.»

NS propaganda mot Kong Håkon, England, og Sovjet -> (s. 4) Tittel: «Ekskong Håkon kjente til Englands planer overfor Norge» «Oslo (NTB.): De opplysninger minister Lunde ga på det store møte i Fredrikstad lørdag om exkong Håkons uttalelser til den svenske minister Giinther er et dokumentarisk bevis på at Kongen var fullt vidende om

		<p>Englands planer overfor Norge. De vil England sette seg fast i en norsk havn, uttalte han til minister Giinther og understreket med en likefrem åpenhjertighet at dette smukke framtidsmål også var grunnen til at England nektet å garantere Norges nøytralitet. Minister Lunde minnet videre om at den nå rømte Kongen i en tid da landet trengte en forsvarskyndig med vilje og evne til å løse de alvorlige oppgaver som forelå, fant seg tjent med en forsvarsfiendtlig regjering og naturligvis også en forsvarsnihilist i spissen for vårt forsvar.... Ministeren understreket at den eneste av Tysklands og den europeiske kulturs fiender som ennå sto tilbake og representerte en fare var — Sovjet. De som gikk rundt og håpet på «befrielse» og strittet imot den nye tid, de hadde derfor ikke annet enn bolsjevismen å falle tilbake på. Men det var vel ikke en slik redning man ønsket seg. Våre biskopper som er blitt så bolsjevikkvennlige i det siste, gjorde klokt i å minnes hvordan deres kolleger i sin tid prompte ble «befrikk» av bolsjevikkene.</p> <p>Tysk propaganda mot Britene MEN med «objektive» elementer: Tittel -> «Det britiske forslag i India-konflikten» «New Delhi (NTB): På en pressekonferanse søndag gjorde Stafford Cripps journalistene kjent med den britiske regjeringens forslag til løsning av India-problemet. Forslaget går i korte trekk ut på følgende: Etter krigens slutt skal en forsamling av valgte representanter utarbeide en forfatning for India som skal opprette «En ny indisk Union» med en dominions stilling. Den nye indiske Union skal som det heter i forslaget danne en dominion som er forbundet med det forente kongerike og de øvrige dominions ved at de sammen har plikter som undersåtter overfor kongen. Den nye indiske union skal imidlertid være dem jevnbyrdig i enhver henseende og ikke på noen måte underordnet med hensyn til innen- og utenrikspolitikken....Berlin (NTB.): De britiske forslag til India får meget skarp kritikk i Berlin. De sammenlignes med president Wilsons 14punkter til sentralmaktene under forrige verdenskrig, og de løfter som engelskmennene den gang ga araberne....Særlig sterkt kritiseres det at England nekter India full - suverenitet og frihet. India skal først etter krigen få stillingen som britisk dominion, mens det straks må påta seg alle byrder krigen måtte legge på dem....</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Typisk avis spalte/kronikk angående nasjonale saker - lærerkrisen -> Tittel: «Til norske foreldre!» (av landsleder, Sæther) (s. 2) «Nå kunne det kanskje være interessant for foreldrene å få vite hva vi krever, så de kan ta stilling til om vi er urettferdige mot lærerne eller ikke. Vi krever kort og godt at de må betale en kontingent som utgjør 0.75 pct. av inntekten. I forhold til mange andre fagforeninger er det ingen høy kontingent. Dessuten krever vi at de skal møte noen ganger om året der møteplikt er pålagt. Det er absolutt alt hva vi krever av lærerne. Resten blir frivillig organisasjonsarbeid. Nå kan jo foreldrene tenke etter om disse to ting legger så kolossale byrder på lærerne at de ikke klarer å bære dem eller om de blir uskikket til å undervise i norske skoler av den grunn... Vi krever kun at lærerne skal anerkjenne loven om Lærersambandet, så er alt i orden fra vår side. Men gi etter i kravet om respekt for norsk lov blir ikke gjort. Hvis norske foreldre ønsker at deres barn skal få undervisning må de be lærerne respektere loven. Svær mange lærere skriver til oss at de har intet imot å være medlemmer av sambandet, men de mener at foreldrene må be dem om det»</p>

		<p>Virker som en ganske objektiv presentasjon av fakta fra andre enn tyske og tysk-vennlige kilder -> Tittel: «GRIPPS FORSLAG VEDTAS IKKE» «New York (NTB.): Ifølge en amerikansk pressemelding fra New Dehli har flertallet blant medlemmene i den indiske nasjonalkongress besluttet ikke å vedta Stafford Cripps forslag.»</p> <p>Ganske objektive nyheter fra Sverige -> Tittel: «Uvepnet tysk fly nødlandet i Sverige.» «Stockholm (NTB.): Et uvepnet tysk fly som lørdag fløy inn over svensk område i nærheten av Uddevalla ble beskyttet med varselskudd fra den svenske nøytralitetsvakt. Flyet nødlandet på grunn av bensinmangel ved Trollhåttan. De ombordværende som var uskadd og flyet ble internert.»</p>
2.04.1942-6.04.1942		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
7.04.1942	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Ren NS propaganda -> (s. 2) Tittel: «Englands agenter, bisper og bolsjeviker står mot.» «(NAT.) Da Vidkun Quisling, hin skjebnesvangre april 1940, etter at konge og regjering var flyktet, og det hersket kaos overalt, modig og selvforglemmende påtok seg den tunge plikt å skaffe Norge et riksstyre, støter vi på de samme folkéfiendtlige krefter som er på ferde nå. 25. september oppnévnte Reichskommissar sin regjering med norske statsråder. Den anglo-demokratiske klikk gikk til åtak gjennom det beryktede brev fra organisasjonene til Reichskommissar. Dette brevet fikk som kjent det motsatte resultat av hva det tilsiktet. Det sattes så i gang en rykte- og løgnkampanje som vel er uten sidestykke i vårt land... Bare et lite skritt skiller landet vårt fra virkeliggjørelsen av det mål Nasjonal Samling har satt seg: Norges fulle frihet innenfor et europeisk samband. Tyskerne har altså holdt hva de har lovet. Derfor har de anglofile krefter mobilisert alle de resurser de rår over, hvorav bisper, prester og lærere er de viktigste- til et siste fortvilet angrep på den nasjonale regjering. Engelske og Bolsjevikiske agenter sammen med * vår 'moderne bisp Nicolas er de ledende...»</p> <p>NS propaganda -> (s. 1) Tittel: «Trekk dere ut av spillet, mens det ennå er tid.» «(NAT.) ... Om mange bra og hederlige lærere med familier føres i ulykke, teller ingenting for disse uansvarlige internasjonale agenter; selv forstår de som oftest å hytte sitt eget skinn. At selvstendig tenkende mennesker lar seg diktere en formular som blir puttet inn gjennom dørsprekken, er både ansvarsløst og foraktelig. I sin propaganda bruker de de forskjelligste midler. Ved tåpelige og løgnaktige rykter om engelske og bolsjevikiske seire over tyskerne og deres forbundne får de folk til å tro på engelsk-bolsjevikiske seier, — folk tror nå engang det de ønsker å tro — og da skal belønningen komme hundrefold igjen. Faktum er at det engelske imperium er i full oppløsning, og bolsjevikenes saga som europeisk maktfaktor, vil det i vårens og sommerens løp bli satt punktum for...»</p> <p>Tysk propaganda -> (s. 1) Tittel: «De tyske ubåters skipssenkninger. I mars er senket 105 fiendtlige handelsskip på tilsammen 646 900 bruttotonn» «I den tyske overkommandos kommunike for skjærtorsdag meddeles bl. a.: Kampen mot Storbritannia og De forente Staters forsyningskipsfart førte i mars måned til store resultater. Krigsmarinen og luftvåpnet senket 105 fiendtlige handelsskip på tilsammen 646 900 brt. Herav har det tyske ubåtvåpen senket 91</p>

	<p>skip på i alt 594 900 brt. Dessuten ble ytterligere 39 fiendtlige handelsskip alvorlig skadet ved torpedotreffere eller bombetreflere....»</p> <p>Tysk propaganda -> (s. 1) Tittel: «Britiske fly har på nytt angrepet Paris. Et barnehjem rammet i Boulogne.» «Berlin: (NTB.) I klart solskinn og under de beste forhold forøvrig kastet britiske bombefly onsdag- ettermiddag sine sprengbomber på må få over Boulognes byområde. Foruten private eiendommer som lå langt fra militære mål, ble et fransk barnehjem ramt av bomber. Av 34 dødsofre var 14 barn og 2 barnepleiersker. Ingen militær skade oppsto... Det sterke tyske luftvernartilleri holdt engelskmennene borte fra alle krigsviktige industrianlegg. De bomber som ble kastet, gjorde bare små skader på bygninger.»</p> <p>NS/Tysk propaganda -> (s. 1) Tittel: «Norske skip gått tapt i britisk tjeneste.» «Oslo (NTB.): Herved offentlig gjøres en ny liste over norske skip som er senket i Englands tjeneste av ubåter, miner og fly. Nedenstående liste inneholder...»</p> <p>NS propaganda -> (s.2) Tittel: «Lærerne og lærer sambandet. Ikke en gang halvparten har meldt seg ut.» «Oslo: (NTB) Det har gått rykter om at praktisk talt alle lærere skulle ha meldt seg ut av Lærersambandel Det faktiske forhold er imidlertid at ikke en gang halvparten har meldt seg ut. Det har etterhvert gått opp for lærerne at de tildels har latt seg påvirke av uansvarlige elementer, dels har misforstått Lærersambandets oppgaver. Etterhvert som de forskjellige misforståelser er blitt oppklart, har lærerne i stadig stigende grad meldt seg inn igjen. Pr. 31. mars hadde således 550 lærere igjen meldt seg inn i Lærersambandet.»</p>
<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Ganske objektiv informasjon -> (s. 2) Tittel: «Omsetningen av jordbruksvarer. Omsetningsrådet virksomhet utvidet.» «Oslo: (NTB) Ved forordning av 31. januar 1942 er det gjort forskjellige endringer i millombils lov til å fremja utsetnaden av jordbruksvarer. Loven utvider bl. a. omsetningsrådets virksomhet således at den nå omfatter husdyrprodukter (flesk, kjøtt av storfe, kalv, mjølk, smør, ost, egg og pelsskinn), skogsprodukter og hagebruks- og gartneriprodukter og dessuten å støtte arbeidet i Norges Bondesamband. Landbruksdepartementet kan for inntil et år om gangen pålegge avgifter ved omsetningen av andre husdyrprodukter enn smør og ost, samt av skogsprodukter og hagebruks- og gartneriprodukter. Videre er omsetningsrådets organisasjon og sammensetning endret. Avgjørelsen i saker for rådet treffes av formannen etter eget omdømme. De øvrige medlemmer av rådet plikter å si sin mening om sakene og kreve denne ført til protokols, dersom de er uenige om avgjørelsen...»</p> <p>Ganske objektiv reportasje om en viktig lokal sak (s. 1) Tittel: «Slå ring om Nordlandsmuseet.» «Fra Ålesund fortelles om Sunnmøre museum, hvordan der på den korte tid det har vært arbeidet med det har reist seg hus på hus og hvordan de mange gaver som er kommet til museet nu er kommet på plass i god orden i det ildfaste huset de har fått. Det er lite penger de har hatt å rutte med. Selv om det er kommet mange hus som gaver så kan det allikevel koste ikke så lite å ta imot gaven. Det kan komme til store utgifter til frakt og for å få huset reist. Men så er det</p>

		<p>bygder som gir gaver og ikke slipper den» før den er kommet dit den skal og i den stand den skal være. Ære være slike folk! Skulde det ikke nu være tiden til å slå et slag for Nordlandsmuseet? Vi er vel like gla i Nordland vi nordlendinger som sunnmøringene er i Sunnmøre, og vi har da ikke fiskeblod i årene, for det om vi nu er henvist til å leve nesten bare av fisk....»</p> <p>Ganske objektiv reportasje om en viktig lokal sak (s. 2) Tittel: «Ekspløsjonsulykke på Røst. En yngre mann drept på stedet.» «En yngre mann fra Røst John Greger Nilsen fant forleden en mindre sylinder i fjæren som han tok med seg hjem for å undersøke den nærmere. Sammen med en kamerat begynte han nu å skru i stykker gjenstanden og kameraten gikk i den anledning ut for å hente en skiftenøkkel, hvilket blev hans redning, ti straks etter eksploderte gjenstanden og drepte John Nilsen momentant. Ulykken foregikk i kjelleren under det beboelseshus hvor John Nilsen, hans far og en annen bror bodde med sin familie. Ved eksplosjonen sprengtes gulvet opp likesom en vegg ramponertes betydelig. Som ved et under ble ingen av de som oppholdt seg i rummet ovenfor, skadet. John Nilsen etterlater seg hustru og ett barn.»</p> <p>Ganske objektive nyheter (s.2) Tittel: «Påskeutfarten landet over.» «Trondheim: (NTB.) I Kopperå i Nord-Trøndelag har påskeutferden krevet et dødsoffer, i det den 30 år gamle Oskar Rothaug, den tidligere ordførers sønn, ble funnet liggende død på fjellvatnet Fjergen, antagelig rammet av et ildebefinnende... I Nord-Trøndelag har et snøskred krevet et menneskeliv under påskeutfarten i år. En 24 år gammel Steinkjærgutt, Hermann Jørgensen, er død etter skader han pådro seg da han ble revet med av et snøras.... Oslo: (NTB.) Påskeutfarten fra Oslo ble også i år forbausende stor. Ekstratog måtte således settes opp på Østbanen for å frakte de påskereisen de hjem igjen i rett tid... Bergen: (NTB.) Påskehelgen har i Bergen og nærmeste distrikter forløpet på en fredelig og rolig måte. Fra høg fjellet meldes også om en vellykket påske med utmerket stemning og uten alvorlige ulykker...»</p> <p>Ganske objektiv informasjon (s. 2) Tittel: «Meddelelse fra departementet om skolene.» «Oslo: (NTB.) 1. Kirke- og Undervisningsdepartementet meddeler: Høgre skoler, folke- og framhaldsskoler i Oslo og Hamar bispedømmer settes i gang onsdag 8. april. Unntatt fra dette er skoler i Oslo og Aker kommuner. 2. De lærere som gjenopptar undervisningen, betragtes i og med dette som medlemmer av Lærersambandet, dog således at staten forbeholder seg den nærmere av gjørelse herav for hvert enkelt tilfelle. Lønn utbetales heller ikke til andre enn dem som gir skriftlig erklæring om at de er medlemmer av Lærersambandet (Jfr. Departementets rundskriv av 7. mars 1942.) 3. For de øvrige distriktene vil det bli gitt nærmere beskjed senere.»</p>
1.04.1943	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Tysk propaganda (men med tegn på objektivitet – tysk overkommando) (s. 1) Tittel: «Mye tyske ubåtseire.» «Berlin: (NTB.) Den tyske overkommando har fra der Fihrers hovedkvarter onsdag middag sendt ut denne særmelding: Våre ubåter har på nytt tilføyd fienden et hardt slag på for skjellige tilførselsveger. De har senket 17 tungt lastede fiendtlige handelsskip på i alt 103500 brt. i den nordlige delen av Atlanterhavet (tildels i orkanaktig vær), i den midtre delen av Atlanterhavet og i Middelhavet.... Berlin: (Fra NTB.s korrespondent) Særmeldingen som</p>

		<p>inløp onsdag formiddag om senkningen av nye 103500 brt. britisk og amerikansk handelstonnasje, var den 8de i rekken og er en imponerende avslutning på «Doenitz-offensiven» i mars måned. Noen endelig oppgave over månedens senkningsresultater foreligger enno ikke, men ved å regne sammen tallene i de åtte særmeldinger, kommer man til en sluttsum som ligger i nærheten av 900 000 brt....»</p> <p>Tysk propaganda (s.1) Tittel: «Det annet politikompani forlater no Norge for å fullføre sin utdannelse i Tyskland. Avskjedsfest for de frivillige i Holmestrand.» «Oslo: (NTB.) For et par uker siden gikk det ut en oppfordring til ansvarsbevisste politimenn om å melde seg til det annet norske politikompani, som skulde avløse det som no var trukket tilbake fra fronten... I anledning av avreisen ble det lørdag arrangert en kamerataften i de hyggelige barakker i Holmestrand. Tilstede var SS-Obergruppenfuhrer und General der Polizei Rediess, Sturmabannfuhrer, minister Lie og en rekke tyske og norske gjester. Før kamerataftenen tok til inspiserte Obergruppenfuhrer Rediess det nye politikompani, som stod oppstilt på ekserserplassen foran barakkene. Festsalen var vakkert pyntet med granbar, SS-runer, norske og tyske flagg. Scenens bakgrunn var sort med SS-valgspråk i store, hvite bokstaver: «Min ære er troskap»...»</p> <p>Tysk propaganda (s. 2) Tittel: «Stort sett rolig på den sørlige og midtre del av østfronten. Tyskerne fortsatte sine vellykkede forsvarskamper sør for Ladoga.» «Berlin: (NTB) Fra der Fuhrers hovedkvarter sendte overkommandoen for den tyske forsvarsmakt onsdag middag ut dette kommunikeet: På den sørlige og midtre delen av østfronten forløp gårsdagen stort sett rolig. I Kubanbruhodet og sørvest for Vjasma ble fiendtlige framstøt knust ved virkningsfull artilleriild og kraftige angrep av avdelinger av stupkampfly...»</p> <p>Tysk propaganda (s. 2) Tittel: «Løgnmeldinger om at Grossadmiral Doenitz har overtatt kommandoen over den italienske flåte.» «Det hele er bare tøv, sier Berlin. Berlin: (NT) Visse utenlandske aviser har gjengitt engelske og amerikanske presseorganers løgnmeldinger om at sjefen for den tyske krigsmarine, Grossadmiral Donitz har overtatt kommandoen over den italienske flåte. I sin bekymring for de videre konsekvenser av ubåtkrigen ser engelskmennene og amerikanerne seg øyen synlig nødt til å gripe til den slags barnslige løgner. Man må beklage at nøytrale lands presse nedverdiger seg til å gjengi den slags tøv.</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Til tross for at meningen med denne nyheten er å sette engelskmenn i dårlig lys, selve nyheten er ganske objektiv. (s.1) Tittel: «BRITISK BOMBEBKASTING I DANMARK.» «Kjøbenhavn: (NTB. fra TB.) Britisk fly fløy natt til tirsdag over store deler av Danmark og kastet noen spreng- og brannbomber på forskjellige steder i den sørlige delen av Jylland. En lyngstrekning ble antendt, og det ble gjort endel materiell skade bl. a. på landeiendommer. Ingen mennesker kom tilskade.»</p>

		<p>Igjen ganske objektiv nyhet (s.1) Tittel: «Norsk skip i amerikansk tjeneste gått tapt.» «Washington: (NTB) De forente Staters marinedepartement meddeler at et middelstort norsk lasteskip som gikk i amerikansk tjeneste, ble torpedert og senket midt i Atlanterhavet i annen halvdel av februar.»</p> <p>Ganske objektiv formidling av lokale saker (s. 2) Tittel: «Landbruksundervisningen i Nordland. Flytningen av Nordland landbruksskole til Hadsel besluttet Hvorvidt en del av skolen skal flyttes til Lurøy avhenger av statens støtte.» «Som tidligere meddelt må Nordland landbruksskole i Bodin på grunn av forholdene flyttes. Nordland landbruksråd, som har behandlet flytningsspørsmålet, uttaler i den anledning følgende: «Landbruksrådet er av den bestemte oppfatning at landbruksundervisningen, såvel den teoretiske som den praktiske, for enhver pris må søkes opprettholdt i den utstrekning forholdene på noe vis gjør det mulig. Dette fylke er allerede tidligere sterkt handicappet på grunn av ganske utilstrekkelig landbruksfaglig utdanningsmuligheter...»»</p>
2.04.1943		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
3.04.1943	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Tysk propaganda (s. 1) Tittel: «Tremaktpaktens stater har til slutten av mars senket over 30 millioner brt. Allierte skip. Den samlede disponible tonnasje 8 ½ million brt mindre enn ved krigsutbruddet». «Berlin: (NTB.) Tremaktslandene har i mars måned senket 1.1 million brt. fiendtlig handelstonnasje, opplyses på militært hold. De tyske våpens ar. del er som kjent 926 600 brt. Dermed er tallet av de allierte dampskip som er senket siden Japans inntreden i krigen steget til 3S20 skip. Herav framgår at tallet av amerikanske nybygninger ligge, omlag 40 prosent under tallet av de skip som er senket i samme tidsrom....Berlin: (NTB.) De tyske ubåters siste store seir dannet torsdag hovedtemaet i den tyske presse. Etter de store tap i mars er Englands stilling tilsjøs- blitt dårligere enn noensinne, understreker Volkischer Beobachter. A visen understreker at kritikken mot admiralitetets skipsfartspolitik tiitar i styrke for hver dag som går, og minner i denne forbindelse om den uttalelse som sekretær i det britiske landbruksdepartement, Tom Williams nylig framkom med: «Englands stilling tilsjøs er no mere katastrofal enn den har vært noen gang tidligere under krigen». Den siste særmeldingen som overkommandoen for den tyske forsvarsmakt sendte ut, er det riktige akkompagnement til engelskmennenes betraktninger, framholder Volkischer Beobachters.»</p> <p>Tysk propaganda (men med litt objektivitet – kilder fra Sverige og det som står i denne artikkelen er ganske troverdig) (s. 1) Tittel: «SOVJETSAMVELDETS GRENSER» «Stockholm: (NTB.) I en artikkel med overskriften «Sovjetsamveldets grenser» skriver Gøteborgs Morgon post bl. a.: Hvis Tyskland skulde bukke under i denne krigen, kan man neppe vente at England og De forente Stater skal være i stand til å hindre en sovjet russisk ekspansjon. De vil sikkert få nok å gjøre i kampen mot Japan»»</p> <p>Tysk propaganda -> Hvor ille det er i England (s. 1) Tittel: «Mår slummene tømmes. Evakueringen bringer elendigheten i de engelske storbyer fram i lyset.» «London: (NTB.) I en artikkel som komitéen for den offentlige velferd har latt offentliggjøre, karakteriseres de sociale forhold i England som meget lite tilfredsstillende. I en</p>

		<p>kommentar understreker News Chronicle at man vanskelig kan be skrive det dyp av social misforståelse og organisatorisk mangel som leserne her får innblikk i, trass i at de «verste ting» i artikkelen er strøket av sensuren. De sociale misforhold England kom først for dagen, da man satte i gang masseevakueringen av kvinner og barn. Om kvinnene i arbeidsstrøkene heter det, at de stort sett er fillete, skitne og befengt med utøy. Moraler et ukjent begrep for dem, og språket de fører er spekket med alle slags skjeldsord. Foruten å være arbeidssky er mange av dem også henfallne til drikk. Eplet faller som kjent ikke langt fra stammen, og som mødrene er, er dessverre også de fleste av barna. De lyver, er trassige og frekke og stjeler som ravner. Disse menesker er både en stor skam og en stor fare for landet, slutter avisen.»</p> <p>NS propaganda (s. 2) Tittel: «Bodø NS-lag har samlet over 5000 kroner til frontkjempere.» «Det ble igår holdt møte i NS-huset av Bodø lag av Nasjonal Samling. Møtet ble ledet av lagspropaganda leder Karl Johnsen som åpnet møtet og ønsket de frammøtte velkommen. Han ga deretter ordet til fylkesøkonomisjef R. J. Claussen som holdt et meget interessant foredrag «Hvorfor jeg var og hvorfor jeg er sosialist». Herr Claussen sluttet sitt foredrag med å minne om frontkjempernes store innsats for land og folk og oppfordret forsamlingen til å yte bidrag til innsamlingen til fordel for dem og deres familier. Det er no på to møter samlet inn kr. 5 210.00 til frontkjempeme, men da flere har gitt tilsagn om å tegne.»</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Ganske objektiv kunngjøring (s. 1) Tittel: «Rikstingsfrimerkene selges til beste for de falnes etterlatte. Ett tiltak som bør støttes» «Oslo: ,(NTB.) Det gjøres oppmerksom på at fra 1. april vil et begrenset antall rikstingsfrimerker bli solgt gjennom hovedpostkontoret, Oslo, luke 25. Frimerkene har en frankeringsverdi av 20 øre og en tilleggsverdi av 30 øre. Inntekten av salget går i sin helhet til fondet for de falnes etterlatte. Firmaer og institusjoner oppfordres om å støtte denne gode sak ved å kjøpe merkene. Samlere gjøres oppmerksom på at det er restopplaget som no går ut, så det gjelder å sikre seg i tide.»</p> <p>Ganske objektiv samling av lokale saker skrevet av redaktør Fru Sofie Jakhelln, under tittelen «MUSEUMSSPALTEN» (s. 4). <u>Først sak:</u> «Vær varsom med å forandre navn på gater og plasser.» «Vi har i våre byer navn som for den nuværende generasjon synes meningsløse. F. eks. her i Bodø Urtegårdsgaten, Sandgaten o. s. v. men i gamle dager lå der en urtegård, en have, nederst i Utegårdsgaten. Den gir straks noe å tenke på. For 130 år siden omtrent eide Det trondhjemske faktori hele Hundholmen gård. Og de gamle i byen husker nok Louise «i Sanden» som var så flink til å røke. Hennes hus lå midt i Sandgaten. Folk bodde «i Sanden». Det var ytterst mot vest i byen. Nu reiser der seg kvartaler vestenfor, ettersom der blir demmet opp. Men navnene gir et historisk tilbakeblikk. I Trondheim bodde folk «i Graven». Det var visst vestenfor Prinsens gate. Jeg tenker meg at det var den gamle bygrav som strakte seg opp til «Skansen» som avsluttet Kongens gt. mot Illevolden. Som barn syntes jeg det var en komisk betegnelse: «Neergaard i Graven». I Trondheim er det forresten historie for hvert skritt man går...» <u>Andre sak:</u> «Nordlandsmuseet.» «Styrets oppfordring til å tegne seg som medlem er fulgt. Der strømmer</p>

		inn innmeldelser, så formannen er helt rørt. Det må kunne bli noe av et museum som omfattes med interesse av hele Nordland. Kunde det komme så langt at det ble landsdelens kjelebarn sånn som museet på Sverresborg er blitt trøndernes kjelebarn. Det er ingen fare for at vi ikke skal få plass til å ta imot ubegrenset av sånt som har kulturhistorisk interesse. Ved Bodøsjøen har vi en stor tomt og har sikret oss anledning til «fremtidig» utvidelse. Og Fiskerimuseets bygning kan rumme meget mere, når vi får fri den østre del av bygningen som nu brukes av Folkebiblioteket og Den tekniske aftenskole. Der kan den slektshistoriske avdeling få plass, likeså lesesalen...»
4.04.1943		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
5.04.1943		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
6.04.1943	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>«Implisitt» tysk propaganda som kan se ut i første omgang som ganske objektiv (s.1) Tittel: «Sovjetsamveldet krav. En uttalelse av den tidligere amerikanske ambassadør i Moskva.» «New York: (NTB.) Den tidligere amerikanske ambassadør i Moskva, Davies, erklærer i tidsskriftet «Life» at Sovjetsamveldet vil gjøre krav på de baltiske stater, Vest-Ukraina og Bessarabia, hvis det skulde seire. Disse krav vil være diktert av sikkerhetsgrunner. Videre forlanger Moskva å få et ord med i laget når det gjelder adgang til Stillehavet og Middelhavet. Dardanellene og en fri passasje av Middelhavet til verdenshavene er ganske naturlig et problem som soovjetrusserne har all interesse av, hevder Davies. Han skriver til slutt, at Moskva sikkert ikke har noe imot å innlemme nabostatene i Sovjetsamveldet, hvis de bekjenner seg til kommunismen og ønsker en slik innlemmelse.»</p> <p>Tysk propaganda (s. 1) Tittel: «Det tyske rikets kamp. Reichsleiter Rosenberg taler på stort masse møte i München.» «München: (NTB.) Reichsleiter Rosenberg talte lørdag på et stort masse møte i München om det tyske rikets kamp. Rosenberg kom innledningsvis inn på maktforholdene i Tyskland før nasjonalsosialismen overtok. To makter, den internasjonale finanskapital og den internasjonale bolsjevismen, forsøkte dengang å utbytte det tyske folk, og begge disse retninger var for den alt overveiende del ledet av jøder. Tyskland står i dag overfor samme koalissjon, men i dag har motsetningene fått verdenspolitisk karakter. Mot disse makter vokser hatet i Tyskland for liver dag, fortsatte Reichsleiter Rosenberg. Men samtidig som kampen tilspisser seg, vokser troen på Tyskland....»</p> <p>NS og tysk propaganda (s. 2) Tittel: «Drømog virkelighet.» «(NAT) Mange her heime er av den oppfatning at Stalins Røde Armé vil «stanse» når den har slått tyskerne. Men hvor den skal stanse, har de ikke gjort seg opp noen mening om. Det er bare en ting man er sikker på: til Norge vil bolsjevikerne ikke komme. Og hva skulle de her? Et lite fattig land, hva betyr det for det veldige sovjetrussiske rike? Men dette mennesket burde vite at Russland i århundrer har kjempet for å komme fram til isfrie havner ved Atlanterhavet. Og at det om aksens front brøt sammen, hadde en sjanse som aldri før i sin historie til å virkeliggjøre dette målet? Neida, når Stalin har slått tyskerne, ofret to millioner soldater på krigen og sitter tilbake med et krigsherjet og ødelagt område like så stort som halve Europa, da vil han si: «Avdeling holdt!» ved Europas grenser. Og så vil han formodentlig hilse høflig over til Churchill og si: «Vær så god, Europa ligger for Englands føtter, krigen er vunnet, nå får dere komme og høste krigens frukter. Vi</p>

		<p>trekker oss tilbake til våre grenser frå 1939. Vi forlanger ingenting. Vi har vunnet krigen for de kapitalistiske stater i vest. Vi ønsker intet for oss seiv»...»</p> <p>NS propaganda (s 2) Tittel: «Ham søm farer for fiende og han som farer for Norge.» «Nordmenn har alltid flakket viden om, og vårt lands strålende tradisjoner tilsjøss, er kjendt over hele verden. At et land med knappe 3 millioner innbyggere greide å artskafe og bemanne en flåte på 5 millioner tonn skulde en nesten tro var et eventyr, men ikke dessto mindre hadde norsk foretakksomhet og ikke minst den norske sjømann skapt dette. På tross av den knivskarpe konkurranse fra stormaktenes side klarte nordmennene å drive denne flåten og tjene penger der andre måtte støtte med subsidier og skattelettelser. Ved krigsutbruddet i hendte katastrofen for vår skibsfart, og for storpartens vedkommende kom vår flåte, og derved dens besetninger over på fiendens hender. Under den første krigstid tenkte vel de norske mannskaper som så, at de gjorde en stor og fedrelands gavnlige gjerning ved å fare for de allierte, og sjøfolkene ble stuvet fulle av propaganda og fagre løfter hvis de bare vilde holde på med dødsfarten. No har nok stemningen hos dem som farer for de allierte forandret seg, for hvor ble det av de fagre løfter, ble de innfridd, og hvordan blir sjømannen no behandlet?...»</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>Ganske objektiv kunngjøring angående lovendringer på nasjonalnivå (s. 1) Tittel: «Lov om visse rådgjerder mot forbrytere. Regler for politioppsyn og forebyggende forvaring» «Oslo: (NTB.) Ministerpresidenten har 25. mars undertegnet en lov om visse rådgjerder mot forbrytere. Loven er delt i to kapitler som omhandler reglene for politioppsyn og for forebyggende forvaring. Politimesteren kan stille en person under politioppsyn når vedkommende minst tre ganger er idømt fengselsstraff for forbrytelser, hvorav den siste er begått for ikke mere enn 5 år siden. Den som løslates fra fengslig forvaring, pålagt i medhold av straffelovens paragraf 39 eller 39 A. blir regelmessig å stille under politioppsyn. Med samtykke av politidepartementet kan det i særlige tilfeller settes i verk politioppsyn selv om disse vilkår ikke i foreligger, såfremt det ansees påkrevd til beskyttelse av den offentlige sikkerhet. En person som er stilt under politioppsyn, kan politimesteren gi en rekke påbud. Han kan således nekte ham å forlate kommunen uten politiets tillatelse og å forlate det bosted som han oppgir til politiet, mellom klokken 23 og 5...»</p> <p>Lokale saker – ganske objektiv spalte til tross for at det kommer fra statskonsulent (s. 4) Tittel: «Større sosial vyrdnad for fjøsarbeidet» «Av statskonsulent Olav Fjærli. Det har i lengere tid vært vanskelig å få tak i dugelige fjøsfolk, såvel fjøskarer som budeier. På flere steder må derfor no husbondfolket seiv overta fjøsarbeidet ved siden av alt det andre stellet på gården. Hva kan no grunnen være til at folk så nødig vil ta fjøsarbeide? Jeg mener at en må søke de vesentligste årsaker i manglende sosial vyrdnad for arbeidet, liten lønn og for liten fritid. Følgelig mener jeg en kan finne botemidlene i følgende: 1. En må heve den sociale vyrdnad for fjøsarbeidet. Fjøskarer og budeier må få en del utdanning på kortere eller lengere kurser. De korte kursene kan holdes i bygdene, de lengere fortrinnsvis ved jordbruksskolene. Utdannelse i yrket hever den sociale vyrdnad og fjøsfolkene blir dyktigere i arbeidet sitt. Landbrukskontorene fylkene bør derfor sette igang slike kurser, og utgiftene med dette bør deles mellom stat og</p>

		<p>fylke. 2. Fjøskaarer og budeier bør få bedre lønn enn andre faste arbeidere på gården. Bedre lønn drar folk til arbeidet samtidig som det hever vyrnaden for det....»</p> <p>En lokal sak fra Sør-Norge (s. 4) Tittel: «Liten gutt som levende fakkel» «Sandefjord: (NTB.) En 5 år gammel gutt fra Sandberg, Edmund Riseth, har vært utsatt for en uhyggelig ulykke. Mens han var iferd med å leike nær jernbanelinjen, tok det plutselig fyr i det høge graset, og på et øyeblikk stod gutten i lys lue. Han sprang heim som en brennende fakkel, og guttens mor greide å slukke ilden med et laken. Han hadde da praktisk talt bare undertrøyen igjen, resten var brent opp. Gutten ble i sterkt lidende tilstand brakt til sykehus, og man har håp om å redde hans liv. Etter de opplysninger som foreligger, regner man med at graset er antent av gnister fra lokomotivet.»</p>
7.04.1943		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
1.04.1944	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Tysk propaganda – budskapet er at russere er en fare for vår sivilisasjon; jødene står bak dette (s. 1) Tittel: «Situasjonen i Europa på bakgrunn av den bolsjevikiske trusel. En artikkel av Reichsminister, Dr. Gobbels i Das Reich.» «Berlin: (NTB.) I det siste nummeret av uketidsskriftet Das Reien behandler Reichsminister Dr. Gobbels situasjonen i Europa på bakgrunn av den bolsjevikiske trusel. Han peker innledningsvis på at man på tysk hold allerede før årsskiftet gjorde oppmerksom på den fare bolsjevismen innebar for Europa og at denne fare etterhvert vilde øke. Men i den nøytrale og fiendtlige presse mente man dette var en bevisst tysk manøvre for å skape panikk. I den siste tiden er denne påstand fullstendig forstummet, framholder ministeren. I den nøytrale leir og endog tildels hos de fiendtlige makter begynner man å innse den fare som nærmer seg Europa fra øst. Inntil et visst punkt i utviklingen kan kanskje de andre land mene at det er Tysklands sak å bryte stormfloden fra steppene. Men i lengden er en slik oppfatning ikke holdbar. Hvis det bare var Tyskland som var truet, hadde de andre europeiske land en undskyldning for at de lar tingene gå sin gang uten videre. Tyskland er i dag Europa. Utenfor Tysklands umiddelbare innflytelsesområde finnes det bare ganske små partikler av vårt kontinent som har egne maktmidler til disposisjon... Med kjempeskritt nærmer vi oss den avgjørende krise i denne krigen, hevder Dr. Gobbels. Denne krise vil være både av politisk og militær karakter. Etter sovjetrussernes militære resultater en anglo-amerikanernes krigsmål blitt fullstendig gjennomhullet. Vi nærmer oss no et stadium i utviklingen hvor hver eneste sovjetrussisk seir vil bety en dyptgående rystelse av de anglo-amerikanske etterkrigsplaner. Stalin har ikke på noen måte latt seg binde av de anglo-amerikanske forestillinger om den framtidige fred. Aldri har bolsjevismen hatt en slik gunstig anledning som idag til å virkeliggjøre første punkt på sitt program, nemlig verdensrevolusjonen. England og De forente Stater harskapt forutsetningene for det. Hvis denne utvikling fortsetter videre, vil de selv bli dens ofre. Stort sett er det jødene som er opphavsmennene til den narkose som ligger over folkene i dag. De jødene vil la faren modnes så lenge at den blir uavvendelig. Vi har her å gjøre med et verdensomspennende komplott angående den offentlige mening. Hver tanke som kommer fra sundt menneskevett, blir straks overdøvet av interessentenes massekor. Akkurat som lamme av en hypnose stirrer den europeiske offentlighet på faren, og den ene venter på den andre at han skal nevne dens navn...»</p>

NS-propaganda – hvorfor er NS beste for Norge? (s. 1) Tittel: «Hvorfor jeg er medlem av NS. Av disponent Brynjulf Rutledal, Gulen.» «Før den 9. april 1940 var Norges befolkning et partisplittet folk. Våren 1935 ble regjeringmakten overgitt til Det norske arbeiderparti. Allerede 3 år tidligere ble det av Stortinget med to tredjedels flertall bekreftet, at ledende menn i den norske arbeiderbevegelse drev landsforrædersk og høyforrædersk virksomhet, idet de arbeidet for innførelsen av det sovjetrussiske system i Norge. Ja, endel Moskva-agenter, som satt i Norges Storting, var betalt for sitt antinasjonale arbeid. Moskva ytte til dels svære summer til landsskadelige formål her i landet. Men hva betydde så alt dette? Intet mindre enn at Norge langsomt men sikkert ble bolsjevisert. Vi vilde få ledere a la Trotsky-oppskrift. Menn som ikke vilde ta hensyn til om noen hundre tusen uskyldige norske menn, kvinner og barn ble utryddet under terror- og vannstyre. Det vilde bety at alt som het privat eiendomsrett vilde bli oss fråtatt, og vår naturlige oppdrift oss frarøvet. Vi vilde gjennom sult, nød og elendighet bli tvunget ned i en dvaletilstand vi kanskje aldri mere vilde reise oss fra. Det vilde bety et Norge i Grusom Panikk Undergang. Vidkun Quisling så fremfor nogen annen nordmann denne dødelige fare fra øst, som truet med å oversvømme vårt fedreland. Han var da også den som i farens stund tok konsekvensen og ropte et varsku til det norske folk. Han overtok roret for å lose oss trygt i havn, etter at kongen og regjeringen rømte i halseløs flukt over til sine «venner». Quisling vil med sitt strålende program, som jeg betrakter som ett underverk i linje med NSDAP i Tyskland, søke å bevege det norske folk inn i én enhet uten klassemotsetninger og partier. Nasjonal Samling er en revolusjonerende bevegelse som tar sikte på å ordne og forbedre de sosiale og kulturelle tilhøve i Norge til det ytterste...»

Tilsynelatende «objektiv» («objektiv» nyhet, fra engelske media), men budskapet er mellomlinjer ‘se det er elendig i England’ (s. 1) Tittel: «Nye streiker i England» «London: (NTB.) "Nye streiker er ifølge Daily Telegraph brutt ut på forskjellige steder i England. Således gikk arbeiderne ved en kullgruve i Sandhole ved Manchester til streik mandag, og i Grimsby streiker havnearbeiderne.»

Tilsynelatende «objektiv» («objektiv» nyhet, fra «nøytral Sverige»), men budskapet er mellomlinjer ‘se det er elendig i England’ (s. 2) Tittel: «Den engelske regjering går energisk fram mot de streikende.» «Stockholm: (NTB.) Den engelske regjering går meget energisk fram mot de 200 000 streikende arbeidere i Tyne-, Clyde- og Yorkshire-området, heter det i en Londonmelding til Nya Dagligt Allehanda. Alle lærlinger som har nedlagt arbeidet, skal straks lægeundersøkes for å gjøre tjeneste enten i hæren eller i kullgruvene. Bare de som øyeblikkelig vender tilbake til arbeidet, undgår straff.»

Tysk propaganda – tysk seier på vest- og østfronten (s. 2) Tittel: «Sovjetrussiske angrep mellom Bugs nedre løp, Dnjestr og Pruth slått tilbake. Forbitrede angreps- og forsvarskamper i andre avsnitt. Stor tysk flyseir under angrep på Nürnberg.» «Berlin: (NTB) Fra der Fuhrers hovedkvarter har overkommandoen for den tyske forsvarsmakt fredag sendt ut dette kommunikeet: Mellom Bugs nedre løp i Ukraina og Dnjestr og Pruth gikk sovjetrusserne til angrep hele dagen. De ble slått tilbake i harde kamper under store tap. I et avsnitt er kampene med sovjetrusserne,

		<p>som er trengt fram, enno i gang. Rumenske tropper kastet sovjetrusserne tilbake ved Pruth og gjenerobret flere steder. Sørvest for Proskurov er forbitrede angreps- og forsvarskamper framleis i gang. Herunder har den østpreussiske 1. infanteridivisjon under Iedelse av Generalmajor von Krosigk hevdet seg særlig... Våre luftforsvarsstyrker oppnådde i natt sin hittil største seir under avvergelsen av britiske terrorangrep mot Nurnberg. De hindret gjennomføringen av et konsentrert angrep og tilintetgjorde 132 firemotors bombefly. I Nurnberg byområde og på noen steder i Sør-Tyskland oppstod skader og tap blandt befolkningen. Oberleutnant Becker, flyfører i en nattjageravdeling, oppnådde i denne natt på nytt 7 luftseire...»</p> <p>Tysk propaganda – våre allierte oppnår seiere! (s. 3) Tittel: «Japanske tropper og den indiske nasjonalarme har avskåret fiendens hovedforsyningslinje.» «Tokio: (NTB.) Japanske tropper og den indiske nasjonalarmé nådde natt til onsdag et punkt omlag 40 kilometer nord for Imphal på vegen til denne byen og avskar vegen Imphal—Kochina. Fiendens hovedforsyningslinje, melder det japanske hovedkvarter. På det sørlige indi-burmanesiske grenseavsnitt fortsatte de japanske tropper angrepet mot de fiendlige styrker og oppnådde derved en forbedring av kampfronten. Siden 1. mars har fienden etterlatt omlag 2 700 falne på slagmarken, mens krigsfangene beløper seg til 760 Blandt japanernes bytte var 23 kanoner, omlag 150 panservogner og en mengde andre våpen og ammunisjon. Japanerne hadde 357 falne.»</p>
	Presslogikken - objektiv	<p>Lokal sak presentert på en «relativ» objektiv måte (s. 1) Tittel: «Svartbørsaffære med heimavlet tobakk og sigaretter.» «Hamar: (NTB.) Prispolitiet i Hamar har no avslørt en større svarte børsaffære i heimeavlet tobakk og sigaretter. En Hamarmann har drevet som oppkjøper i Hedemarkbygdene og sendt varene videre til bekjente som arbeider i Trondheim. Etter hva Hedemarkingen erfarer er det hittil brakt på det rene at det dreier seg om 300 pakker sigaretter og 100 esker tobakk. Hamarmannen er også under forfølgning for ulovlig handel i lengere tid, men det som førte til arrestasjonen var at prispolitiet kom over en større postremisse som han mottok fra Trondheim. Mannen har tilstått.»</p> <p>Lokal sak presentert på en «relativ» objektiv måte (s. 1) Tittel: «75 dagers fengsel for dyrplageri.» «Trondheim: (NTB.) Lagmannsretten avsa onsdag dom mot gårdbrukeren, fra Skatval som var tiltalt for dyrplageri. Tiltalte ble idømt 75 dagers fengsel. Aktors påstand om å frådømme tiltalte retten til å holde dyr ble av lagmannsretten ikke tatt til følge.»</p>
2.04.1944		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
3.04.1944		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
4.04.1944	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Tysk propaganda – om mulig invasjon fra Storbritannia og de allierte (s. 1) Tittel: «Den samlede tyske krigføring må sees under ett. Et invasjonforsøk i vest vil bli slått tilbake og dermed er man kommet til et avgjørende punkt i krigen. Reichsminister Dr. Gobbels taler i Berlin.» «Berlin: (NTB.) Reichsminister Dr. Gobbels talte fredag kveld ved en appel for partiledelsen i Berlin. Vi har ikke bare hatt seire i denne krigen, sa han bl. a. Vi har også hatt tilbakegang. Vi nasjonalsocialister er imidlertid oppdradd med slike vanskeligheter, og vi vil derfor også best forstå</p>

å overvinne dem. Dr. Dobbels pekte på at østfronten bare utgjør en del av den samlede tyske krigføring. Man kan altså bare bedømme utviklingen på østfronten riktig når man ser den i sammenheng med andre viktige operasjoner, hvis løsning er forestående innen rammen av den tyske strategis helhetsplan. Like så utslagsgivende som den tyske krigføring i øst er det forhold at engelskmennene og amerikanerne ved et invasjonforsøk i vest vil bli blodig slått tilbake. Og nettopp deri kan det avgjørende punkt i denne krigen ligge. Ved et invasjonforsøk vil de uten tvil overalt støte på tyske reserver i et omfang som de bare har små eller i alle fall høyst uklare forestillinger om, såframt man skal dømme etter deres uttalelser. Dr. Gobbels gav uttrykk for sin faste overbevisning om at når den store avgjørelse modnet i vest, vil den tyske krigsledelse vite å mestre denne situasjon på en suveren måte.»

Tilsynelatende «objektiv» («objektiv» nyhet, fra sveitsiske media), men budskapet er mellomlinjer ‘amerikanere er like ille som andre i denne krigen’ (s. 1) Tittel: «Alvorlig nøytralitetskrenkelse mot SVEITS. Amerikanske bombefly kaster bomber mot byen Schaffhausen og anretter betydelig skade.» «Bem: (NTB.) Lørdag formiddag fløy amerikanske bombefly i formasjoner på opptil 30 maskiner over kantonene Thurgau og Schaffhausen. Det ble kastet bomber over Schaffhausen. Brannen oppstod flere steder, og det er hittil meldt at omlag 150 personer er blitt drept. Omlag 1000 mann er blitt arbeidsløse som følge av ødeleggelsen av industri- og håndverksbedrifter ved det amerikanske bombardement av Schaffhausen. Antallet av husville ligger antagelig mellom 200 og 300. Den sveitsiske presse uttrykker sin harme over flyangrepet. Det er det voldsomste angrep mot vårt nøytrale land siden krigsutbruddet, skriver Tribune de Lausanne. Det hersker sorg og harme i hele Sveits, skriver La Suisse bl. a. Det er en skjebnes ironi at angrepet fant sted like etter at Times har uttalt seg meget rosende om Sveits, uklanderlige nøytralitet...»

Tysk/NS-propaganda – ‘Storbritannia er vår fiende’ (s. 1) Tittel: «Engelsk torpedofly angriper dampskibet «Andenes». To menn av besetningen drept og flere hardt såret. Skipet ble slept i havn.» «Oslo: (NTB.) Tidlig søndag morgen ble det norske ruteskip «Andenes» på 883 brt. angrepet av et engelsk torpedofly utenfor kysten av Nord-Norge og alvorlig beskadiget av en lufttorpedo. Fartøyet gikk alene og ble angrepet på kloss hold. Etter de foreliggende ufullstendige opplysninger ble to mann av besetningen drept og flere hardt såret. Det lyktes å slepe skipet i havn.»

NS propaganda (s. 1) Tittel: «Hvorfor jeg er medlem av NS. Av distriktlæge BJ. Aanonsen, Seljord.» «Fordi vårt land var svekket ved indrepolitiske stridigheter. Ved å gå inn for Nasjonalsosialismen vil det atter bli enig og sterkt. NS program er jo også et program som alle bør kunne samle seg om. Særlig legger jeg vekt på at partiet i denne brytningens tid har tatt opp som programpost: Kristendommens grunnverdier vernes.»

Tysk propaganda – hvordan ‘våre allierte kjemper mot fiende’ (s. 2) Tittel: «FRA FINSKEFRONTEN» «Helsinki: (NTB.) Mandagens finske kommunike har følgende ordlyd: Fra land- og sjøfrontene er det intet av betydning å

		melde. Det finske luftvåpen skjøt i går ned et fiendtlig fly i nærheten av Styrund. Noen fiendtlige fly forsøkte i går å angripe Kotka.»
	Presslogikken - objektiv	<p>Objektive, upolitiske nyheter fra Norge (s. 1) Tittel: «Jordskjelv på Sørlandet.» «Kristiansand; (NTB.) På flere steder i Vigmostad merket man lørdag morgen mellom klokken 4.30 og kl. 5 et kraftig jordskjelv. Det var så sterkt at folk som lå og sov, våknet. Husene knaket i sammenføyningene, og ovnene ristet. Ifølge Fedrelands vennen var jordskjelvet nokså langvarig.»</p> <p>Objektive, upolitiske nyheter fra Norge (s. 2) Tittel: «Brann i Stavanger» «Stavanger: (NTB.) Søndag middag brøt det ut brann i et beboelsehus i Stavanger sentrum. Det begynte å brenne i et værelse i første etasje og ilden bredte seg med rivende fart, slik at beboerne måtte løpt ut som de gikk og stod. Ingen fikk reddet det minste. En eldre, syk dame måtte berges ut gjennom et vindu på baksiden av huset. Det tok fyr i et nabohus, men her lyktes det heldigvis å slokke før skaden fikk større omfang. Det meste av det brente inbo var ikke assurert. Årsaken til brannen var gnister fra en ovn.»</p> <p>En «relativ» objektiv lokal sak (s. 4) Tittel: «De skogløse bruk i Nordland.» «(K, P.) En av de største bygdesaker som noensinne har vært reist her hjemme, spørsmålet om å skaffe noen hundrede bruk skog ved hjelp av bygdas kjøp av Verdalsbrukets svære skogstrekninger, har som en vil ha sett utsikt til no å finne sin løsning. Det er nok mange eiere av mindre bruk også her i Nordland som ønsker de var i samme heldige stilling som verdølene. Av de 22,176 som ved siste jordbrukstelling eiet bruk med over 5 mål jordbruksareal i dette fylke oppga ikke færre enn 10 831 at det ikke hørte skog til bruket deres. Av disse er det riktignok endel som ved hjelp av bruksrett får dekket sitt behov for gagnvirke eller brensel eller kanskje begge deler. Men tilbake blir allikevel 7749 som hverken har adgang til gagnvirke eller brensel nok. Det er forøvrig ikke få av dem som selv har skog, der ikke eier såpass stort skogareal at de der eller ved hjelp av bruksrett kan få sitt behov dekket; ikke færre enn 3122 «skogeiere» i Nordland har oppgitt å være i den situasjon.»</p>
5.04.1944-7.04.1944	Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider	
1.04.1945-3.04.1945	Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider	
4.04.1945	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	Tysk propaganda – utviklingene på fronter ser i denne kunngjøringen bedre enn de var i virkeligheten (s. 1) Tittel: «Utviklingen på frontene i påsken. De allierte fortsetter framgangen i Tyskland. Hvad de tyske kommunikeer forteller om kampene i de forskjellige avsnitt.» «Berlin: (NTB) I Ungarn ble fienden fanget opp mellom Drave og vestenden av Balatonsjøen, melder det tyske kommunikeet påskeaften. Sørvest for Koermend og i området nord for Guenz (Koeszeg) trengte sovjetrusserne videre fram. I Øvre-Schlesien trengte sovjetrusserne inn i Ratibor og Katscher. I Glogau holdt forsvarerne stand i gamlebyen og slottet. Festningen Klistrin ble oppgitt etter hard kamp. I det vestlige kystområdet ved Danzig-bukta er det blusset opp heftige kamper nordvest for Gotenhafen. Ved Rhinens

		<p>nedre løp støtte motstanderen fram med sterke styrker fra linjen Stadtlohn—Koesfeld—Dulmen og sønnafor mot nordøst og øst. Han ble møtt med tyske motangrep. I den nordlige kanten av industriområdet trengte amerikanerne inn i Bottrop. Sør for Siegen og ved de østlige utløpere av Rothaar-fjellene står de tyske tropper i forbitrede forsvarskamper. Hurtige fiendtlige styrker trengte fra Brilon—Korbach-området inn i området sør for Paderbom og fra Lahn-dalen mot øst til linjen fra Bad Wildungen over Treysa til vest for Fulda. Tyske kampgrupper kastet fiendtlige panserspisser nordvest for Hersfeld—Fulda- tilbake og stanset også de etterfølgende amerikanske styrker. I Kinzig-dalen vest for Gelnhrusen og ved Alzenau holdt de tyske tropper sine stillinger. Kamper er i gang ved Miltenberg, ved Main og i Odenskogen ved Amorbach og Buchen. Amerikanerne er trengt inn i Heidelberg og Schwetzingen, men lenger sørvest ble de kastet tilbake. Amerikanske bombefly anrettet store skader i Hamburg, Bremen og Wilhelmshafen. Tyske ubåter har senket et hjelpe hangarskip, fire skip på til sammen 20 000 brt. og tre torpedojagere...»</p> <p>Tysk propaganda (s. 1) Tittel: «No gjelder en parole: Seire eller falle. Opprop fra Reichsleiter Bormann.» «Berlin: (NTB.) Lederen for Det Nasjonalsosialistiske Arbeiderpartia kanselli Reichsleiter Bormann, meddeler, at den som forlater sin post uten tillatelse, blir behandlet som desertør. I hans opprop til partiet heter det: Etter sammenbruddet i 1918 lovet vi å vie oss med liv og sjel til kampen o mvårt folks eksistensrett. Prøvens time er kommet: Faren for nytt slaveri som no truer vårt folk, krever vår siste og høyeste innsats. Kamp mot motstanderen som ei trengt inn i Tyskland må føres videre uten å gi etter og ubønhørlig. Gauledere og kretsledere og andre politiske ledere kjemper i sine gau eller kretser, seirer eller faller. En kujoner den som forlater sin post i et angrepet distrikt uten uttrykkelig ordre fra der Fuhrer og ikke kjemper til siste åndedrag. Det vil bli betraktet og behandlet som faneflukt. Overvind all svakhet. No gjelder bare en parole: Seire eller falle. Leve Tyskland, Leve Adolf Hitler.»</p> <p>Tysk propaganda – Tyskland skal ikke gi opp kampene (s. 2) Tittel: «TYSKLAND VIL UNDER ALLE OMSTENDIGHETER FORTSETTE KAMPEN» «Berlin: (NTB) På pressekonferansen i Wilhelmstrasse i går gjorde regjeringens målsmann oppmerksom på at den sensasjonelle utvikling av krigssituasjonen som ifølge de allierte skulde inntre over påske, ikke har funnet sted. Det ble slått fast at den tyske ledelse har situasjonen fullstendig i sin hand. Tysklands fiender ønsker åpenbart å gjøre den noværende krigsfase til sluttfasen. Men deres ønske vil ikke gå i oppfyllelse. De spiller ut alle sine kort og vil øyen synlig at også den tyske ledelse skal gjøre det. Den vil imidlertid ikke gjøre motstanderen en slik tjeneste, og derfor vil han bli nødt til å fortsette spillet. Tyskland vil under alle omstendigheter fortsette kampen, for den noværende situasjon er ingen stasjonær tilstand, men preget av en utvikling som stadig byr på nye momenter, uttalte målsmannen.»</p>
	Presslogikken - objektiv	Objektive, upolitiske nyheter fra Norge (s. 2) Tittel: «Ulykke i påsken i Kvinheradfjellene. En ung gutt falt i en elv og ført langt inn under en bre. Reddet under dramatiske omstendigheter.» «Bergen: (NTB) I påsken inntraff en uhyggelig ulykke i Kvinherad-fjellene som nær hadde kostet en gutt livet. Fire ungdommer, to jenter og to gutter, var på fottur, og da de skulde nedover Uskedalen rutsjet plutselig den ene av guttene, Per Henden fra Bergen,

		<p>nedover en steil sneskråning. Han klarte ikke å stoppe, men fait utfor et stup og ned i en elv, som førte ham langt inn under en bre. Her ble han sittende fast, og kameratene hørte ham rope om hjelp innefra. Det ble sendt bud til bygda, og folk kom straks oppover for å hjelpe til med redningsarbeidet. Det ble hugget hull i breen ovenfra, og da gutten hadde vært under breen i det iskalde vannet i bortimot 2 timer, lyktes det endelig å få heist ham opp i noen beiter som var bundet sammen. Han hadde brukket en arm og et kravebein og hadde dessuten fått lettere skader i hodet. Det var i siste liten han ble reddet, for han var helt stivfrossen da han kom fram.»</p> <p>Objektive, upolitiske nyheter fra Norge (s. 2) Tittel: «TO GUTTER MISTET LIVET. Fant en mystisk gjenstand som de fingret med.» «Trondheim: (NTB) En ulykke som kostet to gutter livet, hendte i Bjugn første påskedag. Noen gutter fant en mystisk gjenstand, som de begynte å fingre med. Litt etter hørte folk i nærheten en kraftig eksplosjon, og da de kom tilstede, fant de tre gutter liggende ille tilredt på marken. Den 12 år gamle Ole Faldahl og den 14-årige Svend Lien var drept på stedet, mens Oles bror, som hadde stått et stykke unna, ble såret. For hans vedkommende ser det ikke ut til å være noen fare for livet.»</p>
5.04.1945		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
6.04.1945		Finnes ikke på nasjonalbibliotekets sine sider
7.04.1945	Statens logikk (propaganda) – pro Nazi-Tyskland	<p>Tysk propaganda (s. 1) Tittel: «Tysklands kamp. Artikkel av Reichsminister, Dr. Gebbels i Das Reich.» «Berlin: (NTB) Årsaken til at de tyske krigsanstrengelser varer til siste avgjørende time er at Tyskland ved å oppby hele sin nasjonale kraft vil hindre de allierte i å dele Tyskland mellom seg som bytte. Ellers vilde fiendene i løpet av kort tid kunne overvinne den store krise de befinner seg i, og som en dag, om utviklingen av krigen holder seg eller blir mer spent, vil slå sammen over hodet på dem. Det er denne oppfatning som Reichsminister Dr. Gobbels gir uttrykk for i sin siste ledende artikkel i Das Reich. Han skriver bl. a.: Den alminnelige verdenskrise som vi befinner oss i, tar mer og mer skremmende former, ikke bare for oss, men også for det øvrige Europa og selvsagt også for de fiendtlige stater. Langt over halvparten av vårt kontinent står overfor faren for å suite ihjel. Fiendene må seire om kort tid, om de overhodet skal seire. Derfor retter de så ofte oppfordringer til oss om å overgi oss, nedlegge våpnene og innstille kampen. Det gis ikke et eneste verdensproblem som våre fiender er i stand til å bli enig om. Deres program stemmer bare overens -i at de vil tilintetgjøre Tyskland og vil utslette det tyske folk. Men selv når det gjelder dette spørsmål følger de forskjellige veier og bruker forskjellige metoder, og hver av den vil rive det størst mulige bytte ut av hendene på de andre...»</p> <p>Tysk/NS-propaganda (s. 1) Tittel: «Luftkamper over Ålesundsområdet.» «Oslo: (NTB) En avdeling fiendtlige kampfly som torsdag ettermiddag fløy inn over Ålesund-området, eskortert av jagerfly, ble møtt av tyske jagere, som i heftige luftkamper skjøt ned 2 Mosquito-fly, 2 Baufighterfly og et fly av Mustang-typen. Fienden ble i tide tvunget til å dreie av, og man hindret derved at en tysk konvoi ble angrepet.»</p>

		<p>Tysk propaganda – heroisk motstand av tyske soldater (s. 1) Tittel: «Det rhinsk-westfalske industriområde helt omringet. Engelskmennene samler sterke styrker med sikte på å trenge ham til Nordsjøen i retning av Emden. Øket tysk motstand i forskjellige avsnitt.» Berlin: (NTB. onsdag kveld) I innbruddsområdet ved Nordhorn samler britene sterke styrker med sikte på å trenge fram til Nordsjøen i retning av Emden og dermed avskjære de tyske styrker i Nederland, melder Internationale Information. Enno har det imidlertid ikke funnet sted større kamphandlinger i denne retningen. Münster besetning holder framleis stand i byens utkanter og tvinger engelskmennene til å føre fram nye forstærkninger. De tyske motstands redene i byen blir angrepet med svær kalibrede kanoner og med utstrakt anvendelse av fosforgranater. Likevel har tyskerne — ofte i en nesten uutholdelig hete — holdt stand i kjellerne under istykkerskutte bygninger og dermed spærret vegen til de indre bydeler....»</p> <p>Tilsynelatende «objektiv» («objektiv» nyhet, fra britiske media), men budskapet er mellomlinjer ‘Storbritannia og imperiet er i ferd til å kollapse (s. 2). To artikler: (1) Tittel: «Det britiske samvelde vil delta i verdensorganisasjonen som autonome land.» London: (NTB) En kongress for det britiske samveldes representanter ble åpnet i London torsdag. Pen australske minister Forde uttalte bl. a. at medlemmene av det britiske samvelde i siste instans vil delta i verdens organisasjonen som autonome land. De vil ikke overta sine forpliktelser som en gruppe, men hver for seg, i henhold til Balfour-erklæringen av 1926.» (2) Tittel: «Englands vansker med kjøtt forsyningen under krigen.» «London: (NTB.) På en konferanse som i øyeblikket holdes i London av de dominionrepresentanter som senere skal reise til San Fransisco, vil det bli lagt fram en utførlig beretning fra den engelske regjering om de vansker man har hatt med kjøttforsyningen under krigen, melder Daily Express. Siden krigsutbruddet er 2.3 millioner tonn kjøtt som var undervegs til England, gått tapt som følge av tysk ubåt og fly-virksomhet. Av 10 kjøttlaster som i sin tid gikk fra Australia, ble 6 senket.»</p> <p>NS propaganda (s. 4) Tittel: «95 nye NS-medlemmer i Singsås.» «Oslo: (NTB) Som eksempel på den voksende forståelse av Nasjonal Samlings arbeid og innsats og den sterke reaksjon blandt det brede lag av folket mot den terror og sabotasje som utøves av den såkalte Heimefront og emigrantklikken, kan det nevnes at i Singsås i Sør-Trøndelag har 95 mannlige medlemmer i alderen 18—45 år meldt seg inn i Nasjonal Samling i løpet av mars måned. Singsås er en bygd på ca. 1700 innbyggere og nabobygden til Haltdalen, hvor den beryktede sokneprest Bentzen drev sin terrorvirksomhet.»</p>
	<p>Presslogikken - objektiv</p>	<p>«Objektiv» lokal sak (s. 1) Tittel: «Arbeidet med å gjenopprette lærer høgskolen i Trondheim.» «Trondheim: (NTB.) For noen år siden ble det tatt opp et arbeid som hadde til mål å gjøre Trondheim til sentrum for hele lærerskoleutdannelsen og den pedagogiske forskning i landet Det var rektor, dr. phil. Almar Næss og redaktør Johannes Knudsen som tok saken opp, og planene er siden blitt utarbeid nærmere. En er no kommet så langt at både staten og de kommunale myndigheter har tatt til med behandlingen av denne betydelige sak. Således var spørsmålet opp til behandling i Trondheim bytings møte onsdag kveld, og ordfører Stokstad fattet følgende vedtak. Trondheim kommune tar opp arbeidet for å gjenopprette Norges lærerhøgskule i Trondheim. Videre tilbys lærerhøgskulen og</p>

		<p>lærerskolen fritt hus i Trondheim borgerlige realskole, som Trondheim kommune søker ervervet eller får bruksrett til, inntil staten realiserer planene for nybygg i Trondheim for lærerhøgskulen og lærer skolen, tidsbegrenset foreløpig til 15 år. Lærerhøgskulen settes i gang så snart råd er etter statens nærmere bestemmelse...»</p> <p>Objektive, upolitiske nyheter fra Norge (s. 4) Tittel: «DRAMATISK HENDING PÅ FJELLET I PÅSKEN» «Drammen: (NTB.) To unge mennesker var i påsken utsatt for en dramatisk hending på Reinskarvet i Aalsom lett kunde ha kostet dem livet. Olav Helling og Liv Bakkelund drog en tur til fjelltoppen påskeaftens formiddag og skulde vært tilbake samme dag ved middagstid. De ble imidlertid overrasket av en veritabel storm, tett tåke og snøtykke "For ikke å risikere å gå utfor stup torde de ikke røre seg av flekken. De grov seg ned i snøen, og her ble de hggende til stor men gav seg utpå morgenen annen påskedag. Merkelig nok hadde de klart oppholdet i snøen ganske bra. Olav Helling hadde forfrosset beina endel, mens dåmen slapp helt uskadd fra det, melder Buskeruds Blad.»</p>
--	--	--

OBS. Np ble gitt ut 3 ganger i uka mellom 1942 og 1945

Kommentar: Jeg har gått gjennom de fleste innlegg med politisk karakter, i datainnsamlingen har jeg tatt med det meste av innhold slik at man forstår konteksten. Delte kodingen inn i to spalter hvor den ene består av innlegg med propaganda tendens og den andre med mer objektiv presentasjon av fakta. I Må påpeke at noen innlegg bærer mer preg av en blanding av to logikker enn andre. Jeg oppfattet dette som den mest oversiktlige måten å gjøre kodingen på. Har gullet ut hva jeg ønsket å ha med i selve masteroppgave (kodingen), markert rødt der hvor det kanskje kan utspille seg en ny logikk (blanding av to logikker?). Før 9. april ser vi en tydelig objektiv logikk (preget av statslogikk som kanskje var pro Storbritannia) ført av Nordlandsposten, etter 9. april ser vi at tysk propaganda overtar, men man kan også se innslag av Nordlandsposten-stoff, særlig fra s. 2. Det er ikke alltid et klart skille mellom propagandastoff og Nordlandsposten-stoff. Man ser at stoffet har noe tysk påvirkning i også tilsynelatende objektive innlegg, samtidig som man noen plasser kan tale om et snev av objektivitet i tyskinfluerte innlegg. Et spørsmål jeg skal ta med meg til analysen er derfor om vi ser en ny logikk som gjenspeiler seg?

Hva er A-T?

Arbeidstjenesten er ungdommens ulønte innsats for land og folk.

Da Bulgaria etter verdenskrigen stod foran oppgaven å bygge landet sitt opp igjen, innførte staten obligatorisk arbeidstjeneste for ungdommen. — Det ble bygget moloer, jernbaner og veier, og utført offentlige arbeider som landet ellers aldri hadde kunnet makte å utføre. Siden 1921 har 18 000 unge bulgarske menn hvert år i 8 måneder utført arbeidstjeneste for fedrelandet.

I dag står Norge foran en liknende nasjonal oppgave.

Gjennom den norske ungdoms samvirke i A.T. skal også den gjenreise vårt land.

A-T bygger landet!

Plakaten ovenfor er en annonse på side 3 i Nordlandsposten fra 2. april 1941. Det er ganske klar og tydelig propaganda.

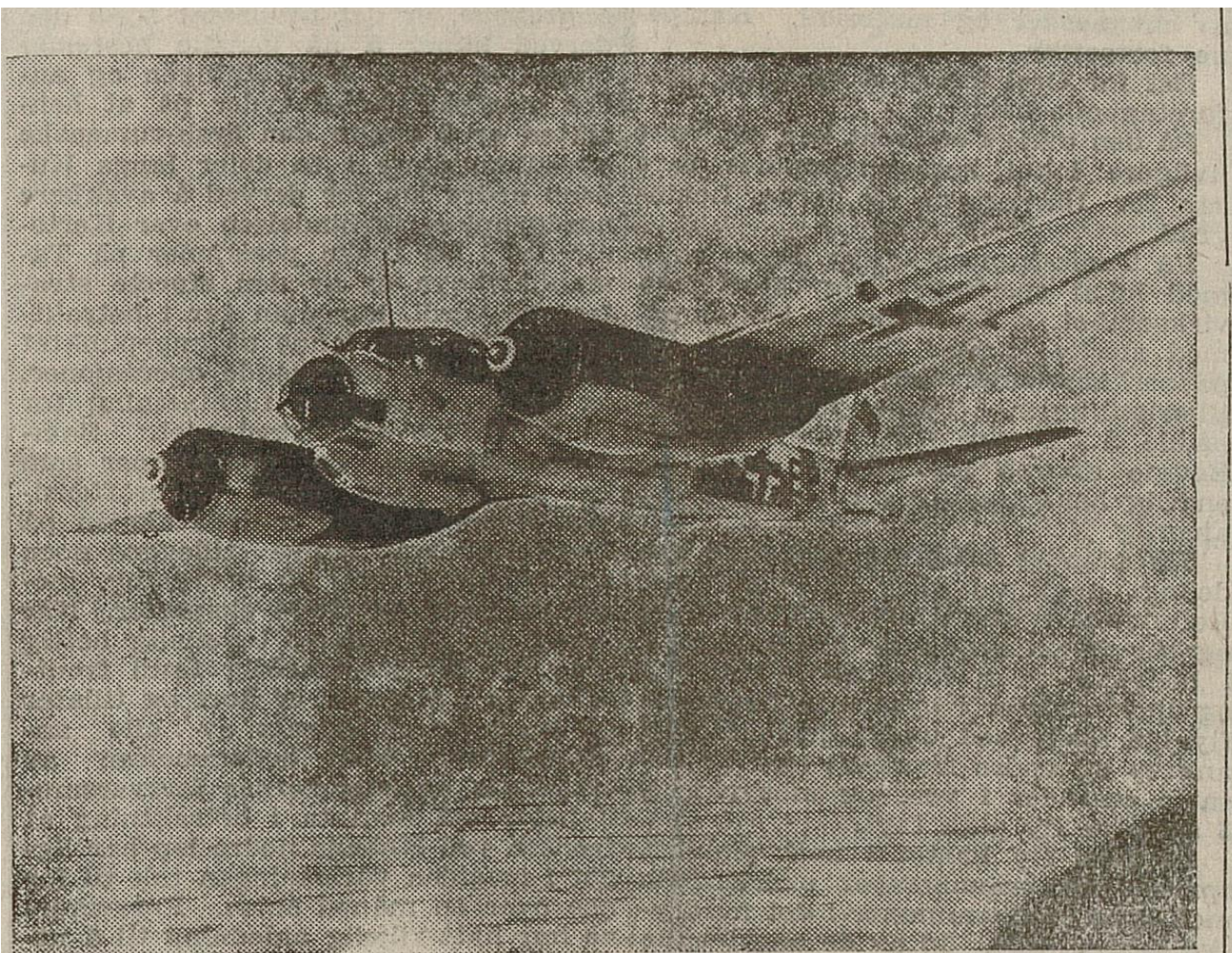
Vi observerer betydelig flere lokale saker i aviser fra 1942 (i sammenligning med 1941)

Plakaten ovenfor er fra 7. april 1942 og er koblet til en kort artikkel i Nordlandsposten fra den dagen. Plakaten illustrerer at 1300 norske sjøfolk ble offer for England, at 260 (obs. på plakaten står det 200) skip ble tapt på til sammen 1,2 millioner BRT. Av den tidligere norske handelsflåte (tapt pga England)

Plakat fra Np 1. april 1943. Propaganda mot Sovjetsamveldet

På heimreise etter et bom beangrep på Østfronten.
PK-foto Kriegsberichter Sperling.

Plakat fra Np 6. april 1943, Tysk propaganda